

**Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
Ipeľská ul. č. 1, 040 11 Košice**

**PROGRAMY A PROJEKTY
ÚRADOV VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
na rok 2017 a na ďalšie roky**

**Odpočet plnenia úloh odborními Regionálneho úradu
verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach
za rok 2017**

Január 2018

1 ODBOR HYGIENY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

1.1 Plnenie akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky (NEHAP IV.)

Vyhodnotenie za rok 2017:

Pracovníci odboru hygieny životného prostredia a zdravia pravidelne monitorujú kvalitu vody na kúpanie v 3 prírodných vodných nádržiach (z toho počtu sa jedná o dve nádrže s vodou určenou na kúpanie a jedno prírodné kúpalisko). Zároveň vykonávajú štátny zdravotný dozor a odoberajú vzorky vody z umelých bazénov na kúpaliskách s celoročnou i sezónnou prevádzkou ako aj v relaxačných zariadeniach a hotelových komplexoch. V rámci platených služieb kontrolujú kvalitu vody na kúpanie aj v umelých bazénoch v zdravotníckych zariadeniach (výsledky analýz nie sú zadávané do Informačného systému Vody na kúpanie). Pri uskutočňovaných kontrolách dôsledne dbajú na dodržiavanie zásad schválených prevádzkových poriadkov a predkladanie výsledkov prevádzkovej kontroly kvality vody na kúpanie.

Z VUK Ružín a Pod Bukovcom bolo počas kúpaciej sezóny 2017 (KS 2017) odobratých celkovo 16 vzoriek vôd zo stálych odberných miest. Kvalita vody vo všetkých skúšaných ukazovateľoch vyhovovala požiadavkám stanoveným vo vyhláske MZ SR č. 309/2012 Z.z. o požiadavkách na vodu určenú na kúpanie, v znení neskorších predpisov.

Mesto Košice v spolupráci so Združením Flos aque, Brno aj v roku 2017 zabezpečovalo v štrkovisku Jazero opatrenia zamerané na zlepšenie kvality vody v ukazovateli cyanobaktérie (2x bola realizovaná aplikácia chemických prípravkov PAX – LR a 1x aplikácia PROFI baktérií). Celkovo bolo z Jazera odobratých 143 vzoriek vôd, z toho počtu 32 z 2 stálych odberných miest. Kvalita vody počas celej kúpaciej sezóny bola vhodná na kúpanie.

V roku 2017 boli odobraté vzorky vody aj z troch prírodných vodných plôch bez štatútu prírodného kúpaliska resp. vody určenej na kúpanie a to v štrkoviskách Geča a Čaňa a v jazere IZRA. Kvalita vody v štrkovisku Geča nevyhovela v ukazovateli priehľadnosť, v štrkovisku Čaňa bola prekročená medzná hodnota v ukazovateľoch priehľadnosť, chlorofyl *a* a cyanobaktérie.

Na začiatku kúpaciej sezóny 2017 sa na tunajšom úrade občania dotazovali na kvalitu vody v jazere IZRA s tým, že vodná plocha je miestnymi obyvateľmi sporadicky využívaná aj na kúpanie. Na základe týchto informácií boli odobraté dve vzorky vody. Na základe vykonaných laboratórnych analýz bola kvalita vody vhodná na kúpanie. V auguste boli na tunajší úrad doručené dva podnety, z toho jeden anonymný, v ktorých bolo poukázané na katastrofálny stav vodnej plochy jazera IZRA – plávajúcu penu na hladine a olejové škvrny pri brehoch, ktoré by mohli byť spôsobené vytekajúcou žumpou. Zamestnanci RÚVZ Košice následne odobrali štyri vzorky vody. Na základe laboratórnych analýz nebolo zistené prekročenie medzných hodnôt podľa vyhl. MZ SR č. 308/2012 Z.z.

V roku 2017 bola monitorovaná aj kvalita vody z umelých bazénov. Celkovo bolo z umelých bazénov s recirkuláciou vody v rámci prevádzkovej kontroly kvality vody odobratých 538 vzoriek bazénovej vody, z ktorých všetkým skúšaným ukazovateľom nevyhovelo 158 vzoriek t. j. 29,3 %.

Mikrobiologická a biologická analýza vzoriek pitných vôd

V roku 2017 sa Odborom mikrobiológie životného prostredia v rámci ŠZD a monitoringu kvality pitnej vody podľa platnej legislatívy analyzovalo 1243 vzoriek pitných vôd. Z uvedeného počtu sa analyzovalo 665 vzoriek pitných vôd pre RÚVZ Košice, pre

RÚVZ Michalovce 223 vzoriek, RÚVZ Rožňava 211 vzoriek a RÚVZ Trebišov 144 vzoriek pitných vôd.

Z celkového počtu analyzovaných vzoriek pitných vôd bolo po mikrobiologickej stránke pozitívnych 66 vzoriek vôd z vodovodov a 71 zo studní, spolu je to 137 pozitívnych vzoriek, čo predstavuje 11,0 % z celkového počtu analyzovaných vzoriek.

Biologickým požiadavkám na kvalitu pitnej vody nevyhovelo 12 vzoriek, a to v ukazovateli abiosestón, t.j. 1,0 % pozitívnych vzoriek.

V súvislosti s hnačkovým ochorením boli analyzované 3 vzorky na prítomnosť baktérií rodu Salmonella, všetky s negatívnym výsledkom.

Na prítomnosť baktérií rodu Legionella bolo analyzovaných 8 vzoriek, všetky s negatívnym výsledkom.

Mikrobiologická a biologická analýza piesku

V roku 2017 sa *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovalo 144 vzoriek piesku, z toho pre odbor HDaM RÚVZ Košice 106 vzoriek, RÚVZ Michalovce 28 vzoriek a RÚVZ Trebišov 10 vzoriek piesku, podľa ukazovateľov uvedených vo Vyhláške MZ SR č. 521/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na pieskoviská.

Limitom pre mikrobiologické ukazovatele nevyhovelo 18 vzoriek, v 12 vzorkách bol prekročený limit pre termotolerantné koliformné baktérie a v 8 vzorkách limit pre fekálne streptokoky. 2 vzorky piesku nevyhoveli limitu pre biologické ukazovatele - geohelminty (prítomná *Toxocara cati*).

1.7 Zhodnotenie dodržiavania hygienických požiadaviek v prevádzkach solárií

Realizácia projektu v sledovanom období :

V roku 2017 bolo na území Košice – mesto a Košice – okolie v prevádzke 35 solárií, v ktorých je umiestnených spolu 70 opaľovacích prístrojov. V roku 2017 boli do prevádzky uvedené priestory solária vo „Fitness centre“ v Čani s jedným opaľovacím prístrojom a vo „Fitness NEÓNKA v OC CASSOVIA“ v Košiciach, taktiež s jedným opaľovacím prístrojom (zariadenie bolo len presťahované do nových priestorov v rámci toho istého objektu). Pri uvádzaní priestorov solárií do prevádzky boli predložené výsledky merania UV žiarenia z každého opaľovacieho prístroja.

Pracovníci oddelenia hygieny životného prostredia a zdravia sa v roku 2017 podieľali na spracovaní údajov z dotazníkového prieskumu zameraného na zistenie informovanosti študentov gymnázií a stredných odborných škôl o účinkoch ultrafialového žiarenia a o návštevnosti solárií. Celkovo bolo spracovaných 111 dotazníkov od 30-tich študentov gymnázia na Poštovej 9 v Košiciach a od 81 študentov štyroch stredných odborných škôl a to na Grešákovej 1 v Košiciach, na Ostrovského 1 v Košiciach, na Gemerskej 1 v Košiciach a na Hlavnej 113 v Košiciach.

Pracovníci *Odboru Hygieny detí a mládeže* v mesiaci máj v rámci plnenia uvedenej úlohy vykonali dotazníkový prieskum, ktorý bol zameraný na zistenie informovanosti študentov stredných škôl o účinkoch UV žiarenia a návštevnosti solárií. Do prieskumu boli zapojení študenti 3. ročníkov 5 škôl (Gymnázium, Poštová 9, Košice - 30, Stredná priemyselná škola dopravná, Hlavná 113, Košice - 10, Stredná odborná škola Grešáková 1, Košice - 20, Stredná odborná škola, Ostrovského 1, Košice - 27 a Stredná odborná škola, Gemerská 1, Košice - 25). Celkový počet vyplnených dotazníkov **bol 112 dotazníkov**, tieto boli predložené na ďalšie spracovanie pracovníkom HŽPaZ.

2 Odbor preventívneho pracovného lekárstva

2.1 Znižovanie miery zdravotných rizík zamestnancov z pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce

2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

V roku 2017 bolo vydaných 80 rozhodnutí na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie, a to:

- a) 67 rozhodnutí na základe prehodnotenia zdravotných rizík s tým, že staré rozhodnutia na zaradenie prác do kategórie stratili účinnosť právoplatnosťou vydaných nových rozhodnutí.
- b) 13 nových rozhodnutí na základe návrhov zamestnávateľa na zaradenie prác do kategórie, pričom podkladom bola objektivizácia faktorov práce a pracovného prostredia a posúdenie zdravotného rizika pri práci.

87 rozhodnutí na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie bolo zrušených z dôvodu prehodnotenia zdravotných rizík, organizačných zmien a zániku pracovísk.

V sledovanom období bolo na rizikových pracoviskách vykonaných 181 kontrol, v rámci ktorých boli rozdane zamestnancom na vyplnenie kontrolné listy informovanosti v počte 103 (typ A - 8, C - 34, H - 42, K - 19).

Evidencia rizikových prác bola priebežne doplňovaná a aktualizovaná v programe ASTR_2011.

Údaje v tabuľke porovnávajú počty vydaných rozhodnutí a ŠZD za roky 2016 a 2017

	<i>rok 2016</i>	<i>rok 2017</i>	<i>trend</i>
Nové rozhodnutia RP	19	13	- 06
Prehodnotenú rozhodnutia RP	54	67	+ 13
Vydané rozhodnutia spolu	73	80	+ 07
Zrušené rozhodnutia RP	61	87	+ 26
ŠZD – kontroly RP	219	181	- 38

Prehľad počtu subjektov s RP a exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za roky 2016 a 2017

	Za rok 2016		Za rok 2017	
		Počet		Počet

Okres	Počet subjektov	zamestnancov v riziku		Počet subjektov	zamestnancov v riziku	
		celkom	z toho žien		celkom	z toho žien
Košice I, II, III, IV A Košice – okolie	111	12 042	1 111	110	12 094	1 179

**Prehľad počtu exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom
za obdobie rokov 2013 - 2017**

<i>Počet exponovaných rizikovým faktorom</i>									
2017		2016		2015		2014		2013	
spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien
12 094	1 179	12 042	1 111	11 642	1 085	11 986	1 112	12 263	1 107

Z celkového prehľadu za posledných 5 rokov je zrejmé, že v priebehu roka 2017 došlo oproti rokom 2016, 2015 a 2014 k miernemu zvýšeniu počtu zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie, a to najmä v dôsledku prehodnotenia prác na existujúcich pracoviskách a zaradenia prác do tretej a štvrtej kategórie na novovzniknutých pracoviskách.

Pevný aerosól

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	202	417	544
<i>stacionárny</i>	-	-	-
spolu	202	417	544

Stanovenie koncentrácie pevných aerosólov bolo vykonávané *Odborom chemických analýz* za účelom objektivizácie pracovného prostredia pre okres Košice a Košice – okolie, Sp. N. Ves, Trebišov a Rožňava a Poprad v Prešovskom kraji. Prevádzky, na ktorých sa vykonávali odbery boli:

Košice okolie - vo firme *Olexa Zámočnícka dielňa*, kde z dvoch osobných odberov boli obe prekročené viac ako 2-násobne.

Vo firme *Corewire Surface Haniska* z dvoch osobných odberov pre zvaračov bol 1 prekročený menej ako 2-násobne.

Košice - v spoločnosti *RMS U. S. Steel* boli merané pre 2 profesie koncentrácie pevného aerosólu a minerálnych vlákien, prekročenie bolo pre obe profesie menej ako 2-násobné pre pevný aerosól aj minerálne vlákna.

Sp. N. Ves – v spoločnosti *SEZ Krompachy* bol 1 osobný odber pre profesiu lisiar prekročený menej ako 2-násobne.

Trebišov – *MGT Pribeník*, v Stolárskej dielni z 2 osobných odberov bol 1 prekročený menej ako 2-násobne.

V spoločnosti *KISS Pribeník* zaoberajúcej sa úpravou obilnín boli zo 4 osobných odberov všetky v limite.

V spoločnosti *Bulk Transhipment v Čiernej n/T* na prekládkovej stanici z 3 osobných odberov bolo v 1 prípade prekročenie menej ako 2-násobné.

Rožňava – z firmy *Belmer* nám bolo dodaných 140 vzoriek na stanovenie koncentrácie pevného aerosólu, čo predstavuje 98 osobných odberov, z toho bolo v 10 prípadoch prekročenie menej ako 2-násobné a v 1 prípade viac ako 2-násobné.

Poprad – v *Zlievárni Strojchem Svit* z 12 osobných odberov bolo 5 prekročených menej ako 2-násobne.

Chemické faktory v ovzduší

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	24	147	256
<i>stacionárny</i>	18	81	250
<i>spolu</i>	42	228	506

Stanovenie koncentrácie chemických faktorov bolo vykonané pre okresy Košice, Košice okolie, Michalovce a Poprad – Prešovský kraj.

V okrese Košice okolie sme vo firme *Corewire Surface Haniska* vykonali odbery na stanovenie koncentrácie šesťmocného chrómu, hliníka, oxidov dusíka a oxidu uhoľnatého. Všetky koncentrácie boli v limite.

V okrese Košice v *U.S.Steel Košice na prevádzke Expedícia* sme merali koncentráciu oxidov dusíka a oxidu uhoľnatého. Všetky koncentrácie boli v limite.

V okrese Michalovce v spoločnosti *Rialto Sobrance* sme vykonali odbery a stanovenie koncentrácie acetónu, etylacetátu a etylmetylketónu, všetky hodnoty boli v limite.

V okrese Poprad v Prešovskom kraji sme vykonali objektivizáciu pracovného ovzdušia v spoločnosti *Strojchem Svit*, kde sme sledovali koncentráciu prchavých organických látok, a oxidu uhoľnatého. Z prchavých organických látok sme stanovovali koncentráciu butylacetátu, etylbenzénu, 2-Metoxypropán-2-yl acetátu a xylénu. Z 2 osobných odberov bolo v 1 prípade prekročenie xylénu menej ako 2-násobné. Ostatné výsledky vrátane oxidu uhoľnatého boli v limite.

Biologické expozičné testy

CHEMICKÝ FAKTOR	POČET VZORIEK			POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
	dodaných	odobraných	analyzovaných		
<i>Kyselina δ-aminolevulová</i>	27	-	27	54	201
<i>Spolu</i>	27	-	27	54	201

Vzorky na stanovenie kyseliny δ-aminolevulovej boli dodané zo Železničného zdravotníctva Košice, jednalo sa o vzorky pracovníkov U-Shin Slovakia, v 3 prípadoch bola koncentrácia prekročená menej ako 2-násobne. V každej vzorke sa stanovila aj koncentrácia kreatinínu.

2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z veľmi toxických a toxických látok a zmesí

V sledovanom období bolo v rámci štátneho zdravotného dozoru (ŠZD) vykonaných

28 kontrol zameraných na kontrolu dodržiavania právnych predpisov na ochranu zdravia pri práci s veľmi toxickými a toxickými látkami a zmesami a toxickými látkami a zmesami (ďalej len VTLaZ a TLaZ).

Išlo o 4 pracoviská spoločnosti ECM MONITORY s. r. o., a to biologickú ČOV, elektrolytické pecinovne na DZ Zušľacht'ovne a obalová vetva, objekt šachty č. 314 v areáli USS Košice a ČOV v Sokol'anoch, kde sa VTLaZ a TLaZ používajú ako reagenty v meracích prístrojoch na monitorovanie kvality odpadových vôd a ovzdušia.

Spoločnosť BIOGEMA, výrobné družstvo, Košice používa VTLaZ a TLaZ pri výrobe diagnostických súprav, spoločnosť Faurecia Automotive Slovakia s. r. o. používa VTLaZ na výrobu, úpravu alebo opravu vákuovacích a poťahovacích foriem a spoločnosť Inžinierske stavby, a. s. používa VTLaZ a TLaZ pri laboratórnych skúškach kvality asfaltu v centrálnej stavebnej skúšobni.

Na pracoviskách Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, a to na Ústave lekárskej chémie, Ústave anatómie, Ústave fyziológie, Ústave patologickej anatómie, Ústave patologickej fyziológie, Ústave hygieny a technológie mlieka a Ústave hygieny a technológie mäsa sa VTLaZ a TLaZ používajú pri laboratórnych analýzach, pri vedecko-výskumnej a vzdelávacej činnosti. Na obdobné účely sa tieto látky používajú aj na Katedre biofyziky Ústavu fyzikálnych vied UPJŠ a na Ústave experimentálnej fyziky SAV.

Ďalšie kontroly boli vykonané v spoločnosti U. S. Steel Košice, s. r. o. na pracovisku Útvar GM pre environment v laboratóriu GME, kde sa VTLaZ používajú na sledovanie kvality odpadových, podzemných a povrchových vôd pomocou fyzikálno-chemických analýz. Kontrola bola vykonaná aj na pracovisku Útvar GM pre materiálové riadenie v sklade nebezpečných látok, v ktorom sa prijímajú, skladujú a vydávajú chemikálie a v DZ Energetika na pracovisku Vodné hospodárstvo – ČOV Sokol'any, kde sa VTLaZ používajú v laboratóriu na sledovanie kvality odpadových vôd.

V dcérskej spoločnosti USS Košice, Labortest s. r. o. sa VTLaZ používajú naďalej na laboratórne analýzy v laboratóriu Koksovne, laboratóriu Studenej valcovne a Kvantometrickom laboratóriu.

Kontroly boli vykonané aj v spoločnosti VVS, a. s. v laboratóriu pitných vôd, v špecializovanom laboratóriu vôd a laboratóriu odpadových vôd, v spoločnosti TEKO a. s. - akreditovanom skúšobnom laboratóriu, v spoločnosti FRUCONA Košice a. s., kde sa v laboratóriu vykonávajú analytické rozborý alko, nealko nápojov, konzervárenských výrobkov a pochutín.

Porušenie predpisov na ochranu zdravia pri používaní VTLaZ a TLaZ nebolo na vyššie uvedených pracoviskách v priebehu roka 2017 zaznamenané.

Bolo zistené, že vo väčšine prevádzkových poriadkov pre prácu v expozícii chemickým faktorom predkladaných po 01. 06. 2017 sú chemické zmesi klasifikované podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí.

V roku 2017 bolo do tretej a štvrtej kategórie práce pre chemické faktory klasifikované ako TLaZ (trieda nebezpečnosti akútna toxicita, kategória 3) zaradených 226 zamestnancov, z toho 50 žien a pre chemické faktory klasifikované ako VTLaZ (trieda nebezpečnosti akútna toxicita, kategória 1, 2) bolo zaradených 18 zamestnancov, z toho 0 žien.

V roku 2017 bolo vydaných 6 súhlasných rozhodnutí na používanie VTLaZ, a to pre pracovisko BIOGEMA, výrobné družstvo, Košice, spoločnosť ECM MONITORY s. r. o., FRUCONA Košice, a. s., Faurecia Automotive Slovakia s. r. o., ASANARATES plus s. r. o. a pre Ústav experimentálnej fyziky SAV. Pre spoločnosť ECM MONITORY s. r. o., FRUCONA Košice, a. s. a Ústav experimentálnej fyziky SAV bol jedným rozhodnutím vydaný zároveň aj súhlas na činnosti spojené s manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov a mutagénov.

V sledovanom období bolo vydaných spolu 90 osvedčení, pričom 83 osvedčení bolo vydaných na prácu s VTLaZ a TLaZ a 7 osvedčení bolo vydaných na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie. Na základe skúšky boli vydané 4 osvedčenia (na VTLaZ a TLaZ) a bez vykonania skúšky, t. j. na základe overenia dĺžky odbornej praxe, 86 osvedčení. Komisia na preskúšanie odbornej spôsobilosti zasadala 1-krát.

Mimoriadna situácia, resp. havária v súvislosti s expozíciou VTLaZ a TLaZ sa v sledovanom období nevyskytla.

	Počet
Previerky	28
Osvedčenia o odbornej spôsobilosti pre prácu s VTLaZ a TLaZ	83

2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém

V roku 2017 bolo vykonaných v rámci ŠZD **43 kontrol** zameraných na ochranu zdravia zamestnancov v expozícii karcinogénnym a mutagénnym faktorom (ďalej len KaMF) na pracovisku.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach (ďalej len RÚVZ Košice) vydal **11 rozhodnutí na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie pre KaMF**.

Pre spoločnosť U. S. Steel Košice, s. r. o. (ďalej len USSKE) bolo vydaných 8 rozhodnutí, a to pre Závod Hasičský útvar, útvar Riaditeľa pre spoľahlivosť zariadení prvovýroby, útvar Riaditeľa pre spoľahlivosť vyhradených technických strategických zariadení, útvar Zástupcu GM pre bezpečnosť a hygienu, útvar GM pre environment, DZ Údržba (pracovný proces s rizikom expozície polycyklickým aromatickým uhl'ovodíkom - ďalej len PAU), útvar GM pre materiálové riadenie (expozícia koksu) a DZ Koksovňa (expozícia PAU, fenolu a benzénu).

Pre spoločnosť ISS Facility Services spol. s r. o. bolo vydané 1 rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie pre KaMF (pracovný proces s rizikom expozície PAU), a to pre profesiu obsluhovač rampy na pracovisku DZ Koksovňa.

V októbri 2017 bolo vydané pre Detskú fakultnú nemocnicu Košice rozhodnutie na zaradenie prác do 3. kategórie pre KaMF (práca s cytostatikami) pre nemocničnú lekárňu, oddelenie detskej onkológie a hematológie a pre odbor prevádzkových a technických činností - referát upratovacích činností.

V máji 2017 bolo vydané pre súdnolekárske a patologicko-anatomické pracovisko Košice Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou rozhodnutie na zaradenie prác do 3. kategórie pre KaMF (benzén) pre profesiu toxikologický laborant.

V porovnaní s rokom 2016 vzrástol počet zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre KaMF o 48. **V roku 2017 to bolo 764 zamestnancov, z toho 205 žien (zdroj ASTR), v tretej kategórii prác to bolo 648 zamestnancov, z toho 205 žien a vo štvrtej kategórii 116 zamestnancov, z toho 0 žien.**

Najviac zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie pre KaMF, konkrétne PAU, vykonáva prácu v DZ Koksovňa. Ide o 485 zamestnancov spoločností USSKE, ISS Facility Services s. r. o. a KOKSMONT a. s. Košice.

V priebehu roka 2017 bolo na pracoviskách USS KE vykonaných 8 kontrol zameraných na kontrolu dodržiavania ustanovení zákona č. 355/2007 Z. z. a všeobecne

záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie v súvislosti s expozíciou zamestnancov KaMF na pracovisku. Išlo o laboratórne pracoviská útvaru Riaditeľa pre PZS (pri odberoch a fyzikálno-chemických analýzach na stanovenie chemických faktorov v pracovnom prostredí dochádza k expozícii benzo(a)pyrénu – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), útvaru manažéra Prvovýroby a podpory výroby (pri laboratórnych analýzach na stanovenie chloridov v okruhoch chladiacích vôd je používaný chróman draselný – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B), útvaru GM pre environment (pri laboratórnych analýzach na sledovanie kvality odpadových, podzemných a povrchových vôd je používaný chróman draselný – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, dichróman draselný – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B, síran kademnatý – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B a fenolftaleín – karcinogén kategória 1B) a ČOV Sokolany (pri laboratórnych analýzach kvality odpadových vôd je používaný chróman draselný – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B a dichróman draselný – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), pracovisko Plynojemu na DZ Energetika (na udržiavanie neustáleho pretlaku vysokopecného plynu slúži pohybujúci sa piest, ktorý je tesnený špeciálnym olejom Gasometer Abdichtmittel P klasifikovaným ako karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B a reprodukčná toxicita kategória 1B, sintrovacej dielni na DZ Mechanika (zamestnanci nanášajú a natakujú kovové prášky NP-62 a NP-22 na valčekoch, pričom sú exponovaní zväračským pevným aerosólom s obsahom niklu a jeho zlúčenín – karcinogén kategória 1A, reprodukčná toxicita kategória 1B), pracovisku zvárania „Lod“ č. 9 na DZ Mechanika (zamestnanci zvárajú vysoko legované nerezové materiály s prídavným materiálom s obsahom chrómu, sú exponovaní zväračským pevným aerosólom s obsahom šesťmocného chrómu (Cr^{6+}) a jeho zlúčenín – karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B) a sklade farieb a chemikálií útvaru GM pre materiálové riadenie (činnosť je zameraná na príjem, skladovanie a výdaj chemických látok a zmesí, vrátane tých, ktoré sú klasifikované ako karcinogénne, mutagénne a reprodukčne toxické). Pri týchto kontrolách neboli zistené porušenia zákona č. 355/2007 Z. z. a vykonávacích predpisov.

Na druhom mieste v počte zamestnancov exponovaných KaMF sú zdravotnícke zariadenia, v ktorých je do tretej kategórie zaradená práca s cytostatikami (167 zamestnancov). Ide o Východoslovenský onkologický ústav a. s., Kliniku hematológie a onkohematológie UNLP Košice, Nemocničnú lekáreň UNLP Košice, Oddelenie detskej onkológie a hematológie Detskej fakultnej nemocnice Košice, Nemocničnú lekáreň Detskej fakultnej nemocnice Košice a Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, súdnolekárske a patologicko-anatomické pracovisko Košice.

V sledovanom období boli vydané **3 súhlasné rozhodnutia na činnosti spojené s používaním, manipuláciou a skladovaním KaMF** (pracoviská spoločnosti ECM MONITORY spol. s r. o. na prevádzkach DZ Energetika – Vodné hospodárstvo, ČOV Sokolany a objekt šachty č. 314, DZ Zušľacht'ovne a obalová vetva - Pocínovne, Elektrolytické pocínovne, DZ Koksovňa – Biologická čistička odpadových vôd v areáli USSKE; pre laboratórne pracoviská spoločnosti FRUCONA Košice, a. s. a pre laboratórne pracoviská Ústavu experimentálnej fyziky Slovenskej akadémie vied).

Činnosť spoločnosti ECM MONITORY, spol. s r. o. je zameraná na dodávku, montáž a servis zariadení na monitorovanie zložiek životného prostredia, a to najmä ovzdušia a vody. Zamestnanci spoločnosti na vyššie uvedených pracoviskách USS KE vykonávajú profylaktické prehliadky meracích prístrojov na monitorovanie kvality odpadových vôd a ovzdušia, ako aj dodávku, opravy a montáž analyzátorov na zisťovanie kyanidov, fenolov, sulfidov, amoniaku, chrómu, chemickej spotreby kyslíka, železa, zinku, ropných látok,

fosforu, zákalu a pH. Pri týchto činnostiach sa používajú reagenty klasifikované ako karcinogénne a reprodukčne toxické (dichróman draselný – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B, kyselina boritá – reprodukčná toxicita kategória 1B a tetraboritan sodný – reprodukčná toxicita kategória 1B). Reagenty pripravujú laboratórni zamestnanci spoločnosti U. S. Steel Košice – Labortest, s. r. o., ich prenos, prelievanie do menších nádob a dávkovanie do analyzátorov zabezpečujú zamestnanci spoločnosti ECM MONITORY, spol. s r. o.

Zamestnanci spoločnosti FRUCONA Košice, a. s. vykonávajú na laboratórnych pracoviskách analytické rozbery alkoholických a nealkoholických výrobkov, konzervárenských výrobkov a pochutín, pri ktorých sú používané reagenty klasifikované ako karcinogénne (chróman draselný – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B a o-toluidín – karcinogén kategória 1B).

Laboratórne pracoviská Ústavu experimentálnej fyziky Slovenskej akadémie vied vykonávajú vedecko-výskumnú a pedagogickú činnosť pre študentov magisterského a postgraduálneho štúdia. Pri tejto činnosti sa používajú akrylamid (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B), acrylonitril (karcinogén kategória 1B), amid kyseliny thiooctovej (karcinogén kategória 1B), tetraboritan sodný (reprodukčná toxicita kategória 1B), bromičitan draselný (karcinogén kategória 1B), N,N-dimetylacetamid (reprodukčná toxicita kategória 1B), N,N-dimetylformamid (reprodukčná toxicita kategória 1B), dusičnan kobaltnatý (karcinogén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), dichróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), fenolftaleín (karcinogén kategória 1B), chlorid kademnatý (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), chlorid kobaltnatý (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B), imidazol (reprodukčná toxicita kategória 1B), kyselina boritá (reprodukčná toxicita kategória 1B) a iné.

V roku 2017 vydal RÚVZ Košice 58 súhlasných rozhodnutí, čo je o 25 rozhodnutí viac ako v roku 2016, na činnosti spojené s manipuláciou s materiálmi obsahujúcimi azbest, klasifikovaný ako karcinogén 1A a látka s toxicitou pre špecifický cieľový orgán po opakovanej expozícii (STOT RE) kategórie 1. Činnosti spojené s odstraňovaním azbestu v exteriéri boli schválené v 39-ich rozhodnutiach, z toho 26 x bol azbest odstraňovaný zo striech rodinných domov, 3 x zo striech bytových domov, 1 x zo strechy chaty a 7 x zo striech nebytových budov, 2 x boli odstraňované panely z obvodových plášťov nebytových budov. V interiéri boli demontované azbestocementové (ďalej len azc) kanalizačné a vzduchotechnické potrubia v bytových domoch (7 rozhodnutí), obklady stien a stropné podhlady v budovách na bývanie (5 rozhodnutí), vnútorné obklady výťahových šacht (2 rozhodnutia), lávky v káblových kanáloch (2 rozhodnutia), priečky (2 rozhodnutia) a platne v skleníku (1 rozhodnutie). Spolu bolo odstránených cca 334,835 ton materiálov s obsahom azbestu.

V uplynulom roku boli vykonané 2 kontroly zamerané na dodržiavanie nariadenia vlády SR č. 253/2006 Z. z. o požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou azbestu pri práci (ďalej len NV SR č. 253/2006 Z. z.). Išlo o kontrolu odstraňovania azc priečok v objekte administratívnej budovy spoločnosti Východoslovenská energetika, a. s. na Mlynskej 31 v Košiciach, ktoré vykonávala spoločnosť RONAR s. r. o. Počas kontroly neboli zistené porušenia ustanovení zák. č. 355/2007 Z. z. ani NV SR č. 253/2006 Z. z. a bolo rozdanych 8 dotazníkov informovanosti. Ďalšia kontrola bola vykonaná na základe anonymného podnetu na nepovolenú manipuláciu s azc strešnou krytinou pri rekonštrukcii strechy na bytovom dome na Bajzovej 3 v Košiciach. Bolo zistené, že z dôvodu havarijného stavu strešnej krytiny vykonávala manipuláciu fyzická osoba, budúci vlastník jedného z troch rekonštruovaných bytov v podkroví bytového domu, na ktorú sa ustanovenia § 41 zák. 355/2007 Z. z. nevzťahujú.

V roku 2017 bola uložená jedna sankcia za správny delikt podľa § 57 ods. 29 písm. g) zák. č. 355/2007 Z. z., ktorého sa účastník konania dopustil tým, že pri zateplňovaní stropu prízemí a pivníc v bytovom dome lepil tepelnú izoláciu na azc dupronitový obklad a za účelom jej ukotvenia vrtal cez túto tepelnú izoláciu a dupronitový obklad do nosného panelu bez oprávnenia vydaného Úradom verejného zdravotníctva SR.

V priebehu roka 2017 vypracoval odbor PPL 279 odborných vyjadrení k prevádzkovým poriadkom pre prácu v expozícii chemickým faktorom formou interných oznámení pre odbory HDM, HŽPaZ a HV, pričom v 4-roch prípadoch upozornil na povinnosť podľa § 52 ods. 1 písm. b) v spojení s § 13 ods. 4 písm. i) zák. č. 355/2007 Z. z. na povinnosť predložiť návrh na činnosti spojené s manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov a mutagénov na pracovisku a v jednom prípade (pracoviská Oddelenia centrálnej sterilizácie a Dezinfekčnej stanice UNLP Košice) poskytol súčinnosť pri vybavení návrhu.

Znižovanie zdravotných rizík z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém bolo zamerané na ich aktívne vyhľadávanie.

V roku 2017 bolo v tretej kategórii a štvrtej kategórii práce pre expozíciu látkam poškodzujúcich reprodukciu zaradených 287 zamestnancov, z toho 149 žien (zdroj ASTR).

Pri laboratórnych analýzach zameraných na chemické skúšobníctvo technického železa, zinku, cínu, hliníka a jeho zliatin, oxidu železitého a povrchovo upravených plechov v Laboratóriu Studenej valcovne sú zamestnanci spoločnosti U. S. Steel Košice – Labortest, s. r. o. exponovaní dichrómanu draselnému – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B, hydrazín síranu – karcinogén kategória 1B a fenolftaleínu – karcinogén kategória 1B.

Zamestnanci spoločnosti U. S. Steel Services s. r. o., prevádzka Práčovňa sú pri praní a chemickom čistení pracovných odevov z prevádzky DZ Koksovňa USSKE exponovaní benzo(a)pyrénu – karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B.

Pri výkone ŠZD v spoločnosti Stawi, s. r. o. bolo zistené, že farba BITEP 400 ZWAT (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B) sa na pracovisku pri povrchovej úprave oceľových konštrukcií používa len sporadicky, v čase výkonu ŠZD nebola používaná, bola len uložená na sklade.

Výkon ŠZD v spoločnosti Kuenz – SK s. r. o. bol tiež zameraný na aktívne vyhľadávanie a kontrolu expozície zamestnancov látkam poškodzujúcim reprodukciu. Bolo zistené, že spoločnosť nahradila farbu Agropox Minium – Teil A (reprodukčná toxicita kategória 1B) za farbu Agropox Primer SW – Teil A, ktoré nie je klasifikovaná ako reprodukčne toxická.

Na laboratórnych pracoviskách spoločnosti Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s. (ďalej len VVS, a. s.) boli v priebehu roka vykonané 3 kontroly. Zamestnanci Špecializovaného laboratória vôd sú pri analýzach pitných vôd exponovaní kadmium (karcinogén kategória 1B) a ortuť (reprodukčná toxicita kategória 1B). Zamestnanci Laboratória odpadových vôd sú pri analýzach odpadových vôd a kalov exponovaní dichrómanu draselnému (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B) a fenolftaleínu (karcinogén kategória 1B). Zamestnanci Laboratória pitných vôd v Úpravni vody Bukovec sú pri analýzach pitných vôd exponovaní fenolftaleínu (karcinogén kategória 1B), chloridu kobaltnatému (karcinogén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B) a hydrazínsulfátu (karcinogén kategória 1B).

Pri analýzach kvality vôd, uhlia a olejov používajú zamestnanci spoločnosti Tepláreň Košice, a. s. na pracovisku skúšobného laboratória chróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B), benzén (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B),

alkalickú modrú (mutagén kategória 1b), fenolftaleín (karcinogén kategória 1B), kyselinu chrómsírovú (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B) a couloamat AG-h (reprodukčná toxicita kategória 1b).

Na pracoviskách Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho boli v roku 2017 vykonané 2 kontroly, pri ktorých bolo zistené, že v laboratóriu analýzy pôdy je naďalej používaný dichróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B) a na pracovisku odboru registrácie pesticídov, oddelenia biologického štúdia boli vyradené z používania karcinogénne a mutagénne látky a zmesi a boli odovzdané na likvidáciu oprávnenej spoločnosti.

Na pracoviskách Univerzity veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach bolo vykonaných 10 kontrol. Išlo o vybrané laboratórne pracoviská jednotlivých ústavov Katedry patologickej anatómie a patologickej fyziológie, Katedry hygieny a technológie potravín, Katedry anatómie, histológie a fyziológie, Katedry biochémie a biofyziky, Katedry farmakológie a toxikológie a Katedry mikrobiológie a imunológie. Medzi karcinogénne, mutagénne a reprodukčne toxické látky a zmesi používané pri vedecko-výskumnej a diagnostickej činnosti jednotlivých laboratórií patria na Katedre patologickej anatómie a patologickej fyziológie: formaldehyd (karcinogén kategória 1B), z používania boli vyradené benzén (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B) a oxid chrómový (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1b), na Katedre hygieny a technológie potravín: formaldehyd (karcinogén kategória 1B), fenolftaleín (karcinogén kategória 1B), síran kobaltnatý (karcinogén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), chróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B) a octan olovnatý (reprodukčná toxicita kategória 1B, látka narúšajúca endokrinný systém), benzén (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B), N,N-dimetylformamid (reprodukčná toxicita kategória 1B), na Katedre anatómie, histológie a fyziológie: formaldehyd (karcinogén kategória 1B), o-toluidín (karcinogén kategória 1B), propylénoxid (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B), benzén (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B), z používania boli vyradené dichróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), na Katedre biochémie a biofyziky: chróman draselný (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B), chlorid kobaltnatý (karcinogén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), chlorid kademnatý (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B) a formaldehyd (karcinogén kategória 1B), z používania bol vyradený benzén (karcinogén kategória 1A, mutagén kategória 1B), na Katedre farmakológie a toxikológie: síran kademnatý (karcinogén kategória 1B, mutagén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), síran kobaltnatý (karcinogén kategória 1B, reprodukčná toxicita kategória 1B), octan olovnatý (reprodukčná toxicita kategória 1B, látka narúšajúca endokrinný systém), ortuť (reprodukčná toxicita kategória 1B) a na Katedre mikrobiológie a imunológie: formaldehyd (karcinogén kategória 1B).

Pri posudzovaní prevádzkových poriadkov pre prácu v expozícii chemickým faktorom pri práci v 2 prípadoch upozornil odbor PPL v internom oznámení pre odbory HDaM a HŽPaZ, na potrebu zabezpečenia opatrení na zníženie zdravotných rizík z expozície látkam klasifikovaným ako reprodukčne toxické (octan olovnatý – kategória 1A, dusičnan olovnatý – kategória 1A a oxid olovnatý – kategória 1A), prípadne na potrebu nahradiť ich chemickými faktormi, ktoré nie sú klasifikované ako reprodukčne toxické.

PAU, BaP a azbest

ODBER stacionárny	POČET VZORIEK dodaných	POČET VZORIEK odobratých	POČET VZORIEK analyzovaných	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
PAU	-	2	28	452	1208
BaP	-	6	6	33	54
azbest	-	7	-	44	66
oxid kremičitý	4	8	7	7	41
Spolu	4	23	41	536	1369

V roku 2017 bola Odborom chemických analýz stanovená koncentrácia PAU v 26 vzorkách odobratých v spoločnosti U.S.Steel koncom roka 2016. Z toho v 1 vzorke bolo prekročenie bezo(a)pyrénu menej ako 2-násobné a v 1 vzorke viac ako 2-násobné. Ďalšie 2 vzorky boli odobraté v spoločnosti RMS U.S.Steel a tieto boli v limite.

V spoločnosti U.S.Steel bolo odobratých a analyzovaných 6 vzoriek na stanovenie koncentrácie Benzo(a)pyrénu, všetky boli v limite.

V Prešovskom kraji boli odobraté 4 vzorky azbestu, 2 v spoločnosti Frivan, 1 pre firmu Vokup-klim a 1 pre firmu Pami-mont. V Košiciach bola na požiadanie firmy ASTANA Poprad odobratá 1 vzorka v objekte U.S.Steel. V Spišskej Novej Vsi sme odobrali 2 vzorky pre železničnú spoločnosť CARGO. Vzorky boli zaslané na vyhodnotenie do NRC RÚVZ Nitra.

V spoločnosti Strojchem Svit sme odobrali 5 vzoriek na stanovenie oxidu kremičitého, analýzu vykonal RÚVZ Banská Bystrica, nakoľko v tom čase sme mali pokazený prístroj. V spoločnosti Bulk Transshipment sme stanovili koncentráciu v 1 vzorke, kde bola koncentrácia vyššia ako 1%, čo znamená že pevný aerosól je fibrogénny, v spoločnosti RMS U. S. Steel Košice sme tiež mali 1 vzorku s koncentráciou 2,3%. Ďalšiu vzorku sme stanovili v spoločnosti SEZ Kropachy s hodnotou 18%. Dodané boli 3 vzorky zo spoločnosti INSL Martin a 1 z Bramac Ivanka pri Dunaji. Vo vzorke z Ivanka pri Dunaji bola zistená koncentrácia nad 1%, z Martina sa jednalo o vzorky usadeného prachu a zistené koncentrácie boli 2,3%, 90% a 64%.

Genetická toxikológia

V roku 2017 sme monitorovali nasledovné pracoviská s vyhláseným rizikom karcinogenity, respektíve prevádzky s mutagénnym rizikom v pracovnom prostredí a chemické látky s možným mutagénnym vplyvom:

- U.S.Steel Košice, s.r.o.- DZ KOKSOVŇA : VKB1, VKB3, RaRV, CHÉMIA
- SWS spol. s. r.o. Vojany
- STERIS AST SK, s. r. o.
- VÚSCH, a.s. Košice

V roku 2017 bolo celkovo odobraných **111** vzoriek krvi:

- DZ KOKSOVŇA 80 vzoriek
- SWS spol. s. r.o. Vojany 16 vzoriek
- STERIS AST SK, s. r. o. 13 vzoriek
- VÚSCH a.s. Košice 2 vzorky

Expedované vzorky v roku 2017: **113**

- U.S.Steel Košice, s.r.o.- DZ KOKSOVNĀ: VKB1, VKB3, RaRV, CHĚMIA, ODSĪRENIE KP 80 vzoriek
- SWS spol. s. r.o. Vojany 16 vzoriek
- VÚSCH a.s. Košice 2 vzorky
- STERIS AST SK, s. r. o. 15 (odobraté v roku 2016 a expedované 1. polroku 2017)

V roku 2018 sa dohodnotí a vyexpeduje 13 vzoriek STERIS AST SK odobratých v roku 2017.

2.1.4 Pilotné testovanie nových navrhovaných metód hodnotenia fyzickej zát'aže pri práci

V roku 2017 pokračovalo pilotné testovanie nového návrhu metodického postupu vybranými RUVZ pomocou referenčného videa č. 2.

V termíne stanovenom v zadaní, t. j. do 28. 02. 2017 bolo našim úradom na UVZ SR zaslané vyhodnotenie 2. zadania na analýzu.

2.4 Úroveň ochrany zdravia na chránených pracoviskách

V roku 2017 bol vykonaný **štátny zdravotný dozor a obhliadky pred uvedením priestorov do prevádzky u 102 podnikateľských subjektov**, ktorí zamestnávali, resp. plánovali zamestnať občanov so zdravotným postihnutím (ZP). V 19 prípadoch išlo o existujúce pracoviská s celkovým počtom zamestnancov 101, z toho so ZP bolo 83 zamestnancov (46 mužov a 37 žien).

Dotazníky informovanosti boli vyplnené na 3-och pracoviskách pri práci so zobrazovacími jednotkami.

Zrušenie chránených pracovísk bolo zistené na 28 pracoviskách s celkovým počtom zamestnancov 75, z toho so ZP bolo 54 zamestnancov (19 mužov a 35 žien).

RÚVZ vydal rozhodnutie na uvedenie priestorov do prevádzky pre 55 nových pracovísk s celkovým počtom zamestnancov 158, z toho so ZP bolo 116 zamestnancov (42 mužov a 74 žien). Uvedené údaje sú sumárom za odbory PPL, HŽPaZ, HV a HDM.

V sledovanom období nebolo prerušené konanie, 1 x bolo vydané stanovisko k zriadeniu chráneného pracoviska a 1 x bola už schválenému pracovisku s postavením CHD alebo CHP zaslaná kladná odpoveď na rozšírenie pracovných miest pre občanov so ZP.

Tak ako aj po minulé roky bolo pri obhliadkach vykonaných pred uvedením priestorov do prevádzky zistené, že podnikateľský subjekt nemá v čase správneho konania vo veci uvedenia priestorov do prevádzky informácie o zdravotnom postihnutí budúceho zamestnanca. O uvedenej skutočnosti sa dozvie až na základe ponuky z ÚPSVaR po schválení štatútu chráneného pracoviska, resp. chránenej dielne.

V sledovanom období spĺňali všetky posudzované priestory požiadavky ustanovené v nariadení vlády SR č. 391/2006 Z. z. o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách na pracovisko. Zamestnanci chránených dielní a chránených pracovísk vykonávali jednoduché manuálne činnosti bez fyzickej zát'aže.

Počet vytvorených pracovných miest na jedno pracovisko sa pohybuje od 1 do 3. Zamestnanci vykonávajú nenáročné ľahké práce v administratíve, ako predavačka, krajčír – strihač, montážnik nábytku, dispečer, informátor, kozmetička, masér, chyžná, recepcná, predavač tlače a tabaku a rôzne pomocné práce.

Ostatné zistenia sú obdobné ako po minulé roky. Ani na jednom pracovisku nie sú práce zaradené do tretej kategórie a štvrtej kategórie. Pred zaradením na výkon pracovnej

činnosti boli obvykle u zamestnancov vykonané vstupné lekárske preventívne prehliadky vo vzťahu k práci.

Kontrolné dotazníky boli vyplnené zamestnancami na 3 pracoviskách. Z nich vyplynulo, že na pracoviskách pracujú osoby s 50 a viac % zdravotným postihnutím a zamestnávateľia im vytvárajú vhodné pracovné podmienky s individuálnym prístupom a umožňujú im pracovné prestávky.

Tak ako v predošlých rokoch aj v sledovanom období bolo zistené, že na pracoviskách dochádza často ku zmene v počte osôb so ZP, ale aj ku zrušeniu CHP, resp. CHD do 2 rokov od vydania súhlasného rozhodnutia na uvedenie priestorov do prevádzky. Stáva sa, že niektoré pracoviská ani po schválení priestorov RUVZ za účelom zriadenia chráneného pracoviska nezískali štatút postavenia chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, preto boli vyradené z evidencie.

Tabuľkové vyhodnotenie úlohy:

Počet nových posúdení		Počet kontrolovaných CHP	Počet kontrol	Počet zamestnancov so ZP na kontrolovaných CHP v danom roku (spolu)	Kontrolné listy aké, koľko	Zistené nedostatky aké, koľko	Uložené opatrenia aké, koľko
rozhodnutí	stanovísk						
55	1	102	102	253/146 ž	Z - 3	0	0

Pracovníci odboru HDM v danom období uviedli do prevádzky priestory **dvoch pracovísk**, u ktorých bolo priznané postavenie chránenej dielne a to: v OC TESCO Košice a v priestoroch ZSS Slovenského červeného kríža, územný spolok Košice - mesto, Komenského 19, Košice.

3 ODBOR HYGIENY VÝŽIVY, BEZPEČNOSTI POTRAVÍN A KOZMETICKÝCH VÝROBKOV

3.1 Bezpečnosť výrobkov z bambusu

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V rámci plnenia projektu bola z distribučnej siete mesta Košice odobratá jedna vzorka výrobku z bambusu určená na styk s potravinami a to: **3 Bambusové pomôcky do kuchyne** pôvodom z Číny, ktorá bola laboratórne vyšetrená v Národnom referenčnom laboratóriu pre materiály prichádzajúce do styku s potravinami RUVZ so sídlom v Poprade v parametri formaldehyd. Vyšetrená vzorka v sledovanom ukazovateli vyhovela požiadavkám nariadenia Komisie (EÚ) č. 10/2011 o plastových materiáloch a predmetoch určených na styk s potravinami a jeho dodatkoch nariadenia Komisie (EÚ) č. 1282/2011, nariadenia Komisie (EÚ) č. 1183/2012, nariadenia Komisie (EÚ) č. 202/2014 nariadenia Komisie (EÚ) č. 174/2015.

3.2 Problematika plastifikátorov v materiáloch a predmetoch určených na styk s potravinami

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V hodnotenom období v rámci plnenia úlohy bola odobratá zamestnankyňou odborom hygieny výživy tunajšieho úradu v distribučnej sieti mesta Košice **jedna vzorka výrobku: Pohár zavarovací s víčkom L na úschovu potravín, pôvodom z ČR.**

Vzorka bola vyšetrená v laboratóriu Národného referenčného centra pre obalové materiály a predmety bežného užívania RÚVZ so sídlom v Poprade na prítomnosť esterov kyseliny ftalovej (dimetylftalát, dietylftalát, diizobutylftalát, dibutylftalát, butylbenzylftalát, di(2-etylhexyl) ftalát, di-n-oktylftalát, diizononylftalát, dialylftalát, diizodecylftalát, dicyklohexylftalát).

Vyšetrená vzorka v sledovaných ukazovateľoch **vyhovela** požiadavkám nariadenia Komisie (EÚ) č. 10/2011 o plastových materiáloch a predmetoch určených na styk s potravinami a jeho dodatkov nariadenia Komisie (EÚ) č. 1282/2011, nariadenia Komisie (EÚ) č. 1183/2012, nariadenia Komisie (EÚ) č. 202/2014 a nariadenia Komisie (EÚ) č. 174/2015 a nariadenia Komisie (EÚ) č. 2016/1416.

3.3 Monitoring probiotík v potravinách na osobitné výživové účely a vo výživových doplnkoch

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Na plnenie úlohy bola z lekárne na území mesta Košice odobratá 1 **vzorka výživového doplnku** a to: **Dr. Max ProbioFemina**, výrobcu: Dr. Max Pharma s.r.o., Na Florenci 2116/15 Nové Město 110 00 Praha ČR. Odobratá vzorka bola skúšaná na stanovenie počtu baktérií mliečneho kvasenia v laboratóriu Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Trenčíne, kde bolo zistené, že počet baktérií mliečneho kvasenia vo vyšetrenom výživovom doplnku bol v rozpore s údajom uvádzaným výrobcom na obale výrobku, na čo bol predajca dôrazne upozornený.

3.4 Monitoring príjmu jódu

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Na plnenie úlohy bol rozpracovaný plán plnenia úlohy na odber vzoriek kuchynskej soli z distribučnej siete okresov Košice. Výroba resp. baliareň kuchynskej soli sa na dozorovanom území nenachádza. Podľa vypracovaného plánu bol stanovený odber vzoriek na jednotlivé mesiace počas celého roka a 2 vzorky vrátane morskej soli.

Za hodnotené obdobie bolo odobratých celkom **24 vzoriek kuchynskej soli z toho 8 vzoriek soli morskej**, s cieľom stanovenia jodidu resp. jodičnanu draselného.

Obsah jodidu draselného resp. jodičnanu draselného (vyjadrený na KI) bol vo všetkých vzorkách posúdený podľa požiadavky Potravinového kódexu SR (15 – 35 mg/kg) a zároveň podľa označenia obsahu jódu na obale výrobku.

Všetky vyšetrené vzorky **vyhoveli** požiadavke PK SR.

V priebehu roka 2017 bolo na pracovisko *Odboru chemických analýz* doručených 96 vzoriek kuchynskej soli (vrátane morskej soli). Vo vzorkách sme vyšetrovali KI, KIO₃, ferokyanidy a v niektorých bola požiadavka aj na fluór. V 96 vzorkách sme zanalyzovali celkovo 292 ukazovateľov. Podľa plánu každé RÚVZ v Košickom kraji odobralo 24 vzoriek. Podľa odporúčaných hodnôt pre KI (resp. KIO₃) je hodnota od 15 mg/kg do 30 mg/kg. Pre ferokyanidy sú hodnoty maximálne 20 mg/kg. V nami vyšetrených vzorkách len v jednom prípade bol prekročený limit KIO₃ (prepočítaný ako KI), a to s hodnotou 38 mg/kg.

3.5 Monitoring spotreby vybraných prídavných látok do potravín a aróm

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

Plnenie úlohy bolo vykonané podľa určenej metodiky a v stanovenom termíne. Na monitoringu sa zúčastnilo **20 klientov v 2 vekových kategóriách: muži a ženy ľahko/stredne pracujúci** (zaradení podľa členenia fyziologických skupín uvedených

v Odporúčaných výživových dávkach obyvateľov SR - Vestník MZ SR čiastka 4-5 z 19. júna 2015, 9. revízia), a to v každej kategórii **po 5 klientov** nasledovne:

- a) pracujúce ženy – stredná práca, veková kategória 19-35 rokov
- b) pracujúce ženy – stredná práca, veková kategória 36-54 rokov
- c) pracujúci muži – stredná práca, veková kategória 19-35 rokov
- d) pracujúci muži – stredná práca, veková kategória 36-54 rokov

V rámci monitoringu bola sledovaná spotreba vybraných 3 skupín prídavných látok, a to:

- E 104 chinolínová žltá
- E 950 acesulfam K
- E 952 cyklamáty

Spotreba týchto prídavných látok z potravín bola monitorovaná dotazníkovou metódou a laboratórnym vyšetrením vybraných potravín s ich predpokladaným obsahom.

Na zber dát (dotazníkovou metódou) bol použitý 1 druh dotazníka, a to **24-hodinový retrospektívny dotazník spotreby potravín/pokrmov/nápojov**.

24-hodinové dotazníky o spotrebe boli spísané klientmi retrospektívne, do ktorých uviedol každý klient konkrétny druh potraviny s jeho presným obchodným názvom, presný názov pokrmu a nápoja, ktorý skonzumoval v daný deň a skonzumované množstvo uvedené v merných jednotkách. Získané údaje slúžili na zistenie najčastejšie konzumovaných pokrmov a potravín vrátane nápojov s predpokladaným obsahom sledovaných prídavných látok, ako aj na zistenie predpokladaného skonzumovaného množstva týchto potravín.

Laboratórne vyšetrenie

Na základe údajov získaných z 24-hodinových retrospektívnych dotazníkov spotreby z najfrekvencovanejšie konzumovaných potravín, ktoré obsahujú aspoň 1 sledovanú prídavnú látku, boli vybrané vzorky potravín za účelom ich odberu na laboratórne skúšky - stanovenie obsahu uvedených prídavných látok.

Z distribučnej siete obchodných reťazcov boli odobraté celkovo 3 vzorky potravín za účelom stanovenia obsahu sledovaných prídavných látok, a to nasledovne:

- 3 vzorky potravín (nízkoenergetický ochutený nealkoholický nápoj: „ISOMAX-izotonický nízkoenergetický citrusovo-ovocný sytený nealkoholický nápoj s fruktózou so sladidlami a s obsahom 6% šťavy“; energetický ochutený nealkoholický nápoj „MAXX energy drink – sytený nealkoholický nápoj s príchutou energy, s vitamínmi“; Coca – Cola Zero – nízkoenergetická limonáda s kolovou príchutou“) boli odobraté na stanovenie obsahu acesulfamu K,
- potraviny s obsahom chinolínovej žltej (E 104) sa nepodarilo nájsť,
- cyklamáty RÚVZ Košice nevyšetruje.

Spracovanie údajov z dotazníkov a výsledkov chemických laboratórnych skúšok

Získané údaje a výsledky boli vložené do určených tabuliek - excel tabuľky č. 1 a), 1 b), 1 c), 2 a), 2 b), 2 c).

Výsledky skúšaných vzoriek z chemického laboratória RÚVZ Košice boli spracované do určených tabuliek a odoslané ÚVZ SR v Bratislave pre ich ďalšie spracovanie - porovnanie získaných výsledkov s aktuálnymi hodnotami ADI.

Odbor chemických analýz:

Na kvalitatívne stanovenie syntetických farbív boli odobraté a vyšetrené 3 vzorky:

1 vzorka z RÚVZ Michalovce – ananásová zmrzlina, v nej bol prítomný tartrazín a 2 vzorky RÚVZ Trebišov- sirup s príchut'ou kiwi (obsahovali chinolínovú žltú, žltú SY, brilantnú modrú) a sirup s príchut'ou ananás s obsahom syntatických farbív - tartrazín a žltá SY.

Taktiež bola vykonaná aj *kvantitatívna* analýza vzoriek na obsah acesulámu K a chinolinovej žltej. Spracovaných bolo 28 vzoriek, 28 ukazovateľov a vykonaných 42 analýz.

Sledované komodity: zákusok, nealko nápoj, bageta, steak, sirup, výživové doplnky, pudingový pohár, treska v majonéze, dojčenská výživa.

Všetky výsledky spĺňajú kritéria pre prídavné látky určené Nariadením Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008.

3.6 Monitoring príjmu kuchynskej soli

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky

V rámci plnenia úlohy boli odobraté a laboratórne vyšetrené 3 vzorky obedového menu z prevádzok ZSS. Zároveň boli odobraté 2 vzorky chleba a jedna vzorka pečiva. V odobratých vzorkách bol stanovený obsah NaCl. Výsledky boli spracované do určených tabelárnych prehľadov aj RÚVZ Košického kraja a boli zaslané na celoslovenské spracovanie RÚVZ so sídlom v Trenčíne.

Odbor chemických analýz:

Soľ je jedným z hlavných rizikových faktorov vo výžive a jej nadmerný príjem je spojený s výskytom KVO. Obsah pridávanej kuchynskej soli v hotových pokrmoch podľa výnosu MZ SR je maximálne 13 000 mg/kg a v chlebe a pekárskych výrobkoch maximálne 18 000 mg/kg.

V roku 2017 sme vyšetřili celkovo 49 vzoriek, ktoré boli odobrané odborom hygieny výživy, v ktorých sa monitoroval obsah kuchynskej soli.

Z RÚVZ Michalovce nám bolo doručených 9 vzoriek (hotové pokrmy a pekárenské výrobky) na obsah NaCl. Ani v jednej vzorke neboli prekročené limity pre hotové pokrmy ani pekárenské výrobky.

Z RÚVZ Trebišov nám zaslali 15 vzoriek. V 1 vzorke - dusená kyslá kapusta, bola nameraná hodnota 13 612 mg/kg.

Z RÚVZ Rožnava nám bolo doručených 12 vzoriek . Ani v jednej vzorke neboli prekročené limity pre hotové pokrmy ani pekárenské výrobky.

Z RÚVZ Košice sme vyšetřili 13 vzoriek. V 1 vzorke –kyslá kapusta bol nameraná hodnota 13 487 mg/kg.

4 ODBOR HYGIENY DETÍ A MLÁDEŽE

4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 - 2025 (NAPPO)

Realizácia projektu v sledovanom období:

b) Podpora zdravšieho prostredia v školách

- cielený výkon ŠZD prioritne zameraný na:
  - posudzovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy,
  - kontrolu pestrosti stravy,
  - kontrolu dodržiavania zásad pri zostavovaní jedálnych lístkov s ohľadom na OVD,
  - dodržiavanie pitného režimu pre deti v predškolských zariadeniach,

- odber vzoriek pokrmov na laboratórne vyšetrenie obsahu kuchynskej soli v pokrmoch podávaných v školských stravovacích zariadeniach,
- hygienické podmienky pri príprave diétného stravovania.

- cielený odber vzoriek stravy kompletného obeda pripraveného **v Materskej škole Bernolákova 14, Košice** (celkovo 10 obedov). Na základe laboratórných analýz priemerné množstvo jedlej soli v obede 1,5 g, bolo percento prekročenia jedlej soli oproti OVD 116,7 %.

c) Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení

- školiace akcie organizované SČK územný spolok Košice v rámci kurzov pred získaním odbornej spôsobilosti na epidemiologicky závažné činnosti pri výrobe, manipulácii a uvádzaní do obehu potravín a pokrmov v zariadeniach spoločného stravovania pre deti a mládež, súčasťou ktorých sú aj prednášky o racionálnej výžive,
- edukačné aktivity v oblasti zdravej výživy detí, problematiky HACCP, prevádzkovej a osobnej hygieny, prevádzkových poriadkov, aktuálnej legislatívy, PZS v ŠJ, zdravotným dôsledkom pri nadmernej konzumácii kuchynskej soli: organizované zriaďovateľmi ZŠ a SŠ v rámci Košického kraja a mesta Košice a Národným centrom celoživotného vzdelávania Košice (počet prednášok: 9).
- **účasť na odskúšaní nových receptúr**, usporiadateľom ktorých bol zriaďovateľ škôl – Okresný úrad, Zádielska 1, Košice.

d) Podpora pohybových aktivít

- Mesto Košice ako zriaďovateľ škôl v roku 2017 začal realizáciu rekonštrukcie vonkajších priestorov (bežeckého a atletického oválu, hokejbalového ihriska), ktoré slúžia na šport žiakov ZŠ Belehradská, L. Novomeského a Krosnianska 2.
- Pracovníci odboru HDM v rámci výkonu ŠZD priestorov škôl, vykonávajú aj kontroly telocviční a ich zázemia. V mesiaci september – v čase od 18.09. – 29.09.2017 boli vykonané mimoriadne cielené kontroly, zamerané na dodržiavanie legislatívnych požiadaviek, týkajúcich sa priestorov, určených na výučbu telesnej výchovy na základných školách a stredných školách v SR a rozšírenie poznatkov o názoroch žiakov základných a stredných škôl na vyučovanie telesnej výchovy a priestory určené na výučbu telesnú výchovy. Kontroly boli vykonané v 40 školách.

4.2 Zneužívanie návykových látok (alkohol, tabak, drogy) u detí a mládeže na Slovensku

Realizácia úlohy v sledovanom období :

V sledovanom období (máj 2017) bola daná požiadavka zo strany gestora na plnenie pilotného projektu, ktorý sa realizoval iba na RÚVZ v sídle krajov. V rámci mesta Košice boli do pilotného projektu zaradené 2 školy: ZŠ Mateja Lechkého, ul. Jána Pavla II., Košice a Gymnázium, Šrobárova 1, Košice. V rámci pilotného projektu boli použité dotazníky TAD1 pre žiakov 5, 6, 7 a 8. ročníka, žiaci 9. ročníka a študenti gymnázia vyplňali dotazníky TAD2. Pre učiteľov bol určený dotazník TAD3. Celkovo bolo vyplnených dotazníkov 225 žiakmi a študentmi, 40 dotazníkov TAD3 pedagogickými pracovníkmi škôl (**spolu 265**).

4.3 Monitoring úrazovosti u detí predškolského a školského veku

Realizácia úlohy v sledovanom období :

V roku 2017 gestor projektu sumarizuje získané údaje.

5 ODBOR OCHRANY ZDRAVIA PRED ŽIARENÍM

5.1. PRÍPRAVA A SPRACOVANIE VECNÝCH PODKLADOV A TEXTU NÁVRHU ZÁKONA O RADIAČNEJ OCHRANE A VYKONÁVACÍCH PREDPISOV ZÁKONA, V SÚLADE SO SMERNICOU EURÓPSKEJ KOMISIE Č. 2013/59/EURATOM.

Plnenie úlohy

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach, ako jeden z riešiteľských pracovísk, sa zúčastňoval pracovných stretnutí pracovníkov Odboru ochrany zdravia pred žiarením Slovenskej republiky v súvislosti s prípravou návrhu zákona o radiačnej ochrane a vykonávacích predpisov zákona.

Pracovné stretnutia sa uskutočnili jednak na Úrade verejného zdravotníctva SR v Bratislave v dňoch 13. 03. 2017, 29. 03. 2017, 10. - 12. 05. 2017, 03. 07. 2017 a 14. - 16. 11. 2017 a na Regionálnom úrade verejného zdravotníctva so sídlom v Banskej Bystrici v dňoch 08. - 09. 03. 2017 a 21. - 23. 11. 2017.

5.2. MONITOROVANIE RÁDIOAKTIVITY V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ PRE ÚČELY PLNENIA POŽIADAVIEK ODPORÚČANIA EURÓPSKEJ KOMISIE A ZABEZPEČOVANIE ČINNOSTI KOMUNIKAČNÉHO INFORMAČNÉHO SYSTÉMU MEDZI ÚVZ SR A EURÓPSKOU KOMISIOU

Plnenie úlohy

Rádioaktivita stavebných materiálov

Na obsah prírodných rádionuklidov sa vyšetrilo 13 vzoriek stavebného materiálu a surovín. V odobratých vzorkách sa stanovovala aktivita nasledujúcich rádionuklidov: ^{226}Ra , ^{232}Th , ^{40}K a index hmotnostnej aktivity - I. Prekročenie úrovne 120 Bq.kg^{-1} pre ^{226}Ra bolo zistené v jednej odobratej vzorke. Hodnota $134,22 \pm 0,67 \text{ Bq.kg}^{-1}$ bola zaznamenaná vo vzorke Granulátu 02-2017, zo spoločnosti U. S. STEEL s.r.o., Košice.

Rádioaktivita pitných vôd

Zo 179 odberových miest bolo odobratých 179 vzoriek pitných vôd a vykonalo sa v nich 373 vyšetrení.

Z dôvodu nefunkčnosti meracieho zariadenia celková objemová aktivita alfa a celková objemová aktivita beta bola stanovovaná na VVS, a.s., Košice.

V ukazovateli celková objemová aktivita alfa indikačná hodnota $0,1 \text{ Bq.l}^{-1}$ bola prekročená v 5 vzorkách vôd. Maximálna hodnota bola zistená vo vzorke vody odobratej z vodovodu v kuchyni ZŠ (vlastný vodný zdroj) v Gemerskej Panici (okres Rožňava)) – $a_{v,\alpha} = 0,37 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 18\%$. Znova bolo zistené prekročenie indikačnej hodnoty vo vzorke vody odobratej na obecnom úrade v Trstenom pri Hornáde z verejného vodovodu - 28.2.2017 aktivita $a_{v,\alpha} = 0,21 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 23\%$. Prekročenie indikačnej hodnoty bolo ďalej zistené vo vodách odobratých z vodovodu v kultúrnom dome v Ždani - $a_{v,\alpha} = 0,12 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 35\%$, z verejného vodovodu v kultúrnom dome v Skároši - $a_{v,\alpha} = 0,17 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 29\%$, z verejného vodovodu na obecnom úrade v Jarovniciach (okres Sabinov) - $a_{v,\alpha} = 0,12 \text{ Bq.l}^{-1}$.

V ukazovateli celková objemová aktivita beta namerané hodnoty neprekročili indikačnú hodnotu $0,50 \text{ Bq.l}^{-1}$. Maximálna hodnota bola zistená vo vzorke vody odobratej

z vodovodu v kuchyni ZŠ (vlastný vodný zdroj) v Gemerskej Panici (okres Rožňava)) – $a_{V,\beta} = 0,40 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 20\%$.

V ukazovateli objemová aktivita radón - ^{222}Rn bola indikačná hodnota 100 Bq.l^{-1} prekročená v dvoch vzorkách vody z jedného odberového miesta. Vzorky boli odobraté v kuchyni MŠ (obecný rezervoár) v Hýľove – (okres Košice – okolie) - $a_{V,^{222}\text{Rn}} = 233,0 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 12\%$ (odber 4. 4. 2017) a $a_{V,^{222}\text{Rn}} = 223,5 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 12\%$ (odber 20. 6. 2017).

V odberovom mieste, kde v analyzovaných vzorkách vôd boli prekročené indikačné hodnoty rádiologických ukazovateľov, bol začatý proces optimalizácie za účelom identifikácie zdroja vody, ktorý je zodpovedný za zvýšený obsah rádionuklidov v pitnej vode, na analýzu situácie a na návrh a realizáciu opatrení na zníženie obsahu radónu v pitnej vode.

V odberových miestach Krásna nad Hornádom (fy TAMAS), Gemerská Panica (ZŠ), Trstené pri Hornáde (OcÚ) a Lekárovce (OcÚ) boli odobraté vzorky pitných vôd na stanovenie rádionuklidu trícium - ^3H . Stanovenia vykonal ÚVZ SR v Bratislave. Aktivita trícia - ^3H v pitných vodách bola pod úrovňou detekčného limitu použitej aparatúry.

Rádioaktivita minerálnych vôd

Vo vzorkách minerálnych vôd sa oproti pitným vodám zaznamenávajú vyššie hodnoty rádioaktivity. Rádioaktivita minerálnych a geotermálnych vôd je určovaná predovšetkým vlastnosťami geologického podložia lokalít, v ktorých sa vrty nachádzajú.

Zo 17 lokalít bolo odobratých 25 vzoriek minerálnych vôd. Vykonal sa v nich 50 vyšetrení. Vzorky pre stanovenie ukazovateľov celková objemová aktivita alfa a celková objemová aktivita beta z dôvodu nefunkčnosti meracieho zariadenia neboli odoberané.

V stanovovaných ukazovateľoch (objemová aktivita radónu - ^{222}Rn , objemová aktivita rádia - ^{226}Ra) sa rádioaktivita minerálnych vôd pohybovala na úrovni dlhodobých priemerných hodnôt charakteristických pre daný zdroj vody.

Maximálna hodnota objemovej aktivity radónu - ^{222}Rn bola zaznamenaná vo vzorke vody odobratej z prameňa Ondrej na Sivej Brade (okres Levoča) – odber 3. 5. 2017 - $a_{V,^{222}\text{Rn}} = 215,6 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 13\%$. Maximálna hodnota objemovej aktivity rádia - ^{226}Ra - $a_{V,^{226}\text{Ra}} = 0,690 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 6\%$ bola stanovená vo vode z odberového miesta vrtu pri rodinnom dome č. 281 v Gánovciach (okres Poprad).

Rádioaktivita termálnych vôd

Rádioaktivita termálnych vôd je určovaná vlastnosťami geologického podložia lokalít, v ktorých sa vrty nachádzajú.

Zo 7 lokalít (Vyšné Ružbachy - 4, Vrbov - 2, Zemplínska Šírava - 1) bolo odobratých 7 vzoriek termálnych vôd a vykonal sa v nich 14 rádiologických vyšetrení. Vzorky pre stanovenie ukazovateľov celková objemová aktivita alfa a celková objemová aktivita beta z dôvodu nefunkčnosti meracieho zariadenia neboli odoberané.

Maximálna hodnota v ukazovateli objemová aktivita rádia - ^{226}Ra - $a_{V,^{226}\text{Ra}} = 3,947 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 3\%$ bola stanovená vo vode z vrtu 1 vo Vrbove (okres Kežmarok). Maximálna hodnota v ukazovateli objemová aktivita radónu - ^{222}Rn bola stanovená vo vode z vrtu Kráter vo Vyšných Ružbachoch (okres Stará Ľubovňa) - $a_{V,^{222}\text{Rn}} = 60,0 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 13\%$.

Rádioaktivita povrchových vôd a ich sedimentov

Vzorky povrchových vôd sa v lokalite Krásna nad Hornádom odoberajú v pravidelných mesačných intervaloch a v lokalite Viničky (okres Trebišov) v kvartálnych intervaloch. V roku 2017 bolo odobratých 15 vzoriek povrchových vôd a uskutočnilo sa v nich 60 vyšetrení rádioaktivity. V meraných vzorkách povrchových vôd neboli zaznamenané zvýšené hodnoty rádioaktivity. Maximálna hodnota v ukazovateli celková objemová aktivita alfa bola zistená vo vzorke vody odobratej dňa 28. 02. 2017 z rieky Hornád

v Krásnej nad Hornádom – $a_{v,\alpha} = 0,12 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 52\%$ a maximálna hodnota v ukazovateli celková objemová aktivita beta bola stanovená vo vzorke vody odobratej dňa 23. 8. 2017 z rieky Hornád v Krásnej nad Hornádom a 26.9.2017 z rieky Bodrog vo Viničkách – $a_{v,\beta} = 0,16 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 20\%$. Hodnoty objemovej aktivity ^{137}Cs , stanovované gamaspektrometricky, sú pod detekčným limitom.

Spolu so vzorkami povrchových vôd sa z odberových miest odoberajú aj vzorky riečnych sedimentov. Vo vzorkách sa stanovujú hmotnostné aktivity prírodných rádionuklidov a ^{137}Cs . Maximálna hodnota aktivity ^{137}Cs bola stanovená vo vzorke sedimentu z lokality Viničky (Bodrog), odber dňa 14. 11. 2017 a dosiahla hodnotu je $4,59 \pm 0,10 \text{ Bq.kg}^{-1}$.

V odberových miestach Krásna nad Hornádom (rieka Hornád), Gemerská Panica (rieka Slaná), Trstené pri Hornáde (rieka Hornád), Plaveč (rieka Poprad) a Lekárovce (rieka Uh) boli odobraté vzorky povrchových vôd na stanovenie rádionuklidu trícium - ^3H . Stanovenia vykonal ÚVZ SR v Bratislave. Aktivita trícia – ^3H v povrchových vodách sa pohybovala pod úrovňou detekčného limitu použitej aparatury.

Rádioaktivita zrážkových vôd

Vzorka snehových zrážok bola odobraná 13. januára 2017 na lúke pri RÚVZ v Košiciach na Ipeľskej 1. Vo vzorke sa vyhodnocovala celková objemová aktivita alfa - $a_{v,\alpha} = 0,01 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 54\%$, celková objemová aktivita beta - $a_{v,\beta} = 0,01 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 19\%$ a gamaspektrometricky sa vyšetrovala objemová aktivita ^{137}Cs , ktorej hodnota bola pod detekčným limitom.

Vzorky dažďovej vody v roku 2017 neboli odobraté.

Kontinuálne meranie príkonu dávkového ekvivalentu

Merania príkonu dávkového ekvivalentu (PDE) sa uskutočňovali sondou FHZ 621 G-L2 na streche budovy RÚVZ, Ipeľská č. 1, Košice. Celodenné meranie pozostáva z kontinuálneho merania PDE v hodinových intervaloch. Priemerný mesačný PDE sa stanovuje z priemerných denných PDE. Zistené hodnoty sa zasielajú na ÚVZ SR v Bratislave.

V roku 2017 bolo vykonaných 365 celodenných meraní. Významné zvýšenie hodnôt PDE nad dlhodobý priemer nebolo zaznamenané. Priemerný denný PDE bol $92,35 \pm 8,00 \text{ nSv.h}^{-1}$ s maximálnou hodnotou $108,90 \pm 1,77 \text{ nSv.h}^{-1}$ nameranou 06. 03. 2017 a minimálnou hodnotou $70,81 \pm 2,98 \text{ nSv.h}^{-1}$ nameranou 15. 07. 2016. Dlhodobý priemer PDE pre dané odberové miesto je $105,89 \text{ nSv.h}^{-1}$.

Plošné integrálne a jednorazové meranie príkonu dávkového ekvivalentu

Na 18-tich pevných stanovištiach v Košickom a Prešovskom kraji sú od roku 1989 rozmiestnené termoluminiscenčné dozimetre (TLD), ktorých pravidelná výmena sa uskutočňuje v kvartálnych intervaloch. V roku 2017 sa výmeny TLD uskutočnili v dňoch 17. – 25. januára, druhá výmena v dňoch 19. – 26. apríla, tretia výmena v dňoch 20. – 28. júna a štvrtá výmena v dňoch 21. septembra – 3. októbra.

Pretože RÚVZ Košice nevlastní prístroj na vyhodnocovanie dozimetrov, pracovníci RÚVZ Košice vykonávajú meranie na zariadení v laboratóriu ÚVZ SR v Bratislave. Získané výsledky meraní sú spracované a vyhodnotené a následne zaslané do centra Slovenského ústredia radiačnej monitorovacej siete na ÚVZ SR v Bratislave.

V roku 2017 nebolo zaznamenané významné zvýšenie rádioaktivity a hodnoty integrálnych meraní PDE v sledovaných lokalitách sa pohybovali na úrovniach dlhodobých

priemerov charakteristických pre danú lokalitu ($44 \pm 18 \text{ nSv.h}^{-1}$ – Košice a $176 \pm 45 \text{ nSv.h}^{-1}$ – Stará Voda).

Pri odberoch vzoriek v teréne sa meria aj aktuálny príkon dávkového ekvivalentu (PDE) v danom odberovom mieste. V roku 2017 bol PDE zmeraný jednorazovými meraniami prenosným meračom DC-3-E v 186 odberových miestach. Hodnoty PDE sa pohybovali na úrovniach charakteristických pre dané lokality v intervale od $87 \pm 4 \text{ nSv.h}^{-1}$ do $225 \pm 5 \text{ nSv.h}^{-1}$.

Rádioaktivita prašného spad

Odberové miesto pre vzorky mesačného spad sa nachádza na streche budovy RÚVZ, Ipeľská č. 1, Košice. Gamasppektrometricky bolo vyhodnotených 12 vzoriek. Obsah ^{137}Cs je pod detekčným limitom a najvyššia hodnota ^7Be bola nameraná vo vzorke spad z mesiaca apríl – $126,45 \pm 10,42 \text{ Bq.m}^{-2}$. Meranie na nízkoopozadovom alfa-beta merači bolo v marci pozastavené z dôvodu nefunkčnosti zariadenia.

Rádioaktivita aerosólov v ovzduší

Merania aerosólov v ovzduší sa vykonávali v priestoroch Slovenského hydrometeorologického ústavu v Stropkove – Tisinci.

V dôsledku zastaraného prístrojového vybavenia bol odber vzoriek aerosólov zastavený v roku 2015.

Meranie vzoriek potravinového reťazca

Pri monitorovaní sa berie zreteľ na sledovanie tých druhov potravín, ktoré predstavujú rozhodujúci zdroj príjmu rádionuklidov obyvateľstvom. Merania sa vykonávali na RÚVZ Košice gamasppektrometrickou analýzou.

V rámci monitorovania rádioaktivity v životnom prostredí boli v sledovanom období odoberané vzorky kravského (16) a ovčieho (17) mlieka. Kravské mlieko sa odoberalo v mliekarni Kežmarok a Sabinov a na dvoch poľnohospodárskych družstvách (Jarovnice a Turnianska Nová Ves) a ovčie mlieko sa vzorkovalo na PD Kluknava - Slatvina, PD Hermanovce a PD Uzovské Pekľany. Hodnoty aktivity sa stanovovali v mesačných zlievaných vzorkách (100 ml/deň). Najvyššia hodnota objemovej aktivity ^{137}Cs vo vzorkách kravského mlieka bola nameraná vo vzorke odobratej v mesiaci júl na družstve v Jarovniciach - $^{137}\text{Cs} = 0,043 \pm 0,008 \text{ Bq.l}^{-1}$.

Vo vzorkách ovčieho mlieka sme namerali hodnoty ^{137}Cs : min.: $0,017 \pm 0,005 \text{ Bq.l}^{-1}$ vo vzorke odobratej v mesiaci júl z PD Kluknava - Slatvina a max.: $0,053 \pm 0,007 \text{ Bq.l}^{-1}$, ktorá bola nameraná v mlieku z PD v Uzovských Pekľanoch v mesiaci apríl.

V súvislosti s požiadavkou Európskej únie sa od roku 2005 odberajú vzorky celodennej stravy bez diétnych obmedzení na pracovisku Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach. Z odobratých vzoriek sa vytvára zmesná vzorka, ktorá sa po spracovaní gamasppektrometricky vyhodnocuje. Maximálna hodnota aktivity ^{137}Cs - $0,038 \pm 0,005 \text{ Bq/ kg}^{-1}$ - bola nameraná vo vzorke odobratej 5.9.2017.

Gamasppektrometricky boli vyhodnotené aj vzorky sladu, sladovníckeho jačmeňa a sladového kvetu zo sladovne v Michalovciach a jedna vzorka hovädzieho kolagénu zo spoločnosti EL sro zo Spišskej Novej Vsi. Vo vzorkách namerané hodnoty ^{137}Cs boli pod detekčným limitom.

V roku 2017 v rámci monitorovania rádioaktivity boli z piatich okresov Košického a Prešovského kraja – Rožňava, Michalovce, Prešov, Humenné a Stará Ľubovňa - sezónne odobraté vzorky článkov potravinového reťazca (9 vzoriek ovocia, 20 vzoriek zeleniny, 18 vzoriek obilia). Najvyššia hodnota hmotnostnej aktivity ^{137}Cs bola nameraná vo vzorke

petržlenu, odobratého u súkromného pestovateľa v Jasenove, okres Humenné - $^{137}\text{Cs} = 0,067 \pm 0,015 \text{ Bq.kg}^{-1}$.

Meranie vzoriek pôd a porastov

V súvislosti so vstupom do Európskej únie za účelom sledovania migrácie ^{137}Cs v hĺbkovom profile vrstvenom na 0 – 5 cm, 5 – 15 cm a 15 – 30 cm sa v lokalite Krásna nad Hornádom, v povodí rieky Hornád a v lokalite Viničky, v povodí rieky Bodrog, raz kvartálne odoberajú vzorky pôd. Spolu so vzorkami pôd sa v uvedených lokalitách odoberali aj vzorky porastov. Vzorky pôd a porastov sa raz ročne odoberajú aj vo vybraných lokalitách, kde sú rozmiestnené termoluminiscenčné dozimetre.

V roku 2017 bolo odobraných 51 vzoriek pôd a 16 vzoriek porastov. Najvyššia hodnota aktivity ^{137}Cs bola stanovená vo vzorke pôdy z I. vrstvy z lokality Stará Voda (28. 06. 2017) a dosiahla hodnotu $16,52 \pm 0,76 \text{ Bq.kg}^{-1}$. Minimálna hodnota aktivity ^{137}Cs bola stanovená vo vzorke pôdy z II. vrstvy z lokality Krásna nad Hornádom odobratej 14.11.2017 a dosiahla hodnotu $2,28 \pm 0,45 \text{ Bq.kg}^{-1}$. Hodnoty hmotnostnej aktivity ^{137}Cs v porastoch sú pod detekčným limitom.

Jahodná – okolie prieskumných vrtov a priľahlé lokality

V súvislosti s negatívnymi reakciami rôznych ochranárskych organizácií na geologicko-prieskumnú činnosť v lokalite Jahodná - Kurišková boli aj v roku 2017 uskutočnené merania a odbery vzoriek v lokalitách Jahodná, Košická Belá, Alpinka, Myslava a Nižný Klátov.

V 11 odberových miestach bolo vykonaných 104 meraní príkonu dávkového ekvivalentu (PDE). Nebolo zaznamenané významné zvýšenie rádioaktivity oproti dlhodobým priemerom charakteristickým pre dané lokality. Príkon dávkového ekvivalentu sa v týchto miestach pohyboval v intervale $\text{PDE} = 99 \pm 4 \text{ nSv.h}^{-1}$ (chata Jahodná na Jahodnej) až $\text{PDE} = 175 \pm 5 \text{ nSv.h}^{-1}$ (na Jahodnej, na ryhe (ryha = miesto s najvyššou koncentráciou uránovej rudy)).

V lokalitách Jahodná – rampa, Jahodná – ryha a Jahodná – chata boli rozmiestnené termoluminiscenčné dozimetre (TLD). Tie sa v kvartálnych intervaloch pravidelne vymieňali. Hodnoty PDE prírodného pozadia sa v sledovaných lokalitách pohybovali v intervale $58 - 144 \text{ nSv.h}^{-1}$.

Pitné vody boli odobraté zo šiestich priľahlých lokalít. Vo vzorke vody - vlastný vodný zdroj bola stanovená maximálna hodnota objemovej aktivity radónu-222 $a_{\text{V},222\text{Rn}} = 167,5 \text{ Bq.l}^{-1} \pm 12\%$ a maximálna hodnota koncentrácie prírodného uránu $c_{\text{Unat}} = 0,009 \pm 0,001 \text{ mg.l}^{-1}$.

Povrchové vody (5 vzoriek) a ich sedimenty (5 vzoriek) boli odoberané z piatich lokalít: Jahodná – rampa, Košická Belá – potok Belá, Košice - Alpinka – Čermel'ský potok, Košice – Myslava – Myslavský potok a Nižný Klátov – potok Vrbica. Namerané hodnoty objemovej aktivity ^{226}Ra a koncentrácie prírodného uránu c_{Unat} boli pod detekčným limitom.

Vo vzorkách sedimentov nebolo oproti dlhodobým priemerom zaznamenané významné zvýšenie rádioaktivity. Maximálna hodnota aktivity ^{137}Cs bola nameraná vo vzorke odobratej 20.6.2017 z lokality Alpinka – Čermel'ský potok - $5,78 \pm 0,13 \text{ Bq.kg}^{-1}$.

Odobratých bolo aj 25 vzoriek pôd z 9 lokalít. Maximálna hodnota aktivity ^{137}Cs bola nameraná vo vzorke odobratej z miesta s najvyššou koncentráciou uránovej rudy – s označením Jahodná - ryha - $51,72 \pm 1,75 \text{ Bq.kg}^{-1}$.

Zároveň bol spravený odber 8 vzoriek porastov, ktoré sa v súčasnosti premeriavajú.

6 ODBOR EPIDEMIOLOGIE

6.1 Národný imunizačný program SR

Plnenie:

Zabezpečenie prioritných úloh pre rok 2017

Prípisom ÚVZ SR HH SR č. OE/9960/2016, RZ-32404/2016 zo dňa 05.12.2016 bol aktualizovaný očkovač kalendár pre povinné pravidelné očkovanie detí a dospelých na rok 2017. Na povinné očkovanie dočiat proti pneumokokovým invazívnym ochoreniam boli k dispozícii 13-valentná a 10-valentná konjugovaná vakcína. Preočkovanie dospelých proti záškrtu a tetanu sa vykonávalo kombinovanou očkovačou látkou každých 15 rokov, prvé preočkovanie dospelých sa odporúča vo veku 30 rokov a ďalej každých 15 rokov. Aktualizovaný očkovač kalendár bol uverejnený na internetovej stránke RÚVZ.

Surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním, manažment očkovania

Priebežne je vykonávaný monitoring ochorení preventabilných očkovaním vrátane laboratórnej diagnostiky. Z ochorení, proti ktorým sa vykonáva pravidelné povinné očkovanie, boli hlásené sporadické výskyty ochorení na pertussis a parotitídu a jedno importované ochorenie na morbilli.

V prípade ochorení na pertussis bolo spolu zaznamenaných 11 ochorení: v okrese Košice I – 3, Košice II – 1, Košice IV – 4, Košice okolie – 3. Ochorenia boli zaznamenané vo vekových skupinách: 1-4 roč.=2, 10-14 roč. =1, 25-29 roč. =2, 30-34 roč. =1, 40-44 roč. =1, 50-54 roč. =1, 55-59 roč. =1, 60-64 roč. =1, 65+ =1. V 8 prípadoch boli chorí očkovaní, 2 neboli pre vek (dospelé osoby) a v jednom prípade sa údaj o očkovaní nepodarilo zistiť.

V r. 2017 boli hlásené 2 ochorenia na parotitídu u neočkovaných osôb v okrese Košice II a IV vo vekových skupinách: 10-14 roč.=1 a 50-54 roč.=1. V obidvoch prípadoch chorí neboli očkovaní (dospelá osoba pre vek a dieťa pre kontraindikáciu).

Na Odbore lekárskej mikrobiológie bolo v roku 2017 vyšetrených 41 vzoriek sér a 3 vzorky likvoru na prítomnosť protilátok proti osýpkam. Hlásený bol 1 pozitívny výsledok na morbilli. Importovaný prípad morbilli bol potvrdený u 25 ročného študenta s trvalým bydliskom v Taliansku, ktorý študoval v SR na LF UPJŠ v Košiciach. Hospitalizovaný bol v UN LP Košice na Klinike infektológie a cestovnej medicíny. V epidemiologickej anamnéze bol udaný pobyt v južnom Maďarsku a v Srbsku. Očkovaný proti osýpkam nebol. Akútna infekcia vírusom osýpok bola potvrdená na základe konfirmačného vyšetrenia odobratých vzoriek biologického materiálu v NRC pre morbilli, rubeolu a parotitídu. Lekári I. kontaktu boli 2x e-mailom informovaní o epidemiologickej situácii vo výskyte osýpok v Európe a SR a o postupe pri výskyte suspektných osýpok vrátane odberu a vyšetrenia biologického materiálu.

V súlade s listom ÚVZ SR č. OE/3842/2017, RZ-12654/2017 zo dňa 11.4.2017 boli dňa 26.5.2017 vyhodnotené aktivity „Európskeho imunizačného týždňa 2017“ realizované od 24.-30.4.2017. Cieľom kampane bolo zvýšiť povedomie verejnosti o dôležitosti očkovania po celý život a tým pomáhať budovať a udržiavať kolektívnu imunitu v celom európskom regióne. Aktivity na zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania boli realizované v priebehu celého roka cestou Poradne očkovania, pre zdravotníckych pracovníkov organizovaním seminárov a sprístupňovaním aktuálnych informácií o ochoreniach preventabilných očkovaním na webovej stránke úradu. Kampaň bola orientovaná na laickú verejnosť, zdravotníckych pracovníkov a rómsku komunitu s využitím printového média (KOŠICE:DNES), webovej stránky úradu, edukačných a propagačných letákov a pod. Spolu bolo zrealizovaných 332 aktivít, z toho bolo 230 určených pre laickú

verejnost', 93 pre zdravotníckych pracovníkov a 9 pre rómsku komunitu. Edukačné aktivity vykonávali odborní zamestnanci Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia.

Na organizácii každoročného Východoslovenského vakcinačného dňa, ktorý sa konal 7.6.2017, sa podieľalo 8 zamestnancov odboru, z toho 1 lekár aktívne s prednáškou.

Kontrola očkovania

V období september - november bola vykonaná kontrola povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek v zmysle Odborného usmernenia ÚVZ SR č. OE/5998/17554/2017 zo dňa 07.07.2017 vrátane spracovania a vyhodnotenia výsledkov na okresnej a krajskej úrovni. Výsledky kontroly boli na celokrajskej úrovni priaznivé, v priemere 96,5 % (od 95,5 % do 98,3 %), v roku 2016 95,5 %. K poklesu zaočkovanosť pod 95 % na celo-okresnej úrovni došlo v 5 okresoch – v okrese Košice I-IV a v okrese Spišská N. Ves. Na znížení percenta zaočkovanosť sa podieľali predovšetkým:

- dlhodobý pobyt v zahraničí (okrese Spišská N. Ves),
- vysoký počet odmietaní povinného pravidelného očkovania detí zo strany zákonných zástupcov, spochybňovanie významu očkovania v rámci agresívnych antivakcinačných aktivít zameraných cielene na rodičov detí a na budúcich rodičov (okresy Košíc),
- migrácia obyvateľov minoritnej skupiny bez udania adresy
- chyba malých čísiel.

Na požiadanie všeobecných lekárov pre deti a dorast RÚVZ Košice schválil u 107 detí návrhy očkovacích schém na dodatočné doočkovanie detí v rámci povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek.

6.2 Surveillance infekčných chorôb

Plnenie:

V zmysle pokynov ÚVZ SR boli spracované štatistické a analytické podklady na základe ktorých boli vypracované *výročné správy* za rok 2016 za okr. Košice I-IV, Košice okolie a Košický kraj v termíne, požadovanej kvalite a rozsahu. Pravidelne týždenne a podľa potreby sa vypracovávali analýzy aktuálnej *epidemiologickej situácie* a výskytu mimoriadnych situácií v spádovom území RÚVZ.

Cielene podľa aktuálnej epidemiologickej situácie sa sledoval stav *zaočkovanosť u nákaz* zaradených do Národného imunizačného programu SR (NIP). V sledovanom období nebolo hlásené podozrenie ani ochorenie u očkovaných detí na diftériu, tetanus, poliomyelitídu, rubeolu či invazívnu hemofilovú nákazu. Pretrváva sporadicky výskyt ochorení na pertussis a parotitídu. V okr. Košice I-IV bolo hlásených 8 ochorení a v okr. Košice okolie 3 ochorenia na pertussis. V sledovanom období boli nahlásené 2 ochorenia na parotitídu: v okr. Košice II a Košice IV. Bol laboratórne potvrdený 1 importovaný prípad ochorenia na morbilli.

V súvislosti s nepriaznivou situáciou vo výskyte osýpok v okolitých krajinách a na základe zvýšeného výskytu osýpok v Bratislave boli všeobecní lekári pre deti a dorast, všeobecní lekári pre dospelých a LSPP opakovane informovaní o opatreniach pri výskyte susp. ochorenia na osýpky vrátane postupu pri zabezpečení odberu biologického materiálu na laboratórne vyšetrenie. Všeobecní lekári pre deti a dorast boli požiadaní o doočkovanie detí proti osýpkam v ročníkoch narodených v rokoch 2012-2014, a v prípade nezaočkovania o uvedenie dôvodu (pobyt v zahraničí, nedostavenie sa na očkovanie, odmietanie, kontraindikácia).

V súlade s listom ÚVZ HH SR č. OE/2460/2013, RZ-9842/2013 zo dňa 7.5.2013 sa pokračuje v sledovaní ochorení a úmrtí na SARI. Počet prípadov SARI: 0. Ochorenia: dg. J10.9 2x (Košice I)

Vyhodnotenie chrípkovej sezóny 2016/2017

Aktivitu chrípky v chrípkovej sezóne 2016/2017 v okresoch Košice I-IV a Košice okolie možno charakterizovať zvýšeným výskytom ochorení na ARO a chrípku a chrípke podobné ochorenia (CHPO) v porovnaní s predchádzajúcou sezónou. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky až na malé epidémie v predškolských a školských zariadeniach.

Priebeh sezóny:

V sezóne 2016/2017 bolo v **okrese Košice I-IV** hlásených 69 057 ARO, chorobnosť 63250,03/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov, z toho chrípka a CHPO bolo hlásených 2447 ochorení, chorobnosť 2241,2/100 000. Z celkového počtu ARO tvorili chrípka a CHPO 3,5%. Bolo hlásených 337 komplikácií (0,5%)

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 62 853 ARO, čo predstavuje chorobnosť 60222,7/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka a CHPO bolo hlásených 2721 ochorení, chorobnosť 2665,5/100 000. V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k nárastu počtu ARO o 6204, čo predstavuje 10% a poklesu chrípky a CHPO o 279 prípadov, čo je 10,2% .

Chorobnosť sa pohybovala od najvyššej 3873,7/100 000 v 5. KT, kedy bolo hlásených 4203 ARO (z toho 211 chrípok a CHPO) po 1147,9/100 000 v 15. KT, hlásených bolo 1535 ochorení ARO (z toho 21 chrípok a CHPO). Najviac komplikácií – 39 bolo hlásených v 7. KT - 1,4% z celkového počtu hlásených ochorení v KT. Najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť na ARO bola v okrese Košice III vo vekovej skupine **0-5 ročných** – 16706,1/100 000 pri počte 267 ochorení v 5 KT.

V **okrese Košice okolie** bolo hlásených 20096 ARO, chorobnosť 53665,8/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka a CHPO bolo hlásených 818 ochorení, chorobnosť 2184,4/100 000. Z celkového počtu hlásených ARO tvorila chrípka a CHPO 4%. Spolu bolo hlásených 40 komplikácií.

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 17463 ARO, chorobnosť 49565,0/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako chrípka a CHPO bolo hlásených 383 ochorení, chorobnosť 1087,1/100 000. V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k nárastu ARO o 2633, čo predstavuje 15% a chrípky a CHPO o 435 prípadov, čo je 113,5%.

Chorobnosť sa pohybovala od najvyššej 3718,9/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 4. KT, kedy bolo hlásených 1519 ARO (z toho 58 chrípok a CHPO), po najnižšiu 983,6/100 000 v 44. KT, hlásených bolo 378 ARO (z toho 14 chrípok a CHPO). Najviac komplikácií - 7 bolo hlásených v 45. KT, čo tvorilo 1,4% z celkového počtu hlásených ochorení. Najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť bola vo vekovej skupine **15-19 ročných** 7954,4/100 000 pri počte 292 ochorení v 4. KT.

Z dôvodu nárastu počtu ARO, chrípku a CHPO bola dňa 7.2.2017 **zvolaná Regionálna protiepidemická komisia pri RÚVZ so sídlom v Košiciach** kde boli prijaté:

A. Opatrenia odporúčané zdravotníckym zariadeniam na území okresov Košice I-IV a okresu Košice okolie:

1. Sledovať výskyt akútnych respiračných ochorení, chrípky a chrípke podobných ochorení v lôžkových zdravotníckych zariadeniach. Vzniknuté nozokomiálne nákazy, úmrtia, SARI ihneď telefonicky hlásiť na RÚVZ Košice, odbor epidemiológie ☎ 0918389841.

2. Izolovať chorých na chrípku od ostatných pacientov, zabezpečiť barierovú ošetrovateľskú techniku a vyradiť chorý zdravotnícky personál z pracovných činností.
3. V prípade nárastu akútnych respiračných ochorení, chrípky a chrípke podobných ochorení v nasledujúcich kalendárnych týždňoch zvážiť uplatnenie zákazu návštev v lôžkových zdravotníckych zariadeniach.
4. Obmedziť činnosť detských poradní a preventívnych prehliadok u detí a dospelých.

B. Opatrenia odporúčané ostatným zariadeniam a organizáciám na území okresov Košice I-IV a okresu Košice okolie z hľadiska zamedzenia vzniku a šíreniu chrípky a chrípke podobných ochorení:

1. Uzatvorenie predškolských a školských zariadení, ak absencia v zariadení dosiahne viac ako 30%. Pri absencii nad 20% konzultovať s RÚVZ Košice ďalšie protiepidemické opatrenia.
2. V zariadeniach s dlhodobým pobytom osôb postupovať pri uplatňovaní protiepidemických opatrení (izolovať chorých na chrípku od ostatných obyvateľov, vyradiť chorý personál, obmedziť prijímanie nových obyvateľov, zákaz návštev) podľa epidemiologickej situácie vo výskyte ARO, chrípky a chrípke podobných ochorení.

Vyučovací proces bol prerušený počas chrípkovej sezóny v 109 MŠ, 35 ZŠ a 11 SŠ.

Sentinelová surveillance SARI a chrípky A(H1N1):

V sledovanej sezóne bol vo virologickom laboratóriu RÚVZ so sídlom v Košiciach z okresov Košice I-IV a Košice okolie izolovaný:

2x vírus chrípky A/California/7/2009-pdm(H1N1)-like

27x vírus chrípky A(H3)

2x vírus chrípky A/HongKong/4801/2014(H3N2)-like

3x vírus chrípky B/Brisbane/60/2008-like

12x vírus chrípky B/Phuket/3073/2013-like

6.3 Informačný systém prenosných ochorení

Nadalej priebežne pri metodických návštevách lekárov prvého kontaktu a v rámci odborných seminárov boli informovaní zdravotnícki pracovníci (PZS) o možnosti *využívania systému EPIS* v lekárskej praxi – on-line hlásenia infekčných ochorení. Dosiaľ túto možnosť využívajú 7 praktickí lekári, z toho 2 z okr. Košice okolie. On-line hlásenia do EPIS podávajú 2 mikrobiologické laboratória (Medirex, a.s. a Alpha medical,s.r.o.) a NRC v SR. Kontrola kvality údajov v EPISe sa vykonáva priebežne a 1x mesačne na základe zaslaných výstupov RÚVZ B. Bystrica. Pre zabezpečenie rozšírených údajov v programe EPIS a posúdenie objemu práce v ohnisku nákaz sa komplexne spracovávali ohniská vybraných nákaz.

V roku 2017 bolo spracovaných a do systému EPIS vložených a potvrdených prípadov 4395 individuálnych prípadov prenosných ochorení. Z uvedeného počtu sa v 672 prípadoch jednalo o NN. V systéme bolo spracovaných 39 hlásení do systému rýchleho varovania a 32 epidémii, z toho 26 rodinných (s počtom chorých 2-5) a 1 epidémia s počtom chorých 30 (gastroenteritída pravdepodobne infekčného pôvodu).

V rámci epidemiologického vyšetrovania a prijatých opatrení bolo vydaných 77 rozhodnutí (41 v okrese Košice I-IV a 36 v okrese Košice okolie). Úplnosť a správnosť povinných údajov a premenných zadávaných do EPISu je pravidelne kontrolovaná vedúcim pracovníkom.

6.4 Nozokomiálne nákazy

Analýza a evidencia hlásených nozokomiálnych nákaz (NN) sa vykonáva v pravidelných mesačných intervaloch, príp. podľa aktuálnej epidemiologickej situácie. Za rok 2017 lôžkové zdravotnícke zariadenia nahlásili **672 nozokomiálnych nákaz** (v r. 2016 - 437), z toho bolo **163 črevných nákaz** (121 klostrídiových infekcií, 32 rotavírusových, 3 adenovírusové, 2 norovírusové a 1 kampylobakteriálna enteritída), **139 infekcií v mieste chirurgického výkonu** (r. 2016 - 82), **123 respiračných infekcií** (r. 2016 - 60), **120 infekcií krvného riečiska** (r. 2016 - 89), **63 urogenitálnych infekcií** (r. 2016 - 32) **55** ochorení zo skupiny **iných nozokomiálnych nákaz** (r. 2016 - 28) a **9 nákaz kože a slizníc** (r. 2016 - 4).

Etiologický agens bol potvrdený v 639 prípadoch, 7 x bol laboratórny výsledok negatívny, 26x nebol biologický materiál odobratý. Najčastejšími izolovanými mikroorganizmami boli: mikroorganizmy rodu *Staphylococcus* 147x – *Staphylococcus aureus* 69x (z toho 51x MRSA), *Staphylococcus epidermidis* 56x (z toho 45x MRSE) a *Staphylococcus haemolyticus* 19x (z toho 15x MRSH). Ďalšími vyvolávateľmi NN boli: *Clostridium difficile* 121x, *Pseudomonas aeruginosa* 76x, *Klebsiella pneumoniae* 73x, *E. coli* 47x a rotavírus 32.

Z celkového počtu bolo **255 NN (38,0 %) vyvolaných polyrezistentnými mikrobiálnymi kmeňmi, z toho 204x multirezistentnými kmeňmi**: 29x kmeňmi Enterobacteriaceae produkujúcimi karbapenemázy (*Klebsiella pneumoniae* 23x, *Pseudomonas aeruginosa* 5x a *E. coli* 1x). Na pracoviskách, kde bol zaznamenaný výskyt mikroorganizmov s klinicky a epidemiologicky významnými mechanizmami rezistencie voči antibiotikám, boli prijaté protiepidemické opatrenia na zabránenie ich ďalšieho šírenia. Za uvedené obdobie nebol v zdravotníckych zariadeniach zaznamenaný epidemický výskyt septických infekcií spôsobených meticilín-rezistentným mikrobiálnym kmeňom. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky.

UN L. Pasteura Košice hlásila 352 nemocničných nákaz (r. 2016-220x), Detská fakultná nemocnica Košice 134 ochorení (r. 2016-94x), Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb a.s. Košice 92 ochorení (r. 2016-15x), Nemocnica Košice-Šaca, a.s., 1. súkromná nemocnica 60 ochorení (r. 2016-52x), Letecká vojenská nemocnica a.s. 24 nemocničných nákaz (r.2016-4x), Vysokošpecializovaný odborný ústav geriatrický n.o. sv. Lukáša v Košiciach 7 prípadov (r. 2016-2x), Východoslovenský onkologický ústav a.s. 3 NN (r. 2016-7x).

V súvislosti s monitoringom hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku NN bolo v rámci ŠZD vykonaných 166 kontrol, počas ktorých bolo odobratých 2695 vzoriek, z toho 853 cielených sterov z prostredia, predmetov a plôch, 513 sterilných predmetov, 1254 biologických a chemických indikátorov na kontrolu účinnosti sterilizačného procesu sterilizátorov, 30 vzoriek dialyzačných vôd, 5 dezinfekčných roztokov na kontrolu účinnosti a 40 vzoriek z ovzdušia.

Za sledované obdobie bolo posúdených 193 prevádzkových poriadkov s hygienicko – epidemiologickým režimom. Výkon ŠZD zameraný na dodržiavanie hygienicko - epidemiologického režimu, bariérovej ošetrovacej techniky, dodržiavanie dekontaminačných (sterilizačných a dezinfekčných) procesov bol v tomto roku zameraný predovšetkým na ambulancie všeobecných lekárov pre deti a dorast a ambulancie všeobecných lekárov pre dospelých na území okresov mesta Košice a Košice - okolie.

V rámci tohtoročnej kampane „**Clean care is safer care**“ bolo realizovaných 6 prednáškových aktivít s problematikou hygiena rúk zdravotníckych pracovníkov, pri ktorých bolo edukovaných spolu 416 zdravotníckych pracovníkov a študentov strednej

zdravotníckej školy. Všetkým ústavným zdravotníckym zariadeniam bola poskytnutá informácia o tejto kampani a o možnosti zaregistrovať sa do siete nemocníc WHO.

Do programu **HELICS** v súčasnej dobe nie je zapojené žiadne lôžkové zdravotnícke zariadenie okresov Košice I-IV.

V súlade s Odporúčaním Rady EÚ z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacienta vrátane prevencie a kontroly infekcií č. 2009/151/01 bolo v období máj - jún 2017 realizované **Bodové prevalenčné sledovanie nozokomiálnych nákaz a užívania antibiotík v nemocniciach poskytujúcich akútnu zdravotnú starostlivosť**. Štúdia bola realizovaná v štyroch zariadeniach: Nemocnica Košice-Šaca a.s. 1. súkromná nemocnica, Lúčna 57, Košice-Šaca, Východoslovenský onkologický ústav a.s., Rastislavova 43, Košice, Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb, a.s., Ondavská 8, Košice a Inštitút nukleárnej a molekulárnej medicíny, Rastislavova 43, Košice. Spolu bolo vyplnených 404 dotazníkov od pacientov, 29 dotazníkov z oddelení a štyri formuláre pre zariadenie, ktoré boli zadané do predpísaného softvéru. Gestorom projektu je RÚVZ so sídlom v Trenčíne, ktorý následne dotazníky spracuje a vyhodnotí za celú SR.

V rámci monitoringu hygienicko - epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz boli *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzované vzorky na kontrolu dekontaminácie, sanitácie a sterility predmetov. Celkovo bolo pri plnení tejto úlohy analyzovaných 3826 vzoriek, čo predstavuje 4747 ukazovateľov a 20381 analýz. Súčasťou vykonaných kontrol v zdravotníckych zariadeniach bolo skúšanie účinnosti vzoriek dezinfekčných roztokov, celkovo bolo vyšetrených 61 vzoriek. Na kontrolu účinnosti sterilizačnej techniky bolo vyšetrených 485 sterilizačných prístrojov. V zdravotníckych zariadeniach bola sledovaná účinnosť sanitácie a dekontaminácie povrchov plôch, predmetov a ovzdušia, na tento účel bolo celkovo vyšetrených 3280 vzoriek.

6.5 Mimoriadne epidemiologické situácie

V rámci plnenia úlohy sa priebežne sledovali odozvy správy v SRV s využitím filtra „vlastné hlásenie“. Pre posilnenie surveillancie a kontroly infekčných ochorení sa využíval (denne a týždenne) systém rýchleho varovania (SRV) v SR. V sledovanom období bolo do SRV zadaných 39 hlásení. Informácie z ÚVZ SR, ako kontaktného bodu o výskyte prenosných ochorení a preventívnych opatreniach sú okamžite sprístupnené na internetovej stránke úradu resp. sú postúpené ďalej lekárom či zdravotníckym zariadeniam.

V zmysle prílohy č. 6 Usmernenia HH SR „Koordinácia postupov pri zistení vysoko nebezpečnej nákazy v Slovenskej republike“ zo dňa 18.6.2015 pod č. OE/2312/2015 boli vykonané školenia všeobecných lekárov pre deti a dorast, všeobecných lekárov pre dospelých, operátorov krajského operačného strediska ZZS Košice a primárov CPO lôžkových zdravotníckych zariadení v Košickom kraji. Predmetom školenia boli postupy a používanie OOPP pri zistení osoby podozrivej z ochorenia na VNN.

V súlade s plánom hlavných úloh v oblasti prípravy na obranu, krízové situácie a na plnenie opatrení hospodárskej mobilizácie v rezorte zdravotníctva sa zamestnanci odboru epidemiológie zúčastnili praktických nácvikov zameraných na precvičenie postupov centrálného prijímacieho oddelenia pri zistení podozrenia na výskyt VNN v 2 lôžkových zdravotníckych zariadeniach (v Univerzitetnej nemocnici L. Pasteura Košice a v Detskej fakultnej nemocnici Košice) a na precvičení príjmu osoby podozrivej na VNN na Klinike infektológie a cestovnej medicíny v Univerzitetnej nemocnici L. Pasteura Košice.

V čase od 26. do 27.09.2017 sa zamestnankyňa odboru zúčastnila v Zlíne odborného praktického školenia „Aktuálny stav pripravenosti v zdravotníctve“, ktorého cieľom bolo venovať pozornosť aktuálnym témam krízovej pripravenosti zdravotníctva. Na podujatí boli prezentované okruhy na tému: systém biologickej ochrany v rezorte zdravotníctva SR,

odborné praktické školenie prostriedkov biologickej ochrany a zariadení a praktická ukážka činnosti zdravotníctva pri výskyte osoby s podozrením na vysoko nebezpečnú nákazu.

6.6 Environmentálna surveillance poliomyelitídy a sledovanie VDPV

V januári bol *Odborom lekárskej mikrobiológie* RÚVZ Košice vypracovaný harmonogram odberov odpadových vôd z ČOV pre Východoslovenský región pre sledovanie cirkulácie poliovírusov a iných enterálnych vírusov vo vonkajšom prostredí.

Pracovníci odboru epidemiológie spolu odobrali 10 vzoriek odpadových vôd v lokalitách spádového územia určeného pre RÚVZ Košice: ČOV Kokšov-Bakša a ČOV Moldava nad Bodvou v zmysle vypracovaného harmonogramu. Výsledky všetkých laboratórnych vyšetrení odobratých vzoriek odpadovej vody boli negatívne na prítomnosť enterálnych vírusov.

Každý týždeň je z DFN Košice hlásený výskyt hospitalizácie detí do 15 rokov s akútnou chabou obrnou tzv. polio like ochorením. V roku 2017 bol hlásený u detí vo veku do 15 rokov prípad akútnej chabej obrny u 6 ročného dieťaťa z okresu Košice okolie, riadne zaočkovaného proti poliomyelitíde 4 dávkami kombinovanej vakcíny. Výsledky laboratórnych vyšetrení (izolácia poliovírusov a non-polio enterovírusov na bunkových kultúrach) odobratých vzoriek biologického materiálu (stolica a moč) boli negatívne. Na základe klinického obrazu a pomocných vyšetrení bol stav hodnotený ako Guillainov-Barrého syndróm. V sledovanom období boli hlásené 2 prípady ochorení na Guillainov-Barrého syndróm u dospelých osôb (okr. Košice II a Košice okolie). V okresoch Košice I-IV a Košice okolie bolo hlásených 8 ochorení s dg. paréza nervu facialis (G51).

Odbor lekárskej mikrobiológie:

Systém práce pri riešení tejto úlohy spočíva v dodržiavaní vypracovaného časového harmonogramu odberu odpadových vôd, ich zaslanie do virologického laboratória RÚVZ Košice (v týždenných intervaloch z dvoch okresov), následné spracovanie a laboratórne vyšetrenie na výskyt poliovírusov a iných enterálnych vírusov.

V roku 2017 bolo vyšetrených 87 vzoriek odpadových vôd, všetky s negatívnym výsledkom. V hodnotenom období sme vyšetrili 535 klinických materiálov na prítomnosť enterovírusov. V 3 vzorkách od 2 pacientov sme izolovali vírus ECHO 30 (1 x liquor, 2 x stolica). S diagnózou suspektná akútna chabá obrna (ACHO) od jedného pacienta do 15 rokov sme vyšetrovali 3 materiály s negatívnym výsledkom a nad 15 rokov od dvoch pacientov 6 materiálov taktiež s negatívnym výsledkom.

Po úspešnej eradikácii poliomyelitídy v Slovenskej republike je potrebné naďalej pokračovať vo všetkých doteraz vykonávaných aktivitách surveillance poliomyelitídy na udržanie stavu bez poliomyelitídy, predovšetkým v rýchlej detekcii zavlečených divokých vírusov a v detekcii cirkulácie vírusov derivovaných z vakcíny. Významnou aktivitou je vyšetrovanie odpadových vôd, preto bol pre obdobie rokov 2017/18 vypracovaný a Regionálnym úradom verejného zdravotníctva Košického a Prešovského kraja zaslaný časový harmonogram odberu odpadových vôd na obdobie marec 2017 – február 2018.

Vzhľadom na výskyt VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses) v odpadových vodách Západoslovenského regiónu v minulých rokoch je nevyhnutné naďalej pokračovať v monitorovaní cirkulácie divokých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetrovaním odpadových vôd a stolíc od pacientov s diagnózou akútna chabá obrna.

6.7 Prevencia HIV/AIDS

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy č. 6.7. Prevencia HIV/AIDS sa na realizácii edukačných aktivít podieľali pracovníci rôznych oddelení RÚVZ, predovšetkým oddelení epidemiológie, podpory zdravia a oddelenia hygieny detí a mládeže.

Edukačné aktivity realizované RÚVZ v Slovenskej republike v rámci plnenia úlohy:

RÚVZ	Hrou proti AIDS			Besedy/prednášky (....xZŠ/.....osôb, ...xSŠ/.....osôb)	Iné aktivity (.....x panely, média, letáky.....)
	Počet aktivít/ počet eduko- vaných	ZŠ/ poč. žiakov	SŠ/poč. študen.		
Bardejov	0	0	0	ZŠ-1/37, SŠ-13/370	WEB RÚVZ, nástenka, článok do Bardejovských novostí
Banská Bystrica	7/285	4/185	3/100	0	2x panely, 12x letáky, 126x telefonické konzultácie
Bratislava hl. m.	2/54	0	2/54	0	2x média, 3x WEB RÚVZ
Čadca	0	0	0	0	2x panel, 1x WEB RÚVZ
Dolný Kubín	0	0	0	0	-
Dunajská Streda	2/40	2/40	0	0	panelová výstava
Galanta	0	0	0	ZŠ-5/124, SŠ-1/20	panel
Humenné	5/294	2/105	3/189	ZŠ-6/133, SŠ-1/15	panel, článok WEB RÚVZ
Komárno	0	0	0	SŠ-2/32	1x nástenka
Košice	0	0	0	ZŠ-18/916, SŠ-14/364, VŠ-1/21	40x leták, 10x plagát, 2x WEB RÚVZ, 1x článok, 7x WEB iných subjektov
Levice	0	0	0	ZŠ-1/40, SŠ-5/145, zdr. sestry 2/90	3x panely, 1x WEB RÚVZ, 3x médiá
Liptovský Mikuláš	0	0	0	ZŠ-3/103, SŠ-1/18	letáky, nástenka
Lučenec	0	0	0	0	-
Martin	0	0	0	0	31x konzultácie
Michalovce	0	0	0	SŠ-3/150	2x panely
Nitra	0	0	0	ZŠ-2/34	1x panel
Nové Zámky	0	0	0	ZŠ-3/81, SŠ-2/119	20x letáky, panel
Poprad	0	0	0	4/97	1x nástenka, letáky
Považská Bystrica	4/243	2/112	2/131	ZŠ-9/201, SŠ-2/70	2x panely
Prešov	0	0	0	SŠ-8/214	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka, 29x odbery na HIV, 14x poradenstvo
Prievidza	0	0	0	ZŠ-3/90, SŠ-3/86	X názorná propagácia, 1x príspevok na WEB RÚVZ, plagáty

Rimavská Sobota	0	0	0	SŠ-1/25	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka, reg. printové média
Rožňava	0	0	0	ZŠ-6/138, SŠ-3/115	materiály na WEB, letáky, propagácia poradne na WEB, nástenky
Senica	9/195	3/60	6/135	ZŠ-3/60, SŠ-6/135	nástenky, plagáty, panely
Spišská Nová Ves	4/110	1/25	3/85	ZŠ-6/150, SŠ-14/350	1x panel, 2x média, 1x leták, 1x Sviečkový pochod, 1x športové a kultúrne podujatie (peer aktivisti)
Stará Lubovňa	7/186	3/51	4/135	ZŠ-3/51, SŠ-4/135	1x leták, 1x názorná propagácia, 1x WEB, 1x vlastná edícia, 1x fotodokumentácia z besedy, 10x linka prevencie AIDS
Svidník	3/131	2/72	1/59	ZŠ-2/156, SŠ-1/27	1x panel, 2x nástenka, 3x média, 1x WEB RÚVZ
Trebišov	0	0	0	ZŠ-4/94, SŠ-2/51	1x panel, WEB RÚVZ, Sviečkový pochod
Trenčín	0	0	0	ZŠ-26/853, SŠ-19/632	názorná propagácia na RÚVZ, leták WEB RÚVZ
Topoľčany	0	0	0	SŠ-1/65	2x panely
Trnava	0	0	0	ZŠ-6/112, SŠ-1/40	leták WEB RÚVZ
Veľký Krtíš	0	0	0	2x prednáška	dotazníky, 2x premietanie DVD
Vranov n. Topľou	0	0	0	ZŠ-1/40, SŠ-1/28	1x panel
Zvolen	0	0	0	ZŠ-4/98	1x panel
Žiar nad Hronom	5/167	0	5/167	ZŠ-2/49, SŠ-2/70	nástenka, banner, 35x letáky, informácia na WEB RÚVZ
Žilina	3/115	0	3/115	SŠ-3/115	3x prezentácia - panely
SPOLU	51/1820				

V rámci projektu „Hrou proti AIDS“ bolo spolu zrealizovaných 51 aktivít pre 1820 žiakov a študentov. Na edukáciu a informačnú kampaň boli využité aj vzdelávacie aktivity charakteru teoretického výkladu napríklad formou prednášky, besedy, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom, ďalej média, webové stránky jednotlivých RÚVZ, nástenky, verejné tabule, DVD projekcie a distribúcia zdravotno-výchovných materiálov do školských a zdravotníckych zariadení. Zamestnanci niektorých RÚVZ usporiadali a aktívne sa zúčastnili Sviečkového pochodu a športového a kultúrneho podujatia s peer aktivistami.

Na RÚVZ pracovali poradne prevencie HIV/AIDS a telefonické linky pomoci AIDS.

6.8 Poradne očkovania

Priebežne sa realizuje vzdelávanie zdravotníckeho personálu i rodičov o význame očkovania vzhľadom na opakované antivakcinačné aktivity a zabezpečení dôslednej dokumentácie o odmietnutí očkovania.

Od 21.09.2012 je súčasťou Poradenského centra ochrany a podpory zdravia na úrade Poradňa očkovania, ktorú v priebehu roka 2017 navštívilo 75 osôb. Za sledované obdobie sa riešilo 59 prípadov odmietnutia povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek

zo strany rodičov. Po ústnom prejednaní na Odbore epidemiológie boli prípady odmietnutia povinného očkovania postúpené k priestupkovému konaniu.

Za sledované obdobie bolo na RÚVZ so sídlom v Košiciach nahlásených všeobecnými lekármi pre deti a dorast 130 odmietnutí povinného pravidelného očkovania zo strany zákonných zástupcov, čo predstavuje oproti roku 2016 pokles o 15 odmietnutí.

Laická a odborná verejnosť bola v rámci EIW 2017 informovaná o vakcinologickom poradenstve na RÚVZ Košice prostredníctvom internetovej stránky úradu a cestou propagačných letákov.

6.9 Zvýšenie povedomia budúcich matiek o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania

V zmysle manuálu k danej úlohe bola v roku 2017 realizovaná edukácia študentov 2. ročníka na Strednej zdravotníckej škole, Moyzesova 17, Košice. Na plnení úlohy sa podieľali zamestnanci Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia. Edukácie sa zúčastnilo 80 študentov. Efekt intervencie bol overovaný formou dotazníka vyplňaného pred a po edukácii. Celkovo bolo vyplnených 160 dotazníkov I a II, ktoré boli za účelom ďalšieho spracovania a vyhodnotenia zaslané na RÚVZ so sídlom v Komárne.

7 OBJEKTIVIZÁCIA FAKTOROV PROSTREDIA (BŽP, MŽP, CHA, FF)

7.1 Cyanobaktérie

Pri plnení úlohy v roku 2017 bolo *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovaných 193 vzoriek vôd z prírodných kúpalísk. RÚVZ Košice 155 vzoriek z prírodných kúpalísk: Košice Jazero, Bukovec, Ružín, Izra a Čaña.

RÚVZ Michalovce 37 vzoriek z prírodných kúpalísk: Zemplínska Šírava - 4 odberové miesta, Vinianske jazero a RÚVZ Rožňava 1 vzorka: Palmanská Maša.

Odbor MŽP sa aj v roku 2017 podieľal na plnení projektu "Eliminácia výskytu siníc v lokalite - rekreačná oblasť Nad Jazerom Košice", ktorý vypracoval a realizoval Sdruženie Flos Aquae, pod vedením Prof. Ing. Blahoslava Maršálka PhD. Monitorovanie vzoriek vôd sa zahájilo už 17. mája 2017, odber vzoriek prebiehal v týždenných intervaloch zo 4 odberových miest. Kvantitatívny rozbor sa vykonával z voľnej vody a na kvalitatívny rozbor sa vzorky odoberali planktónovou sieťkou. Počas celej kúpacej sezóny všetky vzorky vyhovovali limitom pre cyanobaktérie.

Vo vzorkách z ostatných prírodných kúpalísk bol prekročený limit pre cyanobaktérie vo vzorke vody z Čane. V 9 vzorkách bol prekročený limit pre chlorofyl, v 5 vzorkách z Vinianskeho jazera, v 3 vzorkách z jazera Izra a v 1 vzorka Košice Čaña.

Okrem cyanobaktérií sa vo vodách prírodných kúpalísk sledovali aj mikrobiologické ukazovatele, celkovo sa analyzovalo 75 vzoriek. Všetky vzorky vyhoveli limitom pre mikrobiologické ukazovatele.

Za rok 2017 sa analyzovalo aj 712 bazénových vôd. Z toho pre RÚVZ Košice 521 vzoriek, RÚVZ Michalovce 150 vzoriek, RÚVZ Rožňava 26 vzoriek a RÚVZ Trebišov 15 vzoriek. Limitom pre mikrobiologické ukazovatele nevyhovelo 43 vzoriek bazénových vôd, čo predstavuje 6,0% pozitívnych vzoriek. Prekročené boli limity pre kultivovateľné mikroorganizmy pri 36°C, *Pseudomonas aeruginosa* - 10 vzoriek, Enterokoky - 10 vzoriek a *Staphylococcus aureus* 1 vzorka.

V bazénových vodách sa sledovali aj biologické ukazovatele. Všetky vzorky vyhoveli daným limitom.

Na plnení tejto úlohy sa podieľali pracovníci Odboru hygieny životného prostredia a zdravia odberom vzoriek vody z vodných nádrží, ktoré sú určené na kúpanie (ďalej VUK) a to z nádrží Pod Bukovcom a Ružín, z prírodného kúpaliska Jazero a z vodných nádrží, v ktorých bolo potrebné v hodnotenom roku overiť kvalitu vody buď pre dlhodobý zákaz kúpania, alebo išlo o banské dielo sporadicky využívané na kúpanie, alebo boli šetrené podnety na nevyhovujúcu kvalitu vody na kúpanie (Čaňa, Geča, Izra).

Celkovo bolo na laboratórne vyšetrenie prítomnosti cyanobaktérií odobratých 157 vzoriek vôd na kúpanie, z toho počtu 133 zo štrkoviska Jazero v Košiciach (max. hodnota cyanobaktérií z odberného miesta pláž bola 32 000 buniek/ml vody), 8 vzoriek z VUK Pod Bukovcom (max. hodnota cyanobaktérií z odberného miesta pláž bola 2 700 buniek/ml vody), 8 vzoriek z VUK Ružín (max. hodnota cyanobaktérií z odberného miesta pláž bola 5 000 buniek/ml vody), 1 vzorka zo štrkoviska Čaňa (zistená hodnota bola 295 500 buniek/ml), 1 vzorka zo štrkoviska Geča (zistená hodnota bola 1000 buniek/ml), a 6 vzoriek z jazera Izra (max. hodnota cyanobaktérií bola 22 000 buniek/ml vody).

7.4 Rezíduá pesticídov v potravinách pre dojčenskú a detskú výživu

V rámci plnenia úlohy bola podľa plánu v *Odborom hygieny výživy* odobratá z distribučnej siete mesta Košice 1 vzorka potraviny **pre dojčatá a malé deti: HIPP – BIO Combiotik – počiatočná mliečna dojčenská výživa**, ktorá bola zaslané na laboratórne skúšky na prítomnosť rezíduí pesticídov ÚVZ SR.

Výsledky do t. č. nie sú k dispozícii.

7.7 Objektivizácia účinkov zdrojov optického žiarenia v pracovnom a životnom prostredí

Výsledky v rámci plnenia úlohy Odborom chemických analýz:

Oddelenie fyzikálnych analýz RÚVZ so sídlom v Košiciach pokračovalo v priebehu roka 2017 v riešení projektu meraním ultrafialového žiarenia v životnom prostredí – na opaľovacích prístrojoch.

Na meranie UV žiarenia disponuje RÚVZ so sídlom v Košiciach nasledovným prístrojovým vybavením:

- prístroj Almemo 2290-8, fy. Ahlborn, Germany
- snímač PMA 1101-S-420-20 s erytemálne váženou spektrálnou citlivosťou podľa CIE (STN EN 60335-2-27) v rozsahu 280 až 400 nm.

Snímač k prístroju Almemo je kalibrovaný SMÚ Bratislava a možno ho použiť pri hodnotení solárií podľa STN EN 60335-2-27.

Meranie UV žiarenia bolo vykonané v **60** prevádzkach na základe štátneho zdravotného dozoru, ako aj objednávok prevádzkovateľov solárií, ktorí sú na základe platnej legislatívy povinní predložiť protokol z objektivizácie UV žiarenia UV žiaričov.

Prehľad o počte vykonaných meraní ultrafialového žiarenia na opaľovacích prístrojoch je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Počet prevádzok	Počet opaľovacích prístrojov		Počet vzoriek	Počet ukazovateľov	Počet analýz
	vertikálny	horizontálny			
60	56	30	202	202	1010

Z výsledkov merania vyplynulo, že z **86** opaľovacích prístrojov (56 vertikálnych a 30 horizontálnych), na ktorých bolo v roku 2017 vykonané meranie UV žiarenia, požiadavkám Vyhlášky MZ SR č. 554/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia starostlivosti o ľudské telo, v znení Vyhlášky MZ SR č. 75/2014 Z. z. nevyhovovalo **10** opaľovacích prístrojov a na **8** opaľovacích prístrojoch nebolo možné vyjadriť súlad alebo nesúlad so špecifikáciou. Ostatné opaľovacie prístroje (spolu **68**) požiadavkám vyššie citovanej Vyhlášky MZ SR vyhovovali.

Maximálna doba opaľovania bola prekročená na **8** opaľovacích prístrojoch z celkového počtu 86 sledovaných v roku 2017, na **15** z nich nebolo možné vyjadriť súlad/nesúlad so špecifikáciou podľa vyhlášky MZ SR č. 554/2007 Z. z. v znení Vyhlášky MZ SR č.75/2014 Z. z., pretože vypočítaná doba expozície stanovená (stiahnutá) na účinnú prahovú dávku ožiarenia H_{er} podľa miestne rozšírených typov pokožky bola nad limitnou hodnotou o hodnotu menšiu, ako rozšírená neistota merania a na **7** opaľovacích prístrojoch prevádzkovatelia nemali maximálnu dobu opaľovania uvedenú vôbec. Na ostatných opaľovacích prístrojoch (spolu **56**) bola uvedená maximálna doba opaľovania v súlade so špecifikáciou.

Najčastejšie nedostatky, ktoré boli zistené v prevádzkach solárií počas merania UV žiarenia:

- prevádzkovatelia solárií nemajú technickú dokumentáciu k opaľovacím prístrojom – návod na obsluhu prístroja
- dodávatelia UV žiaričov neposkytujú prevádzkovateľom solárií technickú dokumentáciu k trubiciam ani maximálne odporúčané časy opaľovania pre jednotlivé typy pokožky pre daný typ trubíc resp. im ich poskytnú ich v nesprávnych hodnotách

7.8 Monitoring výskytu enterovírusov vo vodách určených na kúpanie

Plnenie úlohy Odborom lekárskej mikrobiológie:

Systém práce pri riešení tejto úlohy spočíva v dodržiavaní vypracovaného časového harmonogramu odberu rekreačných vôd vybranými RÚVZ Prešovského a Košického kraja, ich zaslanie do virologického laboratória RÚVZ Košice, následné spracovanie, uchovanie a zaslanie na vyšetrenie do NRC pre poliomyelitídu ÚVZ SR v Bratislave.

V roku 2017 bolo spracovaných a zaslaných na vyšetrenie 11 vôd určených na kúpanie.

Na plnení tejto úlohy sa podieľali pracovníci *Odboru hygieny životného prostredia* a zdravia, prípravou harmonogramu odberov vzoriek vôd na vyšetrenie výskytu enterovírusov pre RÚVZ v Košickom a Prešovskom kraji a odberom vzoriek vody z vodných nádrží, ktoré sú určené na kúpanie (ďalej VUK) a to z nádrží Pod Bukovcom a Ružín a z prírodného kúpaliska Jazero, ktoré spadajú do pôsobnosti RÚVZ Košice.

V hodnotenom roku boli celkovo odobraté 4 vzorky vody (2x VUK Ružín, 1x VUK Pod Bukovcom a 1x štrkovisko Jazero). Výsledky analýz zatiaľ neboli na odbor HŽPaZ doručené.

7.10 Peľová informačná služba (PIS) – Monitoring biologických alergénov v ovzduší

Sledovanie koncentrácie peľových zŕn a spór plesní v ovzduší

V rámci peľového monitoringu bolo *Odborom mikrobiológie životného prostredia* analyzovaných 231 vzoriek ovzdušia. Priebežné výsledky výskytu peľových zŕn a spór plesní sú týždenne uvádzané na webovej stránke nášho úradu www.alergia.sk a www.pelovespravy.sk. Peľový monitoring sa zahájil v 10. kalendárnom týždni. V priebehu roka boli vysoké koncentrácie peľových zŕn rastlín nasledovné: v jarných mesiacoch to boli

hlavne peľové zrná liesky, jelše, topoľa a čel'ade tisovité, v mesiaci máj bola zaznamenaná vysoká koncentrácia peľových zŕn z čel'ade borovicovitých. V letných mesiacoch boli vysoké koncentrácie peľových zŕn čel'ade prhl'avovité, lipnicovité, ambrózie a paliny. Vysoká koncentrácia spór plesní bola dosahovaná od februára a pretrvávala až do konca septembra.

7.14 Monitoring celkového organického uhlíka v prírodných a umelých kúpaliskách

Dosiahnuté výsledky

Odbor chemických analýz:

V rámci monitoringu TOC v prírodných kúpaliskách RÚVZ so sídlom v Košiciach odobral 6 vzoriek a RÚVZ so sídlom v Michalovciach odobral 13 vzoriek.

Na monitoringu TOC v umelých kúpaliskách sa podieľali:

RÚVZ so sídlom v Košiciach odobral 10 vzoriek, RÚVZ so sídlom v Michalovciach 17 vzoriek, RÚVZ so sídlom v Rožňave 20 vzoriek a RÚVZ so sídlom v Trebišove 6 vzoriek. V dvoch vzorkách umelých kúpalísk bola prekročená medzná hodnota pre TOC. Prekročenie bolo vo vzorkách ktoré odobral RÚVZ so sídlom Michalovce a Rožňava.

Celkovo bolo teda spracovaných 72 vzoriek, v ktorých bolo sledovaných 72 ukazovateľov a vykonaných 80 analýz.

Na plnení tejto úlohy sa podieľali pracovníci *Odboru hygieny životného prostredia a zdravia*, odberom vzoriek vody z umelých kúpalísk, v ktorých sú bazény napúšťané vodou z vlastných vodných zdrojov.

V hodnotenom roku 2017 bolo odobratých v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru na vyšetrenie celkového organického uhlíka celkovo 13 vzoriek vôd z umelých bazénov, z toho počtu boli 4 vzorky vody z umelého kúpaliska RYBA, 5 vzoriek z kúpaliska TRITON a 4 vzorky z umelého kúpaliska Červená hviezda.

Ani v jednej vzorke nebolo zistené navýšenie hodnoty TOC o viac ako 2,5 mg/l nad hodnotu napúšťanej vody.

7.15 Epidemiologická prevencia rizika karcinogenity v populácii

V rámci plnenia tohto projektu *Oddelenie genetickej toxikológie* v roku 2017 pokračovalo v spolupráci s Východoslovenským onkologickým ústavom a s Ligou proti rakovine v Košiciach pri získavaní údajov pre anamnestické analýzy od pacientov, ktorí majú histologicky potvrdené rakovinové ochorenie. Kompletné anamnestické údaje v roku 2017 boli získané od 196 chorých pacientov, ktorí dobrovoľne poskytli údaje do tohto projektu.

Spracovanie čiastkovej záverečnej správy k tomuto projektu bolo predložené začiatkom roka 2017.

V projekte sa bude pokračovať aj v ďalších rokoch za účelom získavania a spracovania vplyvu rizikových životospŕavných faktorov na vznik Ca ochorení.

7.20 Optimalizácia odberu a stanovenia minerálnych olejov vo vzorkách pracovného ovzdušia

Dosiahnuté výsledky

CHEMICKÝ FAKTOR	POČET VZORIEK			POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
	dodaných	odobraných	analyzovaných		

<i>minerálne oleje</i>	-	6	6	30	51
------------------------	---	---	---	----	----

V rámci platených služieb bolo vykonané meranie minerálnych olejov v pracovnom ovzduší v U. S. Steel Košice. Odobrali sme 3 vzorky formou stacionárneho odberu a 3 vzorky formou osobného odberu. Na stanovenie minerálnych olejov sme použili metódu MDHS 84/2. Všetky 3 vzorky odobraté formou stacionárneho odberu prekračovali NPEL, pri osobnom odbere sa pri jednej vzorke nedal posúdiť súlad s NPEL (prekračovala limit až po zohľadnení kladnej hodnoty neistoty). Ďalšie 2 vzorky boli v limite.

Súčasne s týmito vzorkami sme skúšobne odobrali 1 vzorku formou stacionárneho odberu a 1 vzorku formou osobného odberu spôsobom dohodnutým na pracovnom stretnutí (filter a trubička). Koncentrácia vypočítaná z filtra pri stacionárnom aj osobnom odbere sa zhodovala s koncentráciou stanovenou metódou MDHS. Na trubičkách bola stanovená tiež koncentrácia, ktorú sme však nemali s čím porovnať a overiť.

Za účelom výberu pracoviska na odskúšanie odberov sme oslovili odbor PPL, ktorý nám dal kontakt na jednu firmu v Košiciach. S konateľom sme sa kontaktovali, súhlasil s odbermi, konkrétne termíny ešte dohodnuté neboli.

8 LEKÁRSKA MIKROBIOLÓGIA

8.1 Diferenciálna diagnostika respiračných ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z členstva v EISN- European Influenza Surveillance Network.

Priamy dôkaz: pokus o izoláciu vírusov na bunkových kultúrach a dôkaz vírusov chrípky metódou PCR.

V roku 2017 bolo vyšetrených 400 materiálov od 381 pacientov s ochorením horných ciest dýchacích, z toho bolo 47 odberov od sentinelových lekárov, 12 pitevných materiálov od 4 pacientov, 4 materiály od 2 pacientov s diagnózou SARI.

86 materiálov bolo pozitívnych na vírusy chrípky, z toho bola identifikovaná 66-krát chrípka A a 20-krát chrípka B.

Za účelom bližšej identifikácie izolovaných kmeňov bolo 24 materiálov zaslaných do NRC pre chrípku na ÚVZ SR v Bratislave, kde boli identifikované nasledovne:

- 2-krát A/California/7/2009(H1N1) pdm-like ,
- 5-krát A/HongKong//4801/2014(H3N2)-like (z toho 4-krát od sentinelových lekárov),
- 3-krát B/Brisbane/60/2008-like,
- 14-krát B/Phuket/3073/2013-like (z toho 2-krát od sentinelových lekárov).

Metódou RT-PCR boli dokázané vírusy chrípky nasledovne:

- 59-krát A(H3) (z toho 24-krát od sentinelových lekárov),
- 3-krát B (z toho 2-krát od sentinelových lekárov).

Rýchlotestom bolo vyšetrených 13 materiálov na chrípku A a B, z nich bolo 6 pozitívnych na chrípku A a 2 na chrípku B.

Nepriamy dôkaz: dôkaz protilátok.

V roku 2017 bolo na dôkaz protilátok proti respiračným vírusom vykonaných 3746 sérologických vyšetrení (638 vzoriek) metódou KFR. Štandardná sada vyšetrení obsahuje 6 antigénov (vírus chrípky A a B, adenovírus, RS-vírus, Mycoplasma pneumoniae, vírus parachrípky).

Pozitívne vyšetrenia: 14x chrípka A, 6x chrípka B, 9x RS-vírus, 5x mykoplasma a 2x adenovírus.

Metódou ELISA na dôkaz špecifických protilátok triedy IgM a IgG proti chrípke bolo vyšetrených 20 sér od 17 pacientov. Z toho malo 10 vzoriek zvýšenú hladinu protilátok triedy IgG proti chrípke A a v 5-tich vzorkách bola zvýšená hladina protilátok triedy IgG proti chrípke B.

Na vyžiadanie vyšetrujeme metódou KFR aj protilátky proti ornitóze, Q-horúčke, chlamýdióvemu skupinovému antigénu a legionelám. V tomto roku sme vyšetřili 24 vzoriek, všetky s negatívnym výsledkom.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Materiál na vyšetřenie od pacientov s akútnym respiračným ochorením odoberajú ošetrujúci lekáři v spolupráci s pracovníkmi odborov epidemiológie jednotlivých RÚVZ Košického a Prešovského kraja. Hlásenie o výsledkoch sa posiela v týždenných intervaloch do NRC pre chrípku.

Návrh na ďalší postup:

Neustále sa snažiť o vylepšovanie laboratórnej diagnostiky chrípky a chrípke podobných ochorení.

8.4 Diagnostika exantémových ochorení

Aktívna účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z procesu eliminácie osýpok v Slovenskej republike a vo svete.

Laboratórium vykonáva vyšetřenie protilátok triedy IgM a IgG u vzoriek sér dodaných od ošetrujúcich lekárov Košického a Prešovského kraja. V mesačných intervaloch k 20. dňu bežného mesiaca spracováva hlásenie v tabuľkovej forme o počte vyšetřených materiálov v stanovených vekových skupinách a zasiela elektronickou formou do NRC pre morbili, rubeolu a parotitídu ÚVZ SR.

V roku 2017 bolo vyšetřených 41 vzoriek sér a 3 vzorky liquoru na prítomnosť protilátok triedy IgM a IgG u osýpok, celkovo 88 vyšetření. 1 vzorka bola pozitívna na prítomnosť protilátok triedy IgM.

Osýpky (morbili) je infekčné ochorenie, ktoré spôsobuje epidémie najmä v detskom veku. Očkovaním sa výskyt tohto ochorenia znížil na minimum, ale v porovnaní s ostatnými vakcinovanými nákazami sa osýpky sporadicky stále v modifikovanej forme vyskytujú. Je potrebné sledovať výskyt tohto ochorenia vyšetřovaním protilátok triedy IgM a tým zabrániť vzniku lokálnych epidémií v detskej populácii.

Pokračovať v spolupráci s lekármi Košického a Prešovského kraja, s pracovníkmi jednotlivých oddelení epidemiológie RÚVZ a s NRC na zabezpečenie stavu eliminácie osýpok v Slovenskej republike.

9 PODPORA ZDRAVIA

9.1 Národný program podpory zdravia (NPPZ)

Medziodborová úloha – na jej plnení sa podieľajú odbor podpory zdravia, odbor epidemiológie, odbor hygieny životného prostredia a zdravia, odbor preventívneho pracovného lekárstva, odbor hygieny výživy a odbor hygieny detí a mládeže.

Plnenie aktualizovaného Národného programu podpory zdravia v SR z roku 2014 (ďalej len *NPPZ*) bolo realizované činnosťou vzťahujúcou sa k dvom vymedzeným oblastiam – A., B.

Oblasť A. Preventívne opatrenia zamerané na zníženie výskytu chronických neinfekčných ochorení

I. Opatrenia zamerané primárne na podporu zdravého životného štýlu

S cieľom podieľať sa na znižovaní výskytu rizikových faktorov, ktoré súvisia so životným štýlom jednotlivca či skupín obyvateľstva, participujeme súčasne na plnení ďalších programov, t. j. *Národného programu prevencie obezity* (2008) v gescii ÚVZ SR (vrátane *Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025*, schváleného vládou SR); *Národného akčného plánu pre podporu pohybovej aktivity na roky 2017 – 2020* (schváleného vládou SR) v gescii ÚVZ SR; *Národného programu duševného zdravia* (2004) prijatého vládou SR; *Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020*; *Národného programu prevencie HIV/AIDS v SR na roky 2017 – 2020*; *Národnej protidrogovej stratégie na obdobie 2013 – 2020* (spolu s *Akčným plánom realizácie NPS SR na obdobie rokov 2017 – 2020* v rezorte zdravotníctva); *Národného programu kontroly tabaku* (2007) schváleného vládou SR; *Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2013 – 2020* a v neposlednom rade na plnení *Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020* a *Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020*. Jedným zo základných východiskových dokumentov, ktorý aktuálne určuje smerovanie nielen preventívnych programov podpory zdravia a prioritných oblastí pôsobenia je *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030*.

V praxi, prevenciu vybraných chronických ochorení realizujeme ovplyvňovaním informovaností a zdravotného uvedomenia obyvateľov v zmysle zásad zdravého spôsobu života, uplatňujúc najmä zdravotno-výchovnú edukáciu a činnosti Poradne zdravia (stabilnej a mobilnej zložky). V poradni sú klienti, resp. záujemcovia vyšetrení v zmysle štandardnej metodiky za účelom identifikovania rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení (metabolického syndrómu). Na základe zistených údajov, nadväzujúce odborné poradenstvo je zamerané na zlepšenie nameraných hodnôt a optimalizáciu zložiek životného štýlu nefarmakologickou cestou.

V hodnotenom období sme okrem individuálneho poradenstva (včítane telefonických konzultácií) v stabilnej Poradni zdravia, zorganizovali a uskutočnili akcie výjazdovou formou pre pracovné kolektívy, seniorov a ostatnú verejnosť, pri ktorých sa spolupracovalo s rôznymi inštitúciami (bližšia informácia je uvedená v **bodoch 9.2, 9.5, 9.7**).

Výchovno-vzdelávacie aktivity sme orientovali predovšetkým na mladú generáciu. Objektom nášho záujmu sú však aj ostatné vekové kategórie. Konkrétne realizačné výstupy sa týkajú všetkých priorit tejto oblasti NPPZ, t. j. bodov 1. až 4.:

1. Výživa a stravovacie zvyklosti

Rizikové faktory výživy obyvateľstva sledujeme hlavne cez analýzy anamnestických dát od klientov ***Poradenského centra ochrany a podpory zdravia*** (ďalej len ***PCOPZ***), vkladaných do Testu zdravé srdce. Edukáciou a propagáciou v oblasti zásad správnej výživy sa snažíme zvyšovať celkové uvedomenie obyvateľstva, zlepšiť stravovacie návyky u všetkých jeho vekových skupín.

Téma ozdravenia výživy je v súlade s celoeurópskymi princípmi zahrnutými v dokumentoch, ako napr. *Zdravie 2020: Európsky politický rámec na podporu vládnych a spoločenských aktivít pre zdravie a prosperitu*, na národnej úrovni, napr. v *Strategickom rámci starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030*; *Akčnom pláne pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025*, resp. v úlohách spojených s ochranou a podporou zdravia obyvateľov SR. Nadväzujúc na uvedené spolupracujeme s Odborom hygieny výživy RÚVZ Košice prostredníctvom vybraných aktivít PCOPZ, t. j. *Poradne zdravia* (stabilnej aj mobilnej zložky) a *Poradne správnej výživy* (pozri **bod 9.2**). Činnosť si kladie za cieľ vplývať

na zlepšenie stravovacích návykov vo vybraných populačných skupinách, realizovať monitoring, intervencie a tiež zisťovať ich výživový stav.

Zdravotno-výchovný charakter má z našej strany podpora Národnej stratégie SR pre program „*Ovocie a zelenina do škôl*“, ktorej ciele majú napomôcť zvýšiť konzumáciu ovocia a zeleniny u detí, vplývať na zmenu ich stravovacích návykov a predchádzať chorobám z nadhmotnosti a obezity. V spádovom území sa na vybraných MŠ, ZŠ, SŠ a VŠ realizujú interaktívne *skupinové edukačné aktivity* so zameraním na racionálnu výživu a zdravý spôsob života. Pre propagačné účely – ako doplnok edukácie – sa využívajú prezentačné materiály (letáky, skladačky, maľovanky) od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR.

V kalendárnom roku 2017 boli edukačné aktivity realizované v materských a základných školách (I. a II. stupeň), v stredných školách vrátane gymnázií, v jednom zo stredoškolských internátov a na jednej z vysokých škôl. Na niektorých školách sa aktivity realizovali opakovane počas školských rokov 2016/2017 (2. polrok) a 2017/2018 (1. polrok). Intervenovaných bolo spolu 199 detí zo 6 materských škôl, 488 žiakov z 8 ZŠ, 242 študentov zo 6 SŠ a 9 študentov z 1 VŠ.

Ďalej sme v súvislosti s programom „*Ovocie a zelenina do škôl*“, v reakcii na požiadavku ÚVZ SR, zaslali odpočet sprievodných edukačných aktivít za školský rok 2016/2017 – sumárny prehľad za RÚVZ v Košickom kraji (t. j. RÚVZ so sídlom v Košiciach, Michalovciach, Rožňave, Spišskej Novej Vsi a Trebišove). Príslušné RÚVZ napĺňali ciele programu na lokálnej a regionálnej úrovni prostredníctvom činnosti dvoch odborných útvarov, t. j. Podpory zdravia/Výchovy k zdraviu a Hygieny detí a mládeže. Cieľovými skupinami pre intervencie boli deti MŠ, žiaci ZŠ, študenti SŠ a VŠ ako aj personál zariadení školského stravovania, doplnkovo učitelia a rodičia.

Uplatňované boli dve hlavné formy aktivít, t. j. *skupinová edukácia* pre deti a mládež (ako výklad s besedou, prednáška s diskusiou, s aplikáciou prvkov interaktívneho, zážitkového učenia, pracovných obrázkových listov, panelová diskusia, vedomostný kvíz, ponuka informačno-propagačných materiálov, projekcia DVD filmu), s konaním na vybraných školách, v niektorých regiónoch aj v stredoškolskom internáte, verejnej knižnici, materskom centre či na pôde RÚVZ (spolu 427 akcií, s počtom intervenovaných cca 7426 osôb, z toho 47 osôb v produktívnom veku). Niektoré z aktivít – tematicky prierezové – boli realizované súbežne s inými projektmi (napr. na RÚVZ Spišská Nová Ves s regionálnym projektom „*Pozdravy – pohyb, zdravie, výživa*“; na RÚVZ Michalovce a RÚVZ Košice s celoslovenským internetovým kurzom zdravého životného štýlu „*Hravo ži zdravo*“; na RÚVZ v Košice s celoslovenským projektom „*Viem, čo zjem*“).

Ďalšou formou aktivity/intervencie bol *štátny zdravotný dozor* vo vybraných zariadeniach stravovacích prevádzok určených pre deti a mládež (a vo výdajniach stravy) v MŠ a ZŠ v Košickom kraji. Jeho účelom bolo sledovanie podmienok skladovania a manipulácie s ovocím, zeleninou; kvality spoločného stravovania; informovanie o význame dodržiavania zásad správnej výživy, o potrebe zaraďovania ovocia, zeleniny do jedálnych lístkov ako aj súvisiaca metodická a edukačná činnosť smerom k prevádzkovateľom – personálu daných zariadení, príp. učiteľom a rodičom.

V školskom roku 2017/2018 sme sa zapojili do 2. ročníka celoslovenského projektu „*Viem, čo zjem*“ (ktorý je súčasťou celosvetového programu na podporu zdravej výživy detí „*Nestlé Healthy Kids Global Programme*“). Organizátorom projektu je Neuropea, s. r. o., Bratislava, odborným garantom ÚVZ SR, s odporúčaním MŠVVŠ SR. Zámerom projektu je popularizácia zdravého spôsobu života, zdravej výživy a pohybovej aktivity. Realizuje sa na zaregistrovaných základných školách, s prioritným určením pre žiakov III. – VI. ročníka. Vykonávateľmi edukačných aktivít sú lektori z RÚVZ v SR a pedagógovia zapojených škôl.

Na uvedenom projekte sme boli účastní už v predchádzajúcom ročníku, ktorý mal ešte pilotný charakter, so zapojením RÚVZ na krajskej úrovni. V mesiacoch január – február 2017 sme 1. ročník ukončili intervenciami v ZŠ s MŠ sv. Marka Križina, Rehoľná 2; ŠZŠ Odborárska 2; Súkromnej ZŠ Dneperská 1 a ZŠ Tomášikova 31.

V rámci prípravnej etapy 2. ročníka, zúčastnili sme sa pracovného stretnutia k projektu "Viem, čo zjem", ktorého organizátormi boli ÚVZ SR v spolupráci s Neuropea, s. r. o. A RÚVZ Žilina (s konaním na RÚVZ so sídlom v Žiline dňa 6.9.2017).

Vzdelávacie aktivity tohto ročníka projektu začali prvou lekciovou „Vývážená strava“ a na prihlásených školách boli zabezpečované prostredníctvom pracovníkov RÚVZ v SR. V územnej pôsobnosti RÚVZ Košice miestom konania aktivít bolo 7 košických ZŠ. Na týchto školách bolo prostredníctvom lektoriek z RÚVZ Košice intervenovaných 48 tried, s celkovou účasťou 776 žiakov (prevažne z III. – VI. roč.). Po ukončení výučby prvej lekciov na každej z intervenovaných škôl, na základe požiadavky ÚVZ SR a Neuropea, s. r. o., bol zasielaný „Záznam o priebehu školenia“ na ÚVZ SR.

Na webovom sídle jednej ZŠ boli zverejnené príspevky o projekte a spolupráci ZŠ s RÚVZ Košice (pozri odkaz na uverejnený príspevok, t. j. mesačný prehľad za október 2017 na webovom sídle RÚVZ Košice v priečinku O nás – Masmediálne príspevky).

V súvislosti so zisťovaním spätnej väzby u žiakov ohľadom výučby prvej lekciov projektu zastrešenej RÚVZ, bol podľa metodického pokynu ÚVZ SR realizovaný dotazníkový prieskum na vybraných školách (t. j. výber 1 ZŠ v pôsobnosti každého RÚVZ v SR). Za týmto účelom v regióne Košíc sa zber dát (prostredníctvom anonymného dotazníka efektivity) konal na jednej zo zapojených škôl – ZŠ Gemerská 2, u žiakov z III. – V. roč. Vyplnené dotazníky v celkovom počte 98 boli následne doručené ÚVZ SR k celoslovenskému vyhodnoteniu.

V rámci spolupráce RÚVZ Košice (Odboru podpory zdravia, Odboru hygieny výživy – Poradne správnej výživy) a **O. Z. Slovenská sieť proti chudobe** (angl. skr. SAPN) bol **vypracovaný projekt výskumu** pod názvom „*Dostupnosť zdravého životného štýlu u obyvateľov Slovenskej republiky ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením (Spotreba potravín, ich kvalita a stravovacie návyky v kontexte príjmu, statusu, sociálneho environmentu)*“.

Prípravná fáza v roku 2016 zahŕňala komunikáciu a pracovné stretnutia so zainteresovaným externým subjektom SAPN (objednávateľ/realizátor projektu), internú spoluprácu v rámci RÚVZ Košice (zostavovateľ/realizátor projektu) a:

- spracovanie anotácie výskumného projektu;
- zostavenie projektu a metodiky (t. j. nástroja pre zber dát – dotazník/rozhovor).

V roku 2017 bola uskutočnená prieskumná činnosť – zber dát anonymným dotazníkom na vybranom súbore respondentov (zabezpečilo SAPN). Na vyhodnocovaní dát z prieskumu participovali oba spolupracujúce subjekty (RÚVZ Košice a SAPN), sólovo podľa jednotlivých okruhov dotazníka (uvedená etapa trvá). V rámci RÚVZ Košice, na Odbore podpory zdravia boli dáta z dotazníkového prieskumu – 24-hodinových jedálničkov respondentov zadávané do programu Alimenta 4.3e. V nadväznosti na to sa Odbor hygieny výživy podieľal na zhodnocovaní generovaných výstupov z uvedeného programu (t. j. vyhodnocovaní nutričného zloženia a energetického príjmu z celodennej stravy respondentov vo vzťahu k Odporúčaným výživovým dávkam pre obyvateľstvo v SR – 9. revízie). Zo strany Odboru podpory zdravia boli spolupracujúcej organizácii SAPN (v zmysle dohody) zaslané všetky vyhodnotené jedálničky respondentov, v celkovom počte 298. Respondentom, ktorí vyplnili 24-hodinový jedálny lístok, bola ponúknutá možnosť konzultovať zistené výsledky a odporúčania zo strany Poradne správnej výživy pri RÚVZ Košice.

Všetky zhodnotené jedálničky budú aj štatisticky spracované.

Z medzinárodných dní venovaných problematike výživy sme sa sústredili na **Svetový deň potravy/výživy – 16. október** a **Svetový deň diabetu – 14. november** (s témou v roku 2017 „Ženy a cukrovka: Naše právo na zdravú budúcnosť“). Prehľad informačno-propagačnej a intervenčnej činnosti vo vzťahu k rôznym cieľovým skupinám, ktorou sme podporili uvedené termíny sa nachádza v **bodoch 9.2 a 9.7**.

2. Fyzická inaktivita, dôležitosť podporovania fyzickej aktivity

Na podporu a propagáciu pohybovej aktivity (odporúčanej, primeranej) vo vzťahu k obyvateľstvu (školskej mládeži, dospeljej populácii, seniorom) využívame najmä edukáciu, poradenstvo, výstupy cez médiá. Hlavným zámerom aktivít bolo poukázať na význam pohybovej aktivity, jej priaznivý vplyv na zdravie, ak je pravidelnou súčasťou spôsobu života.

Uvedená priorita NPPZ o. i. úzko súvisí s úlohou pod názvom „**Vyzvi srdce k pohybu**“, ktorá sa realizuje v rámci CINDI programu SR, bez časového obmedzenia, každé dva roky zväčša v jarnom období (pozri **bod 9.2.1**).

V súvislosti s propagáciou **Svetového dňa „Pohybom ku zdraviu“ – 10. máj** (zaradeného do kalendára významných dní SZO od roku 2003), ako aj plnením **Národného programu prevencie obezity – v oblasti pohybovej aktivity**, realizovala sa informačno-propagačná a intervenčná činnosť (edukačná, poradenská) v časovom období apríl až jún 2017. Aktivity v spádovom území RÚVZ Košice boli určené pre rôzne cieľové skupiny (podľa veku, profesie, záujmu, ako aj pre širokú verejnosť). Ich prehľad z hľadiska miesta konania, formy výkonu a intervenovaných osôb sa nachádza v nižšie uvedenej tabuľke. Uskutočnených bolo celkovo 24 aktivít na 14 miestach; s celkovou účasťou 736 osôb; spolupracujúcich inštitúcií bolo 17.

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k Svetovému dňu „Pohybom ku zdraviu“ (10. máj)				
P. č.	Kde (miesto)	Kedy	Cieľová skupina (účastníci)	Forma aktivity
1.	Základná škola, Hlavná 346, Nižná Myšľa, okres Košice-okolie	26.4.2017 (2 vyuč. h.)	žiaci 1. stupňa ZŠ (I. – IV. roč., v počte 50)	Výklad s besedou „ <i>Význam pohybu pre zdravie</i> “ a premietnutie DVD „ <i>Starostlivosť o zdravie</i> “ (viacematické edukačné aktivity pre 2 skupiny žiakov)
2.	Špeciálna základná škola, Vtáčkovce 2, okres Košice-okolie	2.5.2017 (2 vyuč. h.)	žiaci 1. a 2. stupňa ZŠ (I. – IX. roč., v počte 40)	Výklad s besedou „ <i>Význam pohybu pre zdravie</i> “ a premietnutie DVD „ <i>Starostlivosť o zdravie</i> “ (viacematické edukačné aktivity pre 2 skupiny žiakov)
3.	Špeciálna základná škola, Inžinierska 24, Košice	3.5.2017	pedagogickí zamestnanci škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti OÚ Košice (30 účastníkov)	Aktívna účasť na Metodickom dni 2017: Sekcia pre vzdelávaciu oblasť „ <i>Zdravie a pohyb</i> “: Téma „ <i>Šport ako fenomén komplexného rozvoja osobnosti dieťaťa</i> “. Prednáškou „ <i>Nepodceňujme správny vývin chrbtice u detí – problematika skoliózy</i> “, s distribúciou tematických zdravotno-výchovných materiálov z edície RÚVZ Košice (8 titulov)
4.	Telekom centrum, Poľská 4, Košice	3.5.2017	zamestnanci spoločnosti (90 záujemcov o poradenstvo)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice)
5.	Denné centrum pri MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice	3.5.2017 10.5.2017 15.5.2017 22.5.2017 29.5.2017	klienti denného centra (v celkovom počte 37)	Edukačno-poradenská aktivita pre seniorov „ <i>Pohybom proti osteoporóze</i> “ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov)
6.	Denné centrum pri MČ	4.5.2017	klienti denného centra	Edukačno-poradenská aktivita pre

	Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice	11.5.2017 15.5.2017 22.5.2017 29.5.2017	(v celkovom počte 51)	seniorov „ <i>Pohybom proti osteoporóze</i> “ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov)
7.	Gymnázium Štefana Moyzesa, Školská 13, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	15.5.2017	študenti septimy (v počte 17)	Prednáška „ <i>Zdravý životný štýl a význam pohybovej aktivity</i> “, s prezentáciou prístroja Bodystat (v rámci Dňa zdravia na škole)
8.	ARCUS – Špecializované zariadenie, zariadenie pre seniorov a DSS, Skladná 4, Košice	18.5.2017	Zamestnanci a klienti zariadenia (36 záujemcov o poradenstvo)	Ponuka štandardných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia
9.	Kulturpark, Kukučínova 2, Košice	20.5.2017	verejnosť (návštevníci) – 50 záujemcov o poradenstvo (v rámci 2. slovenského dňa obezity 2017 s témou „BMI národa“ – osvetové podujatie Obezitologickej sekcie Slovenskej diabetologickej spoločnosti)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice a Slovenskou diabetologickou spoločnosťou – Obezitologickou sekciou)
10.	Asseco Central Europe, a.s., Werferova 1, Košice	22.5.2017	zamestnanci spoločnosti (12 záujemcov o poradenstvo)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice)
11.	Zelený Dvor Košice	24.5.2017	zamestnanci RÚVZ Košice (v počte 106)	Športový deň – organizačné zabezpečenie Popis aktivity: Spoločná pešia, resp. cyklistická turistika na vymedzenej trase so štartom na sídlisku Dargovských hrdinov – lesopark-vodojem smerom do areálu Zeleného dvora. V cieľi každý z účastníkov mal možnosť dať si odmerať tlak krvi, pulzovú frekvenciu a realizovať vybrané voľné športové disciplíny (kolektívneho charakteru, ako cvičenie s lektorkou, bedminton, loptové hry), resp. priniesť si vlastné športové potreby. V rámci menu bol podávaný guláš s nealkoholickým nápojom.
12.	Štadión Technickej univerzity v Košiciach, Watsonova 4, Košice	25.5.2017	zamestnanci Hasičského a záchranného zboru v Košiciach – v počte 30 (v rámci Športového dňa)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice)
13.	Východoslovenská energetika, a.s., Mlynská 31, Košice	31.5.2017	zamestnanci spoločnosti (v počte 49)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ² (aktivita v spolupráci s Fitness klubom Katie De Chimp)
14.	U. S. Steel Košice, s.r.o., Vstupný areál U. S. Steel, Košice	3.6.2017	zamestnanci spoločnosti a ich rodinní príslušníci – 138 záujemcov o poradenstvo (v rámci 6. ročníka „Family Safety Day“: „Kde pracuje môj otec, moja mama?“ – firemný rodinný deň)	Ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia ¹ a Poradne na odvykanie od fajčenia (aktivita v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice)

¹ Ponúkané služby zahŕňali: z biochemických vyšetrení stanovenie hladiny celkového cholesterolu, resp. pri štandardných službách aj vyšetrenie ďalších parametrov (triglyceridy, HDL, LDL, glukóza) z kapilárnej krvi prostredníctvom analyzátora Reflotron alebo Accutrend Plus; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov), výpočet indexu telesnej hmotnosti – BMI a indexu centrálnej obezity – WHR; stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi, pulzu; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života vrátane podpory pohybovej aktivity (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúcia tlačiených zdravotno-výchovných materiálov a i.

² Ponúkané služby zahŕňali: vybrané antropometrické vyšetrenia (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov); výpočet indexu BMI; stanovenie percenta tuku v tele vrátane merania viscerálneho tuku; meranie bazálneho metabolizmu; následné poradenstvo.

Informačno-propagačná činnosť v oblasti témy Svetového dňa „*Pohybom ku zdraviu*“ (10. máj) zahŕňala nasledovné aktivity:

– zaslanie listu vo veci: „10. máj – Svetový deň „*Pohybom ku zdraviu*“, ktorého obsahom

bol tabelárny prehľad pripravovaných zdravotno-výchovných aktivít k danému významnému dňu za RÚVZ v Košice – v zmysle požiadavky ÚVZ SR (v apríli 2017);

- zaslanie oslovujúceho listu vo veci: „*Prevenia obezity – ponuka zdravotno-edukačných aktivít*“ (spolu so štyrmi tematickými informačnými letákmi), pre rôzne subjekty v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie podľa rozdeľovníka (MŠ, ZŠ a materské/rodinné centrá), s dátumom odoslania adresátom 24.4.2017;
- príprava nástennej propagácie prostredníctvom troch informačných panelov/tabúl so zámerom informovania zamestnancov a návštevníkov RÚVZ Košice o svetovom dni, a ich inštalácia vo vstupných priestoroch všetkých troch budov úradu;
- organizačné zabezpečenie a propagácia *Športového dňa pre zamestnancov RÚVZ Košice* v lokalite Zelený dvor (s konaním dňa 24.5.2017), pozri tabuľkový prehľad aktivít, bod 11. Organizácia podujatia zahŕňala stretnutie s prevádzkarom Zeleného dvora; s fitness trénerkou; sprostredkovanie informácie zamestnancom formou vývesky na informačných tabuliach; e-mailom; zostavenie zoznamu zamestnancov/účastníkov; angažovanie sa aj v riešení ekonomickej stránky akcie a i.

Z ostatnej činnosti na podporu pohybovej aktivity u obyvateľstva môžeme uviesť nasledovné príklady:

Propagačnou formou sme podporili 4. ročník celoslovenskej kampane/súťaže „*Do práce alebo do školy na bicykli*“. Kampaň zastrešuje Ministerstvo dopravy a výstavby SR a jej vyhlasovateľom, organizátorom je Občianska cykloiniciatíva Banská Bystrica, s cieľom popularizovať rozvoj ekologických foriem dopravy, obzvlášť cyklo dopravy. Súťaž v rámci kampane (v čase od 1.5. do 31.5.2017) bola určená pre všetkých obyvateľov, slovenské mestá a obce, ktoré sa v zmysle štatútu súťaže oficiálne zaregistrovali na príslušnej internetovej stránke.

Informáciu o kampani sme zaslali (21.3.2017) rôznym inštitúciám v rámci spádového územia RÚVZ Košice (školám rôzneho stupňa, školským internátom, vybrané športové útvary, vybrané zdravotnícke zariadenia, vybrané úrady miestnej a regionálnej samosprávy a ďalšie organizácie, ako napr. ÚPSVaR Košice, Sociálna poisťovňa – pobočka Košice, KR PZ v Košiciach, Tepelné hospodárstvo, s.r.o., Košice, Tepláreň Košice, a.s., Východoslovenská energetika, a.s., Košice, GETRAG FORD Transmissions Slovakia s.r.o. Kechnec a i. (v celkovom počte cca 236). Zároveň sme kampaň spropagovali v marci aj na webovom sídle úradu pod rovnomenným titulom (s presmerovaním na vyhlasovateľa kampane).

Pri príležitosti *Týždňa dobrovoľníctva (16.9. – 22.9.2017)* sme v spolupráci s Domovom sociálnych služieb pri Slovenskom Červenom kríži, územnom spolku Košice-mesto, Komenského 19, Košice, zorganizovali zdravotno-výchovné podujatie pre deti a rodičov so športovo-zábavným a osvetovým programom, s tromi aktivitami dňa 19.9.2017:

- „*Pohyb hrou*“ so zameraním na pohybové a športové aktivity pre klientov zariadenia (deti a mladistvých s najvyšším stupňom zdravotného postihnutia) – názorná ukážka cvikov, precvičovanie, súťažné disciplíny (hod loptičkou, kolky, kop lopty do bránky, hádzanie kruhov na terč, prejdenie vymedzenej trasy s loptičkou na lyžičke, skladanie puzzle, odovzdávanie diplomov), s účasťou 18 detí;
- „*Význam pohybu pre zdravie*“ edukačná aktivita formou prednášky (teoretický výklad s besedou), s určením pre dospelých (rodičov klientov, známych, doplnkovo i pre personál zariadenia, s celkovou účasťou 7 osôb),
- distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov pre dospelú populáciu (8 titulov rôznej produkcie).

V roku 2017 sme sa v spolupráci s Klubom turistov „Medicína“ Košice; Klubom turistov mesta Košice; Základnou organizáciou Slovenského odborového zväzu

Východoslovenského onkologického ústavu, a. s., Košice a Ligou proti rakovine, pobočkou Košice, podieľali na organizačnom zabezpečení športového podujatia *Onkokardioturistika – 30. ročník*, pre košickú verejnosť, s konaním dňa 9.4.2017. V cielei *jarnej časti tohto ročníka*, ktorým bol areál Zeleného dvora, o nami ponúkané vybrané služby mobilnej Poradne zdravia (individuálne konzultácie, stanovenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, meranie krvného tlaku, pulzu, výpočet indexov BMI a WHR) prejavilo záujem celkovo 51 účastníkov podujatia. V *jesennej časti 30. ročníka* na Alpinke sa dňa 22.10.2017 prostredníctvom mobilnej Poradne zdravia nechalo vyšetriť 36 účastníkov akcie.

Ďalšou spoločnou športovo-osvetovou akciou s Ligou proti rakovine – pobočkou Košice bol *6. ročník* podujatia *„Radosť zo života víťazí nad chorobou“*, pod záštitou prof. RNDr. P. Sováka, CSc., rektora UPJŠ v Košiciach a MUDr. R. Rašiho, PhD., MPH, primátora mesta Košice. Akcia bola určená onkologickým pacientom a rodinným príslušníkom a konala sa v areáli Botanickej záhrady Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Mánesova 23, dňa 27.5.2017. Súčasťou programu podujatia boli rôzne aktivity, ako poradenské služby onkológov, rehabilitačné cvičenia, cvičenie jogy, súťaže pre deti a dospelých, možnosť prehliadky Botanickej záhrady spojenej s výstavou motýľov a i. Ponuku vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia (vrátane merania hladiny celkového cholesterolu) využilo celkovo 66 osôb. Pre fajčiarov bola k dispozícii mobilná Poradňa na odvykanie od fajčenia.

Edukácia s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov na tému: *„Prevencia osteopénie a osteoporózy pohybom“* (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov) sa realizuje priebežne počas celého roka v dvoch zariadeniach, t. j. v Dennom centre seniorov MČ Košice-Sídlisko KVP, Trieda KVP 1, Košice a v Dennom centre seniorov MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice, viac v **bode 9.5**.

Činnosť zameraná na plnenie *Národného akčného plánu pre podporu pohybovej aktivity na roky 2017 – 2020* je uvedená v **bode 9.9**.

3. Tabak, alkohol, drogy

Zvýšenú pozornosť v rámci primárnej prevencie drogových závislostí venujeme vybraným skupinám obyvateľstva, ktoré sú vystavené riziku poškodenia zdravia v dôsledku užívania návykových látok, prioritne deťom a mládeži, ženám v reprodukčnom veku a sociálne znevýhodneným skupinám obyvateľstva.

Často využívanými formami sú:

- výchovno-vzdelávacia a poradenská činnosť (napr. edukácia pre rôzne vekové skupiny, výkon Poradne na odvykanie od fajčenia);
- propagačná a edičná činnosť – tvorba a distribúcia informačných materiálov pre školskú mládež, kontaktné dospelé osoby (učitelia, rodičia atď.) a iné cieľové skupiny;
- účasť na informačných kampaniach (napr. pri príležitosti významných termínov s protidrogovou tematikou);
- participácia na preventívnych programoch, projektoch, úlohách zameraných na škodlivosť návykových látok a na zmysluplné využívanie voľného času (vrátane prípravy, koordinácie, realizácie, vyhodnocovania) v spolupráci s inými subjektmi;
- pôsobenie cez mienkotvorné médiá v oblasti propagácie aktivít a spôsobu života bez drog.

Edukačná činnosť vo vzťahu k školám je zameraná všeobecne na prevenciu drogových závislostí vrátane prevencie závislosti od legálnych drog. Za hodnotené obdobie (rok 2017) sme v rámci územnej pôsobnosti RÚVZ Košice uskutočnili výchovno-vzdelávacie akcie v 4 materských školách (s celkovou účasťou 145 detí), v 16 základných školách, 7 stredných školách (na viacerých opakovaní) a na 1 VŠ, s celkovou účasťou cca 2159 žiakov a študentov. Z didaktického hľadiska, podujatia zväčša pozostávali z teoretického výkladu,

besedy, individuálnej i skupinovej práce. Rešpektujúc vekové kritérium, žiakom boli v rámci intervencií premietnuté videofilmy a distribuované zdravotno-výchovné materiály. Na prvom stupni ZŠ a v MŠ sa z hľadiska edukačných cieľov volila hravá forma oboznamovania sa s danou problematikou (využívanie prostriedkov, ako mimická bábka Adamko, maľovanky, premietnutie DVD – animovanej agitky „Kde bolo tam bolo, fajčenie škodilo“ a i). U žiakov druhého stupňa ZŠ a na SŠ sa zisťovala spätná väzba, resp. prostredníctvom dotazníkovej metódy sa mapovali názory, postoje a poznatková úroveň z problematiky drog, drogových závislostí a osobitne tabakizmu. Študenti – fajčiari (na báze dobrovoľnosti) mali možnosť si otestovať na prístroji Smokerlyzer percentuálne množstvo alveolárneho CO vo výdychu.

V spojitosti s **propagačnou činnosťou** vo vzťahu k **významným termínom** venovaným problematike zdravia a drogovej prevencii, reflektovali sme na nasledovné dni:

Svetový deň bez tabaku – 31. máj, pri príležitosti ktorého sme uskutočnili aktivity zamerané na prevenciu tabakizmu a zanechanie fajčenia, t. j.:

- *edukačné aktivity* (výklady s besedou a s učebnými pomôckami: prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť) na tému „*Primárna prevencia drogových závislostí: legálne drogy*“, na ZŠ s MŠ Školská 3, Poproč, okres Košice-okolie (dňa 2.6.2017), v rozsahu 4 vyuč. h., t. j. pre 4 skupiny žiakov z V. – IX. ročníka (v celkovom počte 102);
- *edukačné aktivity* (výklady s besedou a s učebnými pomôckami: prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť, prístroj Smokerlyzer) na tému „*Primárna prevencia drogových závislostí: legálne drogy*“, na Gymnázium, Šrobárova 1, Košice (dňa 27.6.2017), v rozsahu 3 vyuč. h., t. j. pre 3 skupiny študentov z I. ročníka (v celkovom počte 72)¹;
- *edukačné aktivity* (výklady s besedou, premietnutím DVD „*Kde bolo tam bolo, fajčenie škodilo*“ a distribúciou tematických zdravotno-výchovných materiálov) na tému *Zdravý životný štýl – primárna prevencia drogových závislostí: podpora nefajčenia*, v MŠ Dénešova 53, Košice (dňa 19.7.2017), pre 2 skupiny detí (v celkovom počte 40);
- *prezentáciu témy svetového dňa a Poradne na odvykanie od fajčenia na informačných tabuliach* v troch budovách RÚVZ Košice s určením pre zamestnancov a návštevníkov úradu.

¹ V rámci vyššie uvedenej edukačnej akcie na gymnázium sa u záujemcov (fajčiarov) realizovala intervenčná činnosť zahrňujúca stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúciu tlačených zdravotno-výchovných materiálov a i.

Významný termín **Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi – 26. jún** sme dali do pozornosti žiakom a študentom edukačnými aktivitami (teoretickým výkladom s besedou, s učebnými pomôckami: prezentácie, drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť, prístroj Smokerlyzer) na 1 ZŠ s témou *Primárna prevencia drogových závislostí – nelegálne drogy* (v rozsahu 2 vyuč. h./2 skupiny žiakov); na 1 SŠ s dvomi témami „*Primárna prevencia drogových závislostí: legálne drogy*“; „*Primárna prevencia drogových závislostí: nelegálne drogy*“ (obe témy v rozsahu po 3 vyuč. h./3 skupiny študentov), podľa požiadaviek škôl. Aktivity boli uskutočnené menovite na týchto školách: ZŠ s MŠ Školská 3, Poproč, okres Košice-okolie (2.6.2017), s celkovou účasťou 42 žiakov z VIII. a IX. roč.; Gymnázium, Šrobárova 1, Košice (27.6.2017), v rámci dvoch vzdelávacích blokov vzhľadom na ich zameranie: legálne/nelegálne drogy, s celkovou účasťou 144 študentov z I. roč.

Medzinárodný deň povedomia o fetálnom alkoholovom syndróme – 9. september sme z hľadiska preventívno-edukačných cieľov dali do povedomia širokej verejnosti prostredníctvom informačného letáka pod rovnomenným názvom, umiestnením na webovú stránku RÚVZ Košice.

V spolupráci s Krajským riaditeľstvom Policajného zboru v Košiciach sme sa

podieľali na edukačnom podujatí s protidrogovou tematikou pod názvom „*Svoj život si riadiš ty!*“, na Strednej zdravotníckej škole, Moyzesova 17 v Košiciach, dňa 25.10.2017. Program podujatia pozostával zo vzdelávacích blokov, kde na skladbe interaktívnych prednášok sa podieľali viacerí lektori (policajt, psychológ, zdravotnícki pracovníci), a jeho súčasťou boli aj ukážky činnosti služobnej kynológie pri vyhľadávaní drog. Náš vstup bol zameraný na dve témy: „*Prevencia drogových závislostí*“ (s učebnými pomôckami: drogový kufor a okuliare simulujúce opitosť); „*Nové formy a druhy nelátkových závislostí*“ (formou teoretického výkladu s použitím prezentácie a nadväzujúcou besedou). Účastníkmi boli študenti I. ročníka (zo 4 tried) v celkovom počte 121. Obe témy boli prezentované paralelne, štyrikrát po sebe, pre každú z tried zvlášť (v celkovom rozsahu po 4 vyuč. h.).

Súvisiacim vzdelávacím podujatím bola preventívna školská akcia „*Človek a jeho zdravie*“ na Strednej zdravotníckej škole, Moyzesova 17, Košice, dňa 15.11.2017. Dané podujatie malo širší tematický záber – praktické ukážky v poskytovaní prvej pomoci, prevencia násilia páchaného na ženách a deťoch, zvýšenie všeobecného právneho povedomia, prevencia závislosti od alkoholu, a participovali na ňom viacerí externí lektori. Nami bola zastrešená prednáška pod názvom „*Fetálny alkoholový syndróm*“ pre študentov 4 tried z II. ročníka (v celkovom počte 84). Obsahom témy boli informácie o výskyte tohto syndrómu, o hlavných rizikových faktoroch jeho vzniku, o jeho prejavoch u novorodencov a starších detí, možnostiach prevencie a terapie, s cieľom zvýšiť zdravotné povedomie študentov a profesionálnu vnímavosť k danému problému.

Ďalšia edukačná akcia sa konala na Evanjelickom Gymnáziu J. A. Komenského, Škultétyho 10, Košice, bola zameraná na tému „*Fetálny alkoholový syndróm*“ (16.11.2017), s určením pre študentov I. ročníka (v rozsahu 2 vyuč. h./2 skupiny žiakov), v celkovom počte 42).

Činnosť v súvislosti s významným termínom ***Európsky týždeň boja proti drogám (tretí novembrový týždeň)*** spočívala v *edukačných a edukačno-poradenských aktivitách* zameraných na prevenciu látkových/nelátkových závislostí (formou interaktívnych prednášok, besied, poradenstva v prevencii fajčenia, využitia výučbových pomôcok: drogového kufra, okuliarov simulujúcich opitosť, informačno-propagačných materiálov – letákov, skladačiek od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice). V problematike prevencie fajčenia bolo v ponuke poradenstvo pre fajčiarov (s meraním hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu).

Daný termín bol verejnosti spropagovaný pod rovnomenným názvom na webovom sídle RÚVZ Košice (www.ruvzke.sk, v časti Hlavné menu – Aktuality, s presmerovaním na webové sídlo ÚVZ SR).

Akcie v regióne Košíc boli uskutočnené v časovom období od 25.10. do 14.12.2017. Spolu bolo vykonaných 38 aktivít, edukovaných 794 osôb (z toho 460 žiakov ZŠ, 322 študentov SŠ, 12 študentov VŠ) a spolupracovalo sa so 14 inštitúciami (t. j. 7 ZŠ, 3 SŠ, Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach, Verejná knižnica J. Bocatia v Košiciach, Miestnym úradom MČ Košice-Juh).

<i>Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k Európskemu týždňu boja proti drogám (tretí novembrový týždeň)</i>				
P. č.	Miesto konania (inštitúcia)	Termín konania	Cieľová skupina (počet edukovaných)	Forma, názov a počet aktivít
1.	Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	25.10.2017 (4 vyuč. h.)	študenti I. roč., v počte 121	(4x) prednášky s besedou na tému „ <i>Nové formy a druhy nelátkových závislostí</i> “, v rámci projektu „ <i>Svoj život si riadiš Ty!</i> “, realizovaného v spolupráci s KR PZ v Košiciach (učebná pomôcka: výučbová prezentácia) (4x) prednášky s besedou na tému „ <i>Prevencia drogových závislostí</i> “

				so zameraním na nelegálne drogy“, v rámci projektu „Svoj život si riadiš Ty“, realizovaného v spolupráci s KR PZ v Košiciach (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor)
2.	Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko)	25.10.2017 (2 vyuč. h.)	študenti I. ročníka št. odboru Verejné zdravotníctvo Mgr. stupňa dennej formy štúdia na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika (12 študentov)	(1x) seminár na tému „Aktuálne intervenčné programy zamerané na prevenciu vybraných látkových závislostí – alkohol, nelegálne drogy“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost')
3.	Súkromná stredná odborná škola, Postupimská 37, Košice	6.11.2017 (2 vyuč. h.)	študenti I. ročníka (51 študentov)	(2x) prednášky s besedou na tému „Primárna prevencia drogových závislostí“, v rámci projektu „Svoj život si riadiš Ty“, realizovaného v spolupráci s KR PZ v Košiciach (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost')
4.	Základná škola, E. Podjavorinskej 1, Košice (MČ Luník IX)	8.11.2017 (2 vyuč. h.)	žiaci VII. a IX. ročníka (51 študentov)	(2x) prednášky s besedou s poradenstvom na tému „Prevencia drogových závislostí so zameraním na nelegálne drogy“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', smokerlyzer)
5.	Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	15.11.2017 (4 vyuč. h.)	študenti II. ročníka (84 študentov)	(4x) prednášky s besedou na tému „Fetálny alkoholový syndróm“, v rámci školského projektu „Človek a jeho zdravie“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia)
6.	Evanjelické gymnázium J. A. Komenského, Škultétyho 10, Košice	16.11.2017 (2 vyuč. h.)	študenti I. ročníka (42 študentov)	(2x) prednášky s besedou na tému „Fetálny alkoholový syndróm“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia)
7.	Súkromná základná škola Didacticus, Palackého 14, Košice	21.11.2017 (2 vyuč. h.)	žiaci VI. – VII. ročníka (24 žiakov)	(1x) prednáška s besedou na tému „Prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne drogy“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', smokerlyzer)
8.	Špeciálna základná škola, Rovníková 11, Košice	23.11.2017 (2 vyuč. h.)	žiaci VI. – IX. ročníka (36 žiakov)	(2x) prednášky s besedou a poradenstvom na tému „Prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne drogy“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, DVD pod názvom „Aj my Rómovia dokážeme veľké veci“, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', smokerlyzer)
9.	Verejná knižnica Jána Bocatia, kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja, Hviezdoslavova 5, Košice	24.11.2017	výber žiakov z V. – IX. ročníka (spolu 46 žiakov) zo Špeciálnej základnej školy internátnej, Abovská 244, Ždaňa, okres Košice-okolie	(4x) prednášky s besedou a poradenstvom v prevencii fajčenia na tému „Prečo povedať tabaku „nie!““ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, smokerlyzer)
10.	Základná škola, Hlavná 5, Družstevná pri Hornáde, okres Košice-okolie	28.11.2017 (3 vyuč. h.)	žiaci V. – IX. ročníka (176 žiakov)	(6x) prednášky s besedou a poradenstvom, z toho (3x) na tému „Prevencia drogových závislostí so zameraním na legálne drogy“ (pre žiakov V. – VI. ročníka); (3x) na tému „Prevencia drogových závislostí so zameraním na nelegálne drogy“ (pre žiakov VII. – IX. ročníka); Použitie učebné pomôcky: výučbové prezentácie, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', smokerlyzer.
11.	Základná škola, Severná 21, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	1.12.2017 (3 vyuč. h.)	žiaci VIII. – IX. ročníka (76 žiakov)	(3x) prednášky s besedou na tému „Prevencia drogových závislostí so zameraním na nelegálne drogy“ (učebné pomôcky: výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost')
12.	Špeciálna základná škola, Inžinierska 24, Košice	7.12.2017 (2 vyuč. h.)	žiaci I. – IX. ročníka (51 žiakov)	(2x) prednášky s besedou na tému „Prevencia drogových závislostí“ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia)

13.	Stredná odborná škola, Ostrovského 1, Košice	14.12.2017 (1 vyuč. h.)	výber študentov z I. – III. ročníka (24 študentov)	(1x) prednáška s besedou a poradenstvom v prevencii fajčenia na tému „ <i>Prečo povedať tabaku „nie!</i> “ (učebná pomôcka: výučbová prezentácia, smokerlyzer), aktivita organizovaná v spolupráci s Miestnym úradom MČ Košice-Juh, Smetanova 4, Košice
-----	---	----------------------------	--	---

Správu ohľadom odpočtu aktivít k *Európskemu týždňu boja proti drogám* sme na základe požiadavky zaslali ÚVZ SR v požadovanom termíne (v decembri 2017).

Z hľadiska *masmediálneho pôsobenia*, v roku 2017 bola problematika prevencie drogových závislostí spropagovaná prostredníctvom 10 titulov (ako *Protidrogová prevencia; 2. ročník celoslovenskej súťaže – Najlepšia protidrogová nástenka; Miluj život, nie drogu!; Zdravý životný štýl; Svoj život si riadiš ty! – Prevencia drogových závislostí; Človek a jeho zdravie; Európsky týždeň boja proti drogám – tretí novembrový týždeň; O škodlivosti fajčenia: prednáška pri príležitosti Európskeho týždňa boja proti drogám; Beseda o legálnych a nelegálnych drogách; Beseda o škodlivosti fajčenia*), z toho 2 tituly boli uverejnené na webovom sídle RÚVZ Košice (z edície ÚVZ SR), 7 bolo uverejnených na webových sídlach iných subjektov (t. j. ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11; ZŠ Košická Belá 235; ŠZŠ Rovníková 11, Košice; SZŠ Moyzesova 17, Košice; ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou; Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice) a 1 na facebookovej stránke Verejnej knižnice J. Bocatia, Hviezdoslavova 5, Košice. Odkazy na príslušné tituly sa nachádzajú v mesačných prehľadoch uverejnených príspevkov v médiách, pozri www.ruvzke.sk (položka Hlavné menu – O nás – Masmediálne príspevky: 01/2017, 02/2017, 05/2017, 11/2017, 12/2017; položka Servis – Poradne zdravia – Poradňa na odvykanie od fajčenia). Informácie o uskutočnených aktivitách sa na webových stránkach spolupracujúcich subjektov uverejňujú priebežne.

V informačno-propagačnej oblasti sme v rámci plánovanej spolupráce so Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach pripravili príspevok – poster s titulom: Schnitzerová, E., Kollárová, J. *Tabak – vybrané fakty* (s textovou a fotodokumentačnou časťou, v rozsahu 18 strán formátu A₄), s odoslaním v novembri 2017 pre ŠVK v Košiciach. Uvedený príspevok je určený na plánovanú posterovú výstavu zameranú na prevenciu drogových závislostí, organizovanú v spolupráci s menovanou knižnicou a Krajským riaditeľstvom Policajného zboru v Košiciach. Pôvodný termín realizácie výstavy k príležitosti *Európskeho týždňa boja proti drogám (tretí novembrový týždeň)* v roku 2017 v priestoroch Kultúrno-vzdelávacieho centra ŠVK na Pribinovej 1 v Košiciach bol z objektívnych dôvodov zo strany ŠVK Košice presunutý na rok 2018.

V Poradni na odvykanie od fajčenia (skr. POF) sme v hodnotenom období poskytli poradenstvo individuálnou formou pre 222 klientov (81 mužov, 141 žien). Dominoval produktívny vek a záujem o jednorazovú intervenciu. V rámci edukačnej činnosti, skupinové poradenstvo využilo celkovo cca 67 žiakov zo základných a stredných škôl. Prehľad realizovaných aktivít POF uvádzame v **bodoch 9.2, 9.5, 9.7**.

Poradenstvo formou telefonickej Linky pomoci na odvykanie od fajčenia v rozsahu SR sa vykonávalo podľa zákona č. 89/2016 Z. z. o výrobe, označovaní a predaji tabakových výrobkov a súvisiacich výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 8 ods. 1 pís. b). Na základe rozhodnutia hlavného hygienika SR a metodického pokynu ÚVZ SR, linku pomoci prevádzkujú všetky RÚVZ v SR podľa stanoveného harmonogramu, v 2-týždenných intervaloch počas pracovných dní v čase od 8:00 do 15:00 h. RÚVZ Košice disponoval telefónnou linkou v období od 2.6.2017 do 16.6.2017. Počet volaní (prichádzajúcich hovorov) bolo celkovo 88. Po skončení prevádzky telefonickej služby na RÚVZ Košice, zabezpečilo sa

odovzdanie mobilného telefónu spolu s príslušenstvom osobným doručením na RÚVZ Trebišov (16.6.2017). Ten v rámci zostaveného harmonogramu pokračoval konzultačno-poradenskej činnosti cez linku pomoci.

V súvislosti s **projektom globálneho monitorovania užívania tabaku** (vypracovaného a koordinovaného SZO a Centrom pre kontrolu chorôb a prevenciu v Atlante, USA) sme sa v roku 2016 v zmysle inštrukcií ÚVZ SR a metodického usmernenia Ústavu verejného zdravotníctva JLF UK Martin, zapojili do medzinárodnej štúdie „*Global Youth Tobacco Survey na Slovensku (GYTS)*“ – celosvetového prieskumu užívania tabaku u školskej mládeže na Slovensku a realizovali sme zber dát prostredníctvom dotazníka na vzorke respondentov vo veku 13 – 15 rokov (t. j. žiakov VII. – IX. roč. ZŠ, resp. sekundy – kvarty osemročného gymnázia). Naša participácia na úlohe v roku 2017 zahŕňala:

- aktívnu účasť na medzinárodnom workshope k prieskumu užívania tabaku u mládeže – GYTS 2016 (Atlanta, USA, 1.8. – 4.8.2017);
- finálnu úpravu národnej správy „*Slovakia 2017 Country Report Global Youth Tobacco Survey (GYTS)*“, k výsledkom prieskumu užívania tabaku mládeže – GYTS z roku 2016, na základe pokynov/mustry z workshopu v Atlante (august 2017), v spolupráci s gestorm a koordinátorom prieskumu v SR doc. MUDr. T. Baškom, PhD. z JLF UK v Martine a jej odoslanie Európskej úradovni SZO v Kodani na pripomienkovanie (13.10.2017).

V roku 2017 sme sa zúčastnili nižšie uvedených **odborných a vzdelávacích podujatí**, tematicky korešpondujúcich s danou prioritou, t. j.:

- X. regionálny odborný deň medicínsko-technických pracovníkov v Košiciach (GeS Club, Nám. L. Novomeského 13, Košice, 9.2.2017). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v zastúpení Regionálnej komory MTP Košice. Aktívna účasť s dvoma príspevkami: Kollárová, J., Holovková, M., Zajacová, A. *Elektronické cigarety – bezpečná alternatíva?* Kollárová, J., Gregová, S., Fabianová, M. *Fetálny alkoholový syndróm*;
- zasadnutia pracovnej skupiny „Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí“ (s celoslovenskou pôsobnosťou), zriadenej ÚVZ SR, s konaním na RÚVZ so sídlom v Trenčíne, 22.3.2017. Organizátori: ÚVZ SR v spolupráci s RÚVZ Trenčín (účasť v rámci členstva v pracovnej skupine);
- odborného seminára pre medicínsko-technických pracovníkov (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, 4.4.2017). Organizátor: RÚVZ Košice. Aktívna účasť s tromi príspevkami: Kollárová, J., Holovková, M., Zajacová, A. *Elektronické cigarety – (ne)bezpečná alternatíva?* Kollárová, J. *Nové formy nelátkových závislostí*; Gregová, S., Fabianová, M. *Prevencia závislostí zo zdravotného aspektu (ukážka práce s „Drogovým kufrom“ a „Okuliarmi simulujúcimi opitost“*;
- XVI. celoštátna odborná konferencia v Trenčíne (Veliteľstvo síl výcviku a podpory Posádkový klub Trenčín, Hviezdoslavova 16, Trenčín, 10.4. – 11.4.2017). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v spolupráci s Regionálnou komorou MTP Trenčín. Aktívna účasť s príspevkom: Holovková, M. *Linka pomoci na odvykanie od fajčenia*;
- odborného seminára pre pracovníkov s VŠ vzdelaním (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice, 20.4.2017). Organizátor: RÚVZ Košice. Aktívna účasť s príspevkom: Kollárová, J., Holovková, M., Zajacová, A. *Elektronické cigarety – (ne)bezpečná alternatíva?*;
- zasadnutia Krajskej komisie pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti (s pôsobnosťou v rozsahu Košického kraja), zriadenej MV SR – OÚ Košice, s konaním na Okresnom úrade Košice, Komenského 52, Košice, 31.5.2017. Organizátor: MV SR – OÚ Košice (účasť v rámci členstva v komisii);

- workshopu zameraného na analýzu údajov získaných v rámci prieskumu Global Youth Tobacco Survey 2016 (GYTS), s konaním v Grand Hyatt Atlanta, Atlanta, Spojené štáty americké, 31.7. – 6.8.2017. Hlavný organizátor: SZO (nominácia cez MZ SR);
- zasadnutia pracovnej skupiny „Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí“ (s celoslovenskou pôsobnosťou), zriadenej ÚVZ SR, s konaním na RÚVZ so sídlom v Poprade, 27.11.2017. Organizátori: ÚVZ SR v spolupráci s RÚVZ Poprad (účasť v rámci členstva v pracovnej skupine);
- zasadnutia pracovnej skupiny "Prevencia fajčenia" (s celoslovenskou pôsobnosťou), zriadenej ÚVZ SR, s konaním na RÚVZ so sídlom v Poprade, 28.11.2017. Organizátori: ÚVZ SR v spolupráci s RÚVZ Poprad (účasť v rámci členstva v pracovnej skupine);
- odborného seminára pre pracovníkov s VŠ vzdelaním (RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice, 14.12.2017). Organizátor: RÚVZ Košice. Aktívna účasť s príspevkom: Gregová, S., Fabianová, M. *Prevencia závislostí zo zdravotného aspektu (ukážka práce s „Drogovým kufrom“ a „Okuliarmi simulujúcimi opitost“)*.

V súvislosti s našim členstvom v *Komisii pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti* Okresného úradu Košice (s pôsobnosťou v rozsahu Košického kraja) sme na základe požiadavky MV SR – OÚ Košice zaslali vyhodnotenie aktivít RÚVZ so sídlom v Košiciach v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, realizovaných v rámci spádového územia (t. j. v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie) za rok 2016 (s odoslaním v januári 2017).

3. Zdravé pracovné a životné podmienky

a) pracovné prostredie

V rámci podpory zdravého životného štýlu na pracoviskách sme participovali ako spoluorganizátori na akciách, ako Deň zdravia, resp. Športový deň, s určením pre vybrané profesijné skupiny, pozri **body 9.1 – A.I.2, 9.2, 9.7.**

b) životné prostredie

Z významných termínov v oblasti životného prostredia sme dali do pozornosti **Svetový deň vody – 22. marec** (vyhlásený OSN v roku 1993) s témou pre rok 2017 „*Odpadová voda*“. Odbor hygieny životného prostredia a zdravia RÚVZ Košice organizoval v daný deň pre záujemcov z radov verejnosti príjem vzoriek vody z individuálnych vodných zdrojov (studní) na bezplatný laboratórny rozbor v ukazovateľoch dusitaný a dusičnany. Zároveň bolo poskytované odborné poradenstvo v problematike pitnej vody. Ďalšia aktivita vyplynula z požiadavky ZŠ Požiarnická 3, Košice. Odbor podpory zdravia v spolupráci s Odborom mikrobiológie životného prostredia realizovali dve interaktívne edukácie na tému „*Svetový deň vody*“ – výklad s besedou a praktickú ukážku laboratórnej práce pri spracovaní vôd, s určením pre žiakov II. ročníka v počte 45 (4.4.2017).

Každoročne na základe spolupráce s Magistrátom mesta Košice predkladáme písomný podklad pre zápis do **Kroniky mesta Košice** (stručnú charakteristiku činnosti RÚVZ Košice, zaznamenané zmeny, výsledky, ktorými sme sa podieľali na rozvoji mesta Košice za uplynulý rok). Materiál bol magistrátu postúpený v apríli 2017.

V rámci členstva pôsobíme v dvoch odborných poradných skupinách, t. j. pre **oblasť "Košice – Zdravé a čisté mesto"** a pre **oblasť "Košice – Sociálne mesto"** Programu rozvoja mesta Košice na roky 2015 – 2020 s výhľadom do roka 2025 (s pôsobnosťou v rozsahu mesta Košice), zriadenej Mestom Košice.

Na medzinárodnej úrovni sme členmi **expertnej skupiny EÚ pre sociálne determinanty zdravia a nerovnosti v oblasti zdravia.**

Z odborných podujatí na národnej i medzinárodnej úrovni, zameraných na problematiku danej priority a súvisiace témy, kde sme brali účasť, je možné spomenúť napríklad:

- pracovné stretnutie k problematike nerovností v zdraví – príprave Joint Action v oblasti nerovností v zdraví (Ministerstvo zdravotníctva SR, Limbová 2, Bratislava, 6.3. – 7.3.2017). Organizátor: Odbor verejného zdravotníctva MZ SR;
- pracovné stretnutie k tvorbe stratégie podpory zdravia pre oblasť Vysokých Tatier a podtatranských oblastí v rámci medzinárodného programu RARE (penzión Pod lesom, Dolný Smokovec, 3.4.2017). Organizátori: Slovenská komora iných zdravotníckych pracovníkov; O. Z. Ľudia v Tatrách;
- odborné pracovné stretnutie k problematike začlenenia služieb podpory zdravia do Centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (Ministerstvo zdravotníctva SR, Limbová 2, Bratislava, 9.4.2017). Organizátor: Odbor programov, technickej pomoci a riadenia ľudských zdrojov MZ SR;
- prvé prípravné stretnutie ľudí so skúsenosťou chudoby 2017: projekt EMIN 2 a možnosti zapojenia Slovenska do aktivít projektu (TF v Košiciach KU v Ružomberku, Hlavná 89, Košice, 23.5.2017). Organizátor: Slovenská sieť proti chudobe;
- 5. medzinárodné stretnutie platformy EVIPNet – Evidence Informed Policy Network, zameranej na tvorbu politík založených na dôkazoch (Hotel Crowne Plaza Bratislava, 14.6. – 16.6.2017). Organizátori: Regionálny úrad SZO pre Európu v Kodani v spolupráci s Kanceláriou SZO v SR;
- pracovné stretnutie členov národnej skupiny EVIPNet (Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, Limbová 2, Bratislava, 3.7.2017). Organizátor: MZ SR – koordinátor EVIPNet – SZO Slovensko.

II. Špecifické opatrenia zamerané na najčastejšie vyskytujúce sa chronické neinfekčné ochorenia

1. Kardiovaskulárne ochorenia (ďalej len „KVO“)

V oblasti prevencie chronických ochorení dlhodobo participujeme na pozitívnom ovplyvňovaní zdravotného uvedomenia a zvyšovaní informovanosti obyvateľstva o rizikových faktoroch KVO.

Primárnu prevenciu KVO realizujeme najmä cestou základnej Poradne zdravia, edukačnými aktivitami na podporu zdravého spôsobu života a každoročnou propagáciou významného termínu SZO a Svetovej federácie srdca **Svetového dňa srdca – 29. september**, vyhláseného v roku 2000 (pred rokom 2012 pripomínaného v poslednú septembrovú nedeľu), viac v **bodoch 9.2, 9.7**.

V rámci uvedenej priority bol v roku 2015 vypracovaný návrh projektu s názvom **„Zisťovanie rizika výskytu kardiovaskulárnych ochorení u vybraných cieľových skupín skríningovým vyšetrením rizikových faktorov ako aj príjmu soli zo stravy“**. Projekt je pilotný a vychádza z cieľov aktualizovaného NPPZ a plnenia uznesenia č. 1 z 3. zasadnutia Ústrednej koordinačnej rady na ochranu a podporu zdravia. Na jeho riešení participujú odbory, ako hygiena výživy, hygiena detí a mládeže, preventívne pracovné lekárstvo, hygiena životného prostredia, chemické analýzy (alternatívne odbor mikrobiológie životného prostredia). Cieľovou skupinou projektu sú zamestnanci z troch rôznych typov pracovísk (priemyselné odvetvie, materské školy a zariadenie sociálnych služieb). Obsahovo je zameraný na výživovú hodnotu a pestrosť stravy (vo vzťahu k odporúčaným výživovým dávkam) vo vybraných zariadeniach a prevenciu rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení na individuálnej/ skupinovej úrovni.

2. Diabetes mellitus (ďalej len „DM“)

Podľa NPPZ základnou formou prevencie DM je racionalizácia životného štýlu a vytvorenie podmienok pre realizáciu zdravého životného štýlu (pravidelná a primeraná fyzická aktivita, racionálna energeticky vyvážená strava, kde zdrojom živín sú tzv. zdravé potraviny), redukcia telesnej hmotnosti (v prípade nadváhy alebo obezity), redukcia stresu. Činnosť v tomto smere vykazujeme najmä v **bodoch 9.1, 9.2, 9.7**.

Príkladom boli aktivity pri príležitosti významného termínu Medzinárodnej diabetickej federácie (skr. IDF), podporovaného SZO, **Svetového dňa diabetu – 14. november**. V roku 2017 s témou „*Ženy a cukrovka: Naše právo na zdravú budúcnosť*“ (pozri **body 9.2, 9.7**).

3. Vybrané nádorové ochorenia

Na prevencii nádorových ochorení sa podieľame hlavne poradenskou činnosťou a účasťou na edukačných kampaniach. V aktivitách spolupracujeme najmä s neziskovou organizáciou Ligou proti rakovine, pobočkou Košice a Klubom turistov „Medicína“ Košice, viac v **bodoch 9.1 – A.I.2, 9.2**.

Zdravotno-výchovnou činnosťou sme podporili významný termín **Svetový deň rakoviny – 4. február**, vyhlásený Medzinárodnou úniou proti rakovine. V rokoch 2016 – 2018 sa tento termín nesie v duchu hesla „*My to dokážeme. Ja to dokážem.*“. Realizované aktivity boli dvojakého druhu:

- Informačno-propagačná činnosť:
  - prostredníctvom informačného materiálu pod názvom „*Svetový deň proti rakovine – 4. február*“ (prezentácie so základnými informáciami zameranými na primárnu prevenciu rakoviny), s určením pre širokú verejnosť, z edície RÚVZ Košice 2016, uverejneného na webovom sídle úradu;
  - zostavenie tematických informačných panelov k téme prevencie rakoviny (t. j. nástenné vystavenie informačných materiálov), umiestnených vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice (na ústrednom pracovisku na Ipeľskej 1 a na oboch detašovaných pracoviskách – Rooseveltova 8 a Senný trh 4 v Košiciach), s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;
  - distribúcia informačno-propagačných materiálov spojenú s odborným poradenstvom a konzultáciami, zameranými na primárnu prevenciu onkologických ochorení, s určením pre všetkým klientov základnej Poradne zdravia, ktorí poradňu navštívili v mesiaci február 2017.
- Skupinová edukačná činnosť – prostredníctvom interaktívnych prednášok s besedou, najmä pre cieľovú skupinu žiakov základných a stredných škôl a študentov LF UPJŠ v Košiciach, z čoho môžeme spomenúť napríklad:
  - dve prednášky na tému „*Zdravý životný štýl*“ v ZŠ Ruskov 32, okres Košice-okolie, pre žiakov III. – IV. roč. (v počte 58) dňa 14.2.2017;
  - dve prednášky na tému „*Zdravý životný štýl a poruchy príjmu potravy*“ (s prezentáciou prístroja Bodystat) v Premonštrátskom gymnázium, Kováčska 28, v Košiciach, pre študentov I. – II. roč. (v počte 45) dňa 16.3.2017;
  - prednáškové vstupy na tému „*Prevencia onkologických ochorení*“ (v rámci seminárov február – marec 2017) pre študentov I. roč. bakalárskeho štúdia odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (v počte 9).

V problematike prevencie chronických neinfekčných ochorení sme sa zúčastnili viacerých odbornovo-vzdelávacích podujatí. Napríklad išlo o:

- pracovné stretnutie členov tímu k medzinárodnej štúdii HBSC (So zdravím súvisiace správanie adolescentov v ich sociálnom kontexte) v súvislosti s pripravovaným zberom údajov 2016/2017 (LF UPJŠ v Košiciach, 24.1.2017);
- X. regionálny odborný deň medicínsko-technických pracovníkov v Košiciach (GeS Club, Nám. L. Novomeského 13, Košice, 9.2.2017). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v zastúpení Regionálnej komory MTP Košice. Aktívna účasť s dvoma príspevkami: Kollárová, J., Holovková, M., Zajacová, A. *Elektronické cigarety – bezpečná alternatíva?* Kollárová, J., Gregová, S., Fabianová, M. *Fetálny alkoholový syndróm*; Šmídeková, I., Schnitzerová, E., Kollárová, J.: *Osteoporóza – vybrané výsledky prieskumu o informovanosti*;
- pracovné stretnutie expertnej skupiny EÚ pre sociálne determinanty zdravia a nerovnosti v oblasti zdravia. v oblasti nerovností v zdraví (Luxemburg, HTC building, rue Eugène Ruppert 11, Luxembursko, 14.3. – 15.3.2017). Organizátor: Európska komisia (nominovanie cez MZ SR);
- konferencia X. Martinské dni verejného zdravotníctva (Hotel Victoria, V. Žingora 9820, Martin, 15.3. – 17.3.2017). Organizátor: UK v Bratislave, Jesseniova LF v Martine – Ústav verejného zdravotníctva. Partneri podujatia: Pfizer a Sanofi Pasteur. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Prieskum informovanosti o osteoporóze u osôb vo veku nad 50 rokov a účasť RÚVZ Košice na prevencii osteoporózy*;
- XVI. celoštátna odborná konferencia v Trenčíne (Veliteľstvo síl výcviku a podpory Posádkový klub Trenčín, Hviezdoslavova 16, Trenčín, 10.4. – 11.4.2017). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v spolupráci s Regionálnou komorou MTP Trenčín. Aktívna účasť s príspevkom: Holovková, M. *Linka pomoci na odvykanie od fajčenia*; Šmídeková, I., Schnitzerová, E., Kollárová, J. *Informovanosť o osteoporóze – vybrané výsledky prieskumu*;
- pracovné stretnutie Health Infoday – Joint Actions (Luxemburg, Drosbach conference centre, rue Guillaume Kroll 12, Luxembursko, 7.6.2017). Organizátor: Európska komisia (nominovanie cez MZ SR);
- workshop Pilates a osteoporóza (O. Z. Klub zdravého pohybu Bratislava, Areál CEVASERVIS 310, s. r. o., Cementárska 15, Stupava, 10.6.2017). Organizátor: O. Z. Klub zdravého pohybu Bratislava;
- metodický seminár pre pracovníkov odboru Výchova k zdraviu/ Podpora zdravia k plneniu úloh Národného akčného plánu pre podporu pohybovej aktivity na roky 2017 – 2020 (RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi, A. Mickiewicza 6, Spišská Nová Ves, 27.6. – 28.6.2017). Organizátori: ÚVZ SR, RÚVZ Spišská Nová Ves s podporou MZ SR;
- pracovné stretnutie k projektu „Viem čo zjem“ (RUVZ so sídlom v Žiline, Vojtecha Spanyola, Žilina, 6.9.2017). Organizátori: ÚVZ SR, Neuropea, s. r. o. v spolupráci s RÚVZ Žilina;
- pracovné stretnutie k riešeniu vybraných problémov vo verejnom zdravotníctve (RÚVZ so sídlom v Trenčíne, 3.10.2017). Organizátor: Slovenská komora iných zdravotníckych pracovníkov v spolupráci s RÚVZ Trenčín;
- 10. európska konferencia verejného zdravia (Štokholm, Švédsko, 1.11. – 4.11.2017). Organizátor: Európska asociácia verejného zdravia (EUPHA). Aktívna účasť s posterom (v sekcii „Chronické choroby“): Kollárová, J. *Global Burden of Disease a indikátor DALY – profil Slovenska*;
- odborná konferencia Preventívna medicína V. – jednodňový kompaktný blok 54. východoslovenských lekárskeho dní pod záštitou MUDr. M. Kollára, prezidenta SLK a prof. MUDr. D. Pellu, PhD., dekana LF UPJŠ Košice (LF UPJŠ, Tr. SNP 1, Košice, poslucháreň č. 1, 9.11.2017). Organizátori: Slovenská lekárska komora, Nadácia Lekár, Lekár, a. s., LF UPJŠ v Košiciach;

- XIII. patientsky seminár v rámci XXI. košických chemoterapeutických dní – konferencia edukačného charakteru s medzinárodnou účasťou, pod záštitou ministra zdravotníctva SR JUDr. Ing. T. Druckera; primátora mesta Košice, MUDr. R. Rašiho, PhD., MPH; dekana LF Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, prof. MUDr. D. Pellu, PhD., (Magistrát mesta Košice, Trieda SNP 48/A, Košice, 2.12.2017). Organizátori: Slovenská chemoterapeutická spoločnosť; Slovenská onkologická spoločnosť; Slovenská lekárska spoločnosť; SLS – Sekcia onkologických sestier; Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek; Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Košice; LF UPJŠ Košice, Liga proti rakovine – pobočka Košice. Aktívna účasť formou prezentácie mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia – ponukou služieb účastníkom konferencie.

Oblasť B. Preventívne opatrenia zamerané na znižovanie výskytu infekčných ochorení

V súvislosti s danou oblasťou, nami uskutočnené zdravotno-výchovné aktivity boli zamerané hlavne na zvyšovanie informovanosti mladej generácie ohľadom prevencie sexuálne prenosných nákaz, infekcie HIV/AIDS, ochorení preventabilných očkovaním a významu očkovania (pozri body 6.7 i 6.1 a 6.9).

Na prevencii infekcie HIV/AIDS sme sa podieľali realizáciou aktivít v súlade s vybranými úlohami *Národného programu prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike na roky 2017 – 2020* (ďalej len *NPP HIV/AIDS v SR*), t. j. bodu 5. *Aktivity na zabezpečenie plnenia úloh NPP HIV/AIDS*, bodu 5.1. *Preventívne aktivity – Aktivity č. 1, 3, 4, 5 a doplnkovo 15*. Ich odpočet je uvedený nižšie, resp. v rámci bodu 6.7 tejto správy.

Medziodborová úloha Programov a projektov ÚVZ v SR pod č. **6.7 Prevencia HIV/AIDS**, t. j. edukačné programy/aktivity rôzneho charakteru pre mládež vrátane interaktívneho projektu „Hrou proti AIDS“, nadväzuje na zmienený NPP HIV/AIDS v SR a participujú na nej pracovníci odborov epidemiológie, podpory zdravia, hygieny detí a mládeže a lekárskej mikrobiológie.

Edukačné aktivity realizované na školách v roku 2017 (tab. 1, 2) mali charakter teoretického výkladu s besedou, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom a boli zamerané na témy, ako Dospievanie; Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu; Prevencia sexuálne prenosných nákaz vrátane infekcie HIV/AIDS; význam Poradne prevencie HIV/AIDS (dve posledne menované témy s určením pre starších žiakov ZŠ a študentov SŠ/VŠ). Na základných školách boli aktivity organizované zväčša osobitne pre chlapcov a dievčatá. Predmetná problematika bola zakomponovaná i do širšieho tematického rámca – Zdravý spôsob života a prevencia drogových závislostí.

Uskutočnených bolo celkovo **63 edukačných aktivít** (z toho 47 na ZŠ, 14 na SŠ a 2 na VŠ). **Intervenovaných** bolo **spolu 1306 osôb** (921 žiakov z 14 ZŠ; 364 študentov zo 6 SŠ a 21 študentov z 1 VŠ), pozri **tab. 1**.

Tab. 1

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho, reprodukčného zdravia a súvisiacich tém na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice v roku 2017

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	31. 1. 2017 ⁽¹⁾ 11. 5. 2017 ⁽²⁾ 14. 6. 2017 ⁽³⁾	ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11, okres Košice-okolie	VIII. roč./38 ⁽¹⁾ VIII. a IX. roč./47 ⁽²⁾ IX. roč./25 ⁽³⁾	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾ 1 ⁽³⁾
2.	7. 2. 2017 ⁽¹⁾ 20. 10. 2017 ⁽²⁾	Súkromná ZŠ Dneperská 1, Košice	IV. roč./70 ⁽¹⁾ IV. roč./60 ⁽²⁾	3 ⁽¹⁾ 3 ⁽²⁾
3.	15. 2. 2017	ZŠ Krosnianska 4, Košice	IV. roč./75	3
4.	17. 2. 2017	ZŠ Košická Belá 235, okres Košice-okolie	VI. – IX. roč./38	2

5.	16. 3. 2017	Premonštrátske gymnázium, Kováčska 28, Košice	II. roč./45	2
6.	20. 4. 2017	ZŠ Hroncova 23, Košice	IV. roč./15	1
7.	2. 6. 2017	ZŠ s MŠ Školská 3, Poproč, okres Košice-okolie	VIII. a IX. roč./42	2
8.	27. 6. 2017	Gymnázium, Šrobárova 1, Košice	I. roč./72	3
9.	25. 10. 2017	Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice	I. roč./121	4
10.	6. 11. 2017	Súkromná stredná odborná škola, Postupimská 37, Košice	I. roč./51	2
11.	8. 11. 2017 ⁽¹⁾ 5. 12. 2017 ⁽²⁾ 7. 12. 2017 ⁽³⁾	ZŠ L. Podjavorinskej 1 (Luník IX), Košice	VII. a IX. roč./51 ⁽¹⁾ VIII. roč./35 ⁽²⁾ IX. roč./33 ⁽³⁾	2 ⁽¹⁾ 4 ⁽²⁾ 4 ⁽³⁾
12.	20. 11. 2017	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice	VI. – VIII. roč./24	1
13.	23. 11. 2017 ⁽¹⁾ 4. 12. 2017 ⁽²⁾	Špeciálna ZŠ Rovníková 11, Košice	VI. – IX. roč./36 ⁽¹⁾ V. – IX. roč./36 ⁽²⁾	2 ⁽¹⁾ 2 ⁽²⁾
14.	24. 11. 2017	Špeciálna ZŠ internátna, Abovská 244, Ždaňa, okres Košice-okolie	V. – IX. roč./46	4
15.	28. 11. 2017	ZŠ Hlavná 5, Družstevná pri Hornáde, okres Košice-okolie	VII. – IX. roč./98	3
16.	30. 11. 2017	ZŠ Staničná 13, Košice	IX. roč./46	2
17.	1. 12. 2017	Gymnázium, Park mládeže 5, Košice	II. roč./51	2
18.	1. 12. 2017	ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	VIII. – IX. roč./76	3
19.	7. 12. 2017	Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice	V. – IX. roč./30	1
20.	14. 12. 2017	Stredná odborná škola, Ostrovského 1, Košice	I. – III. roč./24	1
21.	27. 4. 2017 ⁽¹⁾ 25. 10. 2017 ⁽²⁾	Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Šrobárova 2, Košice (ÚSBM)	I. roč. – Bc. st./9 ⁽¹⁾ I. roč. – Mgr. st./12 ⁽²⁾	1 ⁽¹⁾ 1 ⁽²⁾
SPOLU		921 žiakov ZŠ, 364 študentov SŠ a 21 študentov VŠ		63

Pozn.: ¹Prvá akcia v poradí. ²Druhá akcia v poradí. ³Tretia akcia v poradí.

Tlačené zdravotno-výchovné materiály boli distribuované na školy súbežne s realizovanými edukačnými aktivitami. Najčastejšie išlo o tieto tituly:

- *Prečo ma puberta neminie?* Košice: RÚVZ, 2011,
- *Prečo povedať drogám „NIE“!* Košice: RÚVZ, 2015,
- *Hygiena, starostlivosť o telo počas nástupu puberty.* Košice: RÚVZ, 2010.

Väčšina výchovno-vzdelávacích aktivít u sociálne znevýhodnených skupín detí a mládeže bola širšie tematicky ladená. Uskutočnené boli pre žiakov z druhého stupňa štyroch základných škôl (t. j. ZŠ L. Podjavorinskej 1, Luník IX; Špeciálnej ZŠ Rovníková 11 v Košiciach; Špeciálnej ZŠ Inžinierska 24 v Košiciach a Špeciálnej ZŠ internátnej, Abovská 244, Ždaňa, okres Košice-okolie), s celkovou účasťou 163 žiakov. Edukácia bola orientovaná na témy, ako Zdravý spôsob života, Prevencia drogových závislostí (u niektorých skupín s využitím DVD projekcie filmu „Aj my Rómovia dokážeme veľké veci“).

Edukačné aktivity zamerané špecificky na problematiku dospievania, výchovu k zodpovednému partnerstvu, rodičovstvu a na primárnu prevenciu infekcie HIV/AIDS (**tab. 2**), s určením pre starších žiakov, sme realizovali na dvoch základných školách (ZŠ L. Podjavorinskej 1, Luník IX, Košice a Špeciálna ZŠ Rovníková 11, Košice), celkovo pre 104 žiakov.

Tab. 2

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho a reprodukčného zdravia na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, u žiakov z marginalizovaného prostredia, v roku 2017

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	4. 12. 2017	Špeciálna ZŠ Rovníková 11, Košice	V. – IX. roč./36	2
2.	5. 12. 2017 ⁽¹⁾ 7. 12. 2017 ⁽²⁾	ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1 (Luník IX), Košice	VIII. roč./35 ⁽¹⁾ IX. roč./33 ⁽²⁾	4 ⁽¹⁾ 4 ⁽²⁾
SPOLU		104 žiakov ZŠ		10

Pozn.: ¹Prvá akcia v poradí. ²Druhá akcia v poradí.

V roku 2017 bola verejnosti *masmediálne propagovaná problematika* prevencie infekcie HIV/AIDS a súvisiacich tém prostredníctvom 13 titulov (menovite napr. *Kampaň „Umývaj si ruky – zachrániš život“ 9. ročník; Zdravý životný štýl; Nemecká spoločnosť pre sexuálnu výchovu ocenila košickú školu; Človek a jeho zdravie; Svetový deň AIDS – 1. december; Poradňa prevencie HIV/AIDS*; zvyšných 7 tém v spojitosti s drogami). Z uvedeného počtu bol 1 titul uverejnený v denníku Košický Korzár, 5 bolo uverejnených na webovom sídle RÚVZ Košice (3 z edície RÚVZ Košice OPZ/OE/OLM, 2 z edície ÚVZ SR), 6 uverejnených na webových sídlach iných subjektov (t. j. ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11; ZŠ Košická Belá 235; ŠZŠ Rovníková 11, Košice; SZŠ Moyzesova 17, Košice; ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou) a 1 na facebookovej stránke Verejnej knižnice J. Bocatia, Hviezdoslavova 5, Košice.

Odkazy na príslušné tituly sa nachádzajú v mesačných prehľadoch príspevkov uverejnených v médiách za RÚVZ Košice na stránke www.ruvzke.sk (položka Hlavné menu – O nás – Masmediálne príspevky, pozri 01/2017, 02/2017, 05/2017, 11/2017, 12/2017; položka Servis – Poradne zdravia – Poradňa prevencie HIV/AIDS).

Informácie o uskutočnených aktivitách sa na webových stránkach spolupracujúcich subjektov uverejňujú priebežne.

Svetový deň AIDS – 1. december (v roku 2017 s témou „Právo na zdravie“, sloganom „Všetci sa počítajú“, s dôrazom na zvyšovanie vplyvu intervencií prostredníctvom transparentnosti, zodpovednosti a partnerstiev) sme dali do pozornosti školskej populácii prostredníctvom edukačných aktivít na témy Prevencia infekcie HIV/AIDS; Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu (na 3 ZŠ a 2 SŠ). Uskutočnených bolo celkovo 15 aktivít v období od 30.11. do 14.12.2017. Intervenovaných bolo spolu 225 žiakov/študentov, z toho 150 na ZŠ a 75 na SŠ.

Výchovno-vzdelávacou činnosťou vo vzťahu k školám sme participovali na *11. ročníku celoslovenskej kampane Červené stužky* (v čase od 1. septembra do 1. decembra 2017, t. j. do termínu Svetového dňa boja proti AIDS). Kampaň sa realizovala pod záštitou Kancelárie SZO na Slovensku a s podporou MŠVVaŠ SR (v rámci rozvojového projektu „Zdravie a bezpečnosť v školách 2017“). Akciami vo vzťahu k plneniu NPP HIV v SR v ods. Aktivita č. 1, 3 a 4 sme zároveň podporili plnenie Aktivity č. 15 pod názvom *Celoslovenská školská preventívna kampaň „Červené stužky“*.

Informovanie verejnosti bolo zabezpečené prostredníctvom umiestnenia informácie pod titulom „Svetový deň AIDS – 1. december (2017)“, doloženej letákom „HIV/AIDS – príznaky – prenos“, na webovom sídle RÚVZ Košice (v časti Hlavné menu – Aktuality), z edície Odboru epidemiológie (RÚVZ Košice).

V rámci **Poradne HIV/AIDS** bolo v roku 2017 vykonaných 317 sérologických vyšetrení, z toho 2 vzorky bola pozitívne. Súčasťou vyšetrenia v poradni je odber krvi, predtestové a potestové poradenstvo a založenie karty klienta.

V súvislosti s *Európskym imunizačným týždňom (24. – 30. apríl 2017)* – s témou „*Vakcíny fungujú*“ sa organizoval **12. ročník kampane** SZO pre zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania ako najjednoduchšej, bezpečnej a efektívnej forme prevencie prenosných ochorení. Tento ročník bol pod heslom „*Očkovanie chráni zdravie v každom období života*“, ideovo nadväzoval na predošlé ročníky so zameraním na opatrenia, ktoré je potrebné prijať, aby bola zabezpečená primeraná ochrana pred výskytom a šírením závažných infekčných nákaz v európskom regióne.

V oblasti propagácie témy a hesla kampane pre verejnosť boli z našej strany uskutočnené nasledovné aktivity:

- na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Aktuality) bol uverejnený titul „*Európsky imunizačný týždeň – 12. ročník*“ (sprievodné slovo, odkaz na stránku SZO, tri postery produkcie SZO a jeden informačný leták „*Európsky imunizačný týždeň 2017: Očkovanie – ochrana pred nákazami: Poradňa očkovania pri RÚVZ so sídlom v Košiciach*“, reedícia od kol. Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia RÚVZ Košice);
- e-mailovou cestou boli oslovené tri skupiny adresátov (materské centrá, materské a základné školy v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie), formou informácie o Európskom imunizačnom týždni (s odkazom na vyššie uvedený titul uverejnený na webovom sídle RÚVZ Košice), so žiadosťou o spoluprácu v propagačnej oblasti (s odoslaním dňa 20.4.2017);
- e-mailovou cestou bol obdobne oslovený koordinátor projektu Zdravé regióny pre mesto Košice a okres Košice-okolie, so žiadosťou o spoluprácu v propagačnej oblasti, za účelom využitia tematických letákov v rómskych osadách v rámci poradenskej činnosti;
- zdravotno-edukačné aktivity (formou prednášok a besied) sa konali na štyroch základných školách (pre sociálne znevýhodnené skupiny žiakov) a na jednej vysokej škole v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, t. j. na:
  - Špeciálnej ZŠ Inžinierska 24, Košice, 2 prednášky na tému „*Prenosné ochorenia a význam očkovania*“ (24.4.2017) – intervenovaných spolu 40 žiakov (1. a 2. stupňa);
  - ZŠ Nižná Myšľa, Hlavná 346, okres Košice-okolie, 2 prednášky na tému „*Prenosné ochorenia a význam očkovania*“ (26.4.2017) – intervenovaných spolu 50 žiakov (1. stupňa z I. – IV. roč.);
  - Špeciálnej ZŠ Rovníková 11, Košice, 2 prednášky na tému „*Zdravý životný štýl a význam očkovania*“ (27.4.2017) – intervenovaných spolu 54 žiakov (1. a 2. stupňa);
  - Špeciálnej ZŠ Vtáčkovce 2, okres Košice-okolie, 2 prednášky na tému „*Prenosné ochorenia a význam očkovania*“ (2.5.2017) – intervenovaných spolu 40 žiakov (1. a 2. stupňa);
  - LF UPJŠ v Košiciach, 1 prednáška na tému „*Význam očkovania, kolektívna imunita, mýty o očkovaní*“, spojená s vyplňaním dotazníkov v rámci projektu „*Očkovanie hrou*“ (27.4.2017) – pre 9 študentov (1. ročníka odboru Verejné zdravotníctvo, bakalárskeho stupňa).

Na základe požiadavky Odboru epidemiológie RÚVZ Košice (nadväzujúc na list ÚVZ SR zo dňa 15.5.2017), bol pripravený podklad vo veci: „*Európsky imunizačný týždeň 2017 – žiadosť o zaslanie odpočtu aktivít*“, ktorého obsahom bol tabelárny prehľad realizovaných zdravotno-výchovných aktivít s fotodokumentáciou k danému významnému termínu za Odbor podpory zdravia, s určením pre Odbor epidemiológie (interne odoslaný e-mailom dňa 22.5.2017).

9. ročník kampane „Umývaj si ruky – zachrániš život“ v rámci programu SZO „*Čistá starostlivosť je bezpečná starostlivosť*“, ktorý sa uskutočnil 5. mája 2017, so zámerom poukázať na význam správnej hygieny a dezinfekcie rúk v rámci prevencie šírenia infekcií nielen v zdravotníckych zariadeniach, sme podporili osvetovými aktivitami na štyroch

školách. Konkrétne išlo o Špeciálnu ZŠ Inžinierska 24, Košice (dve prednášky na tému „*Hygienu rúk, choroby z nečistoty a význam očkovania*“ pre žiakov I. až IX. ročníka v počte 40); ZŠ, Hlavná 346, Nižná Myšľa (dve prednášky na tému „*Hygienu rúk, prenosné ochorenia a význam očkovania*“ pre žiakov I. až IV. ročníka v počte 50); Špeciálnu ZŠ Rovníková 11, Košice (dve prednášky na tému „*Hygienu rúk, prenosné ochorenia a význam očkovania*“ pre žiakov I. až IX. ročníka v počte 54); Špeciálnu ZŠ, Vtáčkovce 2 (dve prednášky na tému „*Hygienu rúk, choroby z nečistoty a význam očkovania*“ pre žiakov 1. a 2. stupňa v počte 40).

V rámci ďalšej spolupráce s Odborom epidemiológie sme sa zapojili do plnenia úlohy č. 6.9 „**Zvýšenie povedomia budúcich rodičov o ochoreniach preventabilných očkovaním a význame očkovania – Očkovanie hrou**“, ktorá je súčasťou Programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR na rok 2017 a ďalšie roky a vyplynula zo štúdie realizovanej v roku 2013 pod názvom „*Identifikácia najčastejších faktorov ovplyvňujúcich postoje rodičov a budúcich rodičov k očkovaniu*“. Gestorom úlohy je RÚVZ Komárno.

V zmysle manuálu k pilotnému projektu cieľovou skupinou sú študenti vyšších ročníkov stredných škôl. V našej územnej pôsobnosti bolo vzdelávanie interaktívnou formou realizované v období od 19.5.2017 do 5.6.2017, prostredníctvom zamestnancov Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia. Intervenovaných bolo celkovo 102 študentov z dvoch škôl rôzneho stupňa, konkrétne študenti III. ročníka Strednej zdravotníckej školy, Moyzesova 17, Košice (v počte 93) dňa 5.6.2017; študenti I. ročníka bakalárskeho štúdia v odbore Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte UPJŠ, Tr. SNP 1, Košice (v počte 9) dňa 19.5.2017. Efekt intervencie bol overovaný formou vyplnenia dotazníka I. (pred edukáciou) a dotazníka II. (po edukácii). Celkovo bolo vyplnených 204 dotazníkov (I. a II.). Podľa pokynov z vyššie uvedeného školenia boli vyplnené dotazníky zaslané na RÚVZ so sídlom v Komárne.

So zámerom prevencie a zvýšenia informovanosti verejnosti v otázkach ako sa chrániť pred kliešťom a ochoreniami, ktoré najčastejšie prenáša (lymská borelióza, kliešťová encefalitída), boli dva informačné letáky s titulom „Ako sa chrániť pred kliešťom – deti“ a „Ako sa chrániť pred kliešťom – verejnosť“ (produkcie ÚVZ SR a Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb) umiestnené na webovej stránke RÚVZ Košice (v položke Aktuality). Intervencia na báze osobného kontaktu sa spolu s distribúciou informačných letákov vykonáva priebežne na akciách edukačného i poradenského charakteru pre rôzne cieľové skupiny.

9.1.1 Sledovanie zdravotného stavu obyvateľstva Slovenskej republiky

V súvislosti s aktualizovaným Národným programom podpory zdravia a podľa metodického pokynu ÚVZ SR sme sa v roku 2016 zapojili do dotazníkového prieskumu ***Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR***, ktorý sa realizuje periodicky (predposledne v roku 2013). Prieskum je zameraný na najzávažnejšie rizikové faktory spôsobu života a ich výskyt v populácii. Umožňuje porovnanie ukazovateľov, ktoré sa týkajú hodnotenia vlastného zdravia, názorov, postojov a návykov slovenskej populácie. Výber respondentov sa realizoval podľa vopred stanovených kritérií (veková štruktúra, pohlavie, bydlisko – mesto, vidiek). Použitou metódou bol anonymný dotazník obsahujúci 93 položiek, ktorý na báze dobrovoľnosti vyplnilo 104 respondentov (52 mužov a 52 žien) podľa určenej kvóty. Zber dát sa uskutočnil v mesiacoch máj až jún 2016. Údaje z dotazníkov boli zadané do súboru (vytvorenej masky) v programe Excel. Kompletná databáza bola v termíne (do októbra 2016) zaslaná na ÚVZ SR k štatistickému vyhodnoteniu. Výsledky prieskumu budú súčasťou správy o zdravotnom stave obyvateľstva SR, ktorá sa zostavuje každé tri roky. V roku 2017 predmetná správa ešte k dispozícii nebola, v úlohe budeme pokračovať podľa metodického usmernenia gestora.

9.2 Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025

Činnosť v súvislosti s plnením akčného plánu je možné charakterizovať z viacerých hľadísk. Formou individuálneho a skupinového poradenstva (včítane telefonických konzultácií) sa podieľame na aktivitách PCOPZ, ktoré zahŕňajú organizovanie a uskutočňovanie akcií pre verejnosť, pracovné kolektívy, seniorov združujúcich sa v denných centrách (predtým kluboch dôchodcov) a i.

V rámci prevencie chronických ochorení a realizácie individuálneho poradenstva bolo v roku 2017 v Poradni zdravia vyšetrených spolu 1860 osôb, z toho 564 mužov a 1296 žien. Práca bola zameraná najmä na monitoring zdravotného stavu klientov, ktorí poradňu navštívili. U klientov v počte 417 (94 mužov a 323 žien) bola odobratá kapilárna krv na vyšetrenie parametrov sledovaných pri metabolickom syndróme (glukóza, celkový cholesterol, HDL, triglyceridy), prístrojom Reflotron, a boli im uskutočnené aj antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Klienti zároveň vyplnili dotazník, týkajúci sa životného štýlu. Na základe nameraných hodnôt sa individuálne hodnotili výsledky a hľadali možnosti pozitívneho ovplyvnenia zníženia rizika metabolického syndrómu (ďalej len *MS*). U ostatných klientov bola z kapilárnej krvi vyšetrená len hladina celkového cholesterolu, resp. aj hladina glukózy (u 296 mužov, 590 žien), a uskutočnené antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku. Všetkým klientom bolo poskytnuté individuálne poradenstvo.

Analýza výsledkov vyšetrení všetkých klientov poradne

Rizikový faktor	Počet dotazovaných	Spolu	Muži	Ženy
OPZ rok 2017				
Fajčenie	počet dotazovaných	1860	564	1296
	z toho fajčiarov	222	81	141
	percentuálne vyjadrenie	11,94	14,36	10,88
BMI	počet vyšetrených	1853	562	1291
	nadváha – BMI ≥ 25 , <30	618	258	360
	percentuálne vyjadrenie	33,35	45,90	27,89
	obezita – BMI ≥ 30	350	103	247
Krvný tlak	percentuálne vyjadrenie	18,89	18,33	19,13
	počet vyšetrených	1793	552	1241
	z toho TK $\geq 140/90$ mmHg	260	107	153
Cholesterol celkový (skr. CCH)	percentuálne vyjadrenie	14,58	19,38	12,33
	počet vyšetrených	1860	564	1296
	z toho CCH $\geq 5,2$ mmol/l	493	188	605
Glukóza	percentuálne vyjadrenie	42,63	33,33	46,68
	počet vyšetrených	886	296	590
	z toho glukóza $\geq 6,0$ mmol/l	159	63	96
Konzumácia alkoholu	percentuálne vyjadrenie	17,95	21,28	16,27
	počet dotazovaných	417	94	323
	Vôbec	95	12	83
	Príležitostná	319	79	240
Fyzická aktivita	Pravidelná	3	3	0
	počet dotazovaných	417	94	323
	Žiadna	31	7	24
	Rekreačná	286	68	218
Príjem ovocia a zeleniny	pravidelná	100	19	81
	počet dotazovaných	417	94	323
	do 2 porcií/deň	173	41	132
	3 – 5 porcií/deň	215	45	170
> 5 porcií/deň	29	8	21	

V spolupráci s rôznymi inštitúciami v regióne sme realizovali akcie s ponukou služieb základnej Poradne zdravia (t. j. vyšetrenie celkového cholesterolu, resp. ďalších biochemických parametrov z kapilárnej krvi, meranie vybraných antropometrických ukazovateľov, tlaku krvi, pulzu s následným individuálnym poradenstvom) a Poradne na odvykanie od fajčenia (t. j. stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu fajčiara prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód s následným individuálnym poradenstvom). Riziko chronických neinfekčných ochorení (najmä srdcovocievnych) bolo zisťované na základe už zmieneného vyšetrenia biochemických a antropometrických parametrov a stanovenia výsledného rizikového skóre v Teste Zdravé srdce.

Účasťou na preventívnych programoch verejného zdravotníctva (pozri bod **9.1 – A.I.1**), spolupracujeme v rámci PCOPZ v poradenskej činnosti s Odborom hygieny výživy – Oddelením fyziológie výživy.

Z hľadiska prehľadu, poradenské služby ***pre rôzne cieľové skupiny klientov*** sme prezentovali na týchto akciách:

V spolupráci s ***Ligou proti rakovine – pobočkou Košice*** a ďalšími partnermi, ako napr. Klub turistov „Medicína“ Košice, Klub turistov mesta Košice, sme sa v roku 2017 podieľali na usporiadaní štyroch turisticko-osvetových akcií s určením pre onkologických pacientov, príbuzných a turistov.

Prvou v poradí bola ***Onkokardioturistika (30. ročník – jarná časť)*** v areáli Zelený dvor, dňa 9.4.2017. O služby mobilnej Poradne zdravia (individuálne konzultácie, stanovenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, meranie krvného tlaku, pulzu, výpočet indexov BMI, WHR) prejavilo záujem celkovo 51 účastníkov podujatia.

Druhou spoločnou akciou s Ligou proti rakovine bol 6. ročník športovo-osvetového podujatia ***„Radosť zo života víťazí nad chorobou“***, usporiadaný pre onkologických pacientov, ich rodinných príslušníkov a priateľov. Akcia sa konala v priestoroch Botanickej záhrady Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach dňa 27.5.2017. Vybrané vyšetrenia s poradenstvom boli poskytnuté pre 66 účastníkov.

V II. polroku 2017 sme sa podieľali na organizačnom zabezpečení ***jesennej časti Onkokardioturistiky (30. ročníka)*** pre košickú verejnosť, tradične s konaním v areáli Čermel' – Alpinka, dňa 22.10.2017. O vybrané služby mobilnej Poradne zdravia (pozri jarnú časť podujatia) prejavilo záujem celkovo 36 účastníkov podujatia.

V poradí štvrtou akciou, na ktorej sme spolupracovali bola konferencia edukačného charakteru s medzinárodnou účasťou – XIII. patientsky seminár v rámci XXI. košických chemoterapeutických dní (Magistrát mesta Košice, 2.12.2017). Organizátormi boli: Slovenská chemoterapeutická spoločnosť; Slovenská onkologická spoločnosť; Slovenská lekárska spoločnosť; SLS – Sekcia onkologických sestier; Slovenská komora sestier a pôrodných asistentiek; Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Košice; LF UPJŠ Košice, Liga proti rakovine – pobočka Košice. Účastníkom podujatia sme prezentovali vybrané služby mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia.

V spolupráci so ***Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach*** (ďalej len *VšZP*) sme v hodnotenom období uskutočnili spoločné akcie mobilnej Poradne zdravia s konaním na 26 miestach. Dominovala orientácia na klientelu najmä v produktívnom veku z rôznych profesií. Pri niektorých aktivitách boli oslovené záujmové skupiny, resp. verejnosť. Klientom boli poskytnuté služby zahrňujúce individuálnu konzultáciu v otázkach ozdravenia spôsobu života, meranie celkového cholesterolu (príp. ďalších parametrov) z kapilárnej krvi, pulzu, krvného tlaku, výpočet BMI, WHR, percenta telesného tuku a u fajčiarov poradenstvo na odvykanie od fajčenia. Na realizovaných akciách bolo prostredníctvom mobilnej Poradne zdravia intervenovaných spolu 1227 klientov, z toho 444 mužov a 783 žien. Prehľad akcií z hľadiska konkrétneho miesta konania a početnosti

klientov základnej Poradne zdravie podľa pohlavia a vekových kategórií ako aj početnosti klientov Poradne na odvykanie od fajčenia uvádza **tab. 1**.

Tab. 1 Poradenské aktivity realizované v spolupráci so VŠZP, a. s., krajskou pobočkou Košice

P. č.	Dátum	Miesto konania (inštitúcia)	Klienti základnej Poradne zdravie (PZ) podľa pohlavia a vekových skupín						SPOLU podľa pohlavia		SPOLU	Počet fajčiarov z počtu klientov základnej PZ – klienti POF		
			do 30 r.		31 – 64 r.		od 65 r.		M	Ž		M	Ž	Spolu
			M	Ž	M	Ž	M	Ž						
1.	19.4.2017	Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., pobočka Košice, Štúrova 7 <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	0	0	4	30	0	0	4	30	34	0	5	5
2.	20.4.2017	VŠZP, a. s., krajská pobočka Košice, Senný trh 4 <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	1	6	6	41	1	1	8	48	56	0	3	3
3.	3.5.2017	Slovak Telekom, Poľská 4, Košice <i>(Dni zdravia – pre zamestnancov)</i>	7	23	20	40	0	0	27	63	90	2	8	10
4.	20.5.2017	KulturPark, Kukučínova 2, Košice (2. slovenský deň obezity – aktivita pre verejnosť realizovaná v spolupráci so Slovenskou diabetologickou spoločnosťou – Obezitologickou sekciou)	4	7	12	17	5	5	21	29	50	1	1	2
5.	22.5.2017	Asseco Central Europe, a.s., Werferova 3, Košice, <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	1	3	6	2	0	0	7	5	12	1	0	1
6.	25.5.2017	Deň zdravia Hasičského záchranného zboru, v priestoroch štadióna TU v Košiciach, Watsonova 4 <i>(pre zamestnancov)</i>	4	1	16	6	3	0	23	7	30	4	3	7
7.	3.6.2017	U. S. Steel Košice, s. r. o., Vstupný areál U. S. Steel (6. ročník Family Safety Day – pre zamestnancov a ich rodiny)	10	15	33	75	2	3	45	93	138	2	10	12
8.	5.6.2017 6.6.2017 8.6.2017	RÚVZ so sídlom v Košiciach, Ipelská 1, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	0	4	6	62	0	1	6	67	73	1	9	10
9.	7.6.2017	TEKO, Teplárenská 3, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	3	2	30	36	0	0	33	38	71	6	6	12
10.	13.6.2017	VSE a. s. – Logistika, Teplárenská 15, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	1	1	31	22	0	0	32	23	55	5	2	7
11.	23.6.2017	Botanická záhrada Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Mánesova 23 <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov univerzity)</i>	1	10	7	37	1	3	9	50	59	1	3	4
12.	17.8.2017	Štós – kúpele 235, v Štóse, okres Košice-okolie <i>(Deň zdravia – pre kúpeľných hostí, zamestnancov a verejnosť)</i>	1	0	2	22	5	23	8	45	53	0	2	2
13.	13.9.2017	Úrad Košického samosprávneho kraja, Nám. Maratónu mieru 1, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov a verejnosť)</i>	2	0	11	40	4	3	17	43	60	5	5	10
14.	19.9.2017	SPP, a. s., Moldavská cesta 12, Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov)</i>	2	1	7	7	0	0	9	8	17	2	1	3
15.	28.9.2017	Obchodný dom TESCO Košice, Hlavná 111 Košice <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov a verejnosť)</i>	1	7	4	59	2	19	7	85	92	0	20	20
16.	29.9.2017	Obchodný dom Madaras, Mlynská 39, Spišská Nová Ves <i>(Deň zdravia – pre zamestnancov a verejnosť)</i>	5	2	7	20	4	8	16	30	46	2	4	6
17.	10.10.2017 11.10.2017 12.10.2017	Getrag Ford Transmissions Slovakia, s. r. o., Kechnec, Perínska cesta 282 <i>(Dni zdravia – pre zamestnancov)</i>	29	7	89	39	0	0	118	46	164	29	5	34
18.	23.10.2017	Denné centrum Sokolany, okr. Košice-okolie	0	0	3	6	0	0	3	6	9	1	0	1

		(Deň zdravia – pre seniorov)												
19.	30.10.2017	Denné centrum Kostofany nad Hornádom, okr. Košice-okolie (Deň zdravia – pre seniorov)	0	0	1	2	1	7	2	9	11	0	1	1
20.	6.11.2017	Denné centrum Sokol', okr. Košice-okolie (Deň zdravia – pre seniorov)	0	0	1	2	1	1	2	3	5	1	2	3
21.	7.11.2017	Denné centrum Slanec, okr. Košice-okolie (Deň zdravia – pre seniorov)	0	0	0	1	3	6	3	7	10	0	0	0
22.	8.11.2017	Denné centrum Družstevná pri Hornáde, okr. Košice-okolie (Deň zdravia – pre seniorov)	0	0	2	6	1	1	3	7	10	0	0	0
23.	10.11.2017	Denné centrum Poproč, okr. Košice-okolie (Deň zdravia – pre seniorov)	0	0	4	2	6	7	10	9	19	3	2	5
24.	13.11.2017	Denné centrum Medzev, okres Košice-okolie (Deň zdravia – pre seniorov)	0	0	1	10	2	7	3	17	20	1	3	4
25.	14.11.2017	Denné centrum Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (Deň zdravia – pre seniorov)	0	0	0	2	5	12	5	14	19	1	0	1
26.	29.11.2017	ESET, s.r.o., Aupark, Protifašistických bojovníkov 11, Košice (Deň zdravia – pre zamestnancov)	7	0	15	1	1	0	23	1	24	0	0	0
SPOLU			80	89	318	587	46	107	444	783	1227	68	95	163

Vysvetlivky: M – muž, Ž – žena; POF – Poradňa na odvykanie od fajčenia

Pre zamestnancov RÚVZ Košice bola Odborom podpory zdravia (PCOPZ) v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice, organizovaná trojdňová poradenská akcia (pozri tab. 1 – p. č. 8), primárne zameraná na prevenciu rizika metabolického syndrómu, s doplnením o služby externe zabezpečené cez poisťovňu (očné vyšetrenie a zubné poradenstvo). Akcia sa konala v dňoch 5.6., 6.6. a 8.6.2017, a zamestnancom bola vopred spropagovaná prostredníctvom oznamu Odboru podpory zdravia – PCOPZ o ponúkaných poradenských službách v rámci Dní zdravia na RÚVZ Košice (zo dňa 29.5.2017). Poradenské služby absolvovalo 73 zamestnancov úradu.

Pokračovalo sa v spolupráci so **Slovenským Červeným krížom, územným spolkom Košice-mesto** (ďalej len **SČK**). Spoločne aj s ďalšími inštitúciami (t. j. Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach; Strednou zdravotníckou školou, Kukučínova 40, Košice) sme zorganizovali akciu, ktorou sme podporili **11. ročník celonárodnej kampane MOST (Mesiac o srdcových témach) a Svetový deň srdca – 29. september**. Zámerom kampane je informovať verejnosť o závažných rizikových faktoroch srdcovo-cievnych ochorení. V rámci SR jej iniciátormi boli Slovenská nadácia srdca, Slovenská kardiologická spoločnosť a Únia pre zdravšie srdce. Nami organizovaná akcia mala poradensko-edukačný charakter, konala sa v Obchodnom dome Tesco, Hlavná 111, Košice, dňa 28.9.2017 (v čase od 9:00 do 15:00 h), s určením pre návštevníkov, zákazníkov aj zamestnancov prevádzky Tesco. Hlavnou náplňou podujatia bola prezentácia poradenských služieb mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia, s ponukou vybraných fyzikálnych, antropometrických a biochemických vyšetrení (napr. stanovenie tlaku krvi, pulzu, % telesného tuku, indexu BMI, hladiny celkového cholesterolu z kapilárnej krvi, u fajčiarov stanovenie koncentrácie alveolárneho oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo vydychovanom vzduchu, vyplňanie anamnestických dotazníkov a následné poradenstvo v oblasti zdravého spôsobu života). O poradenské služby a vyšetrenia prejavilo záujem 92 klientov. SČK (prostredníctvom dvoch dobrovoľníčok – stredoškolských študentiek) prispelo do programu podujatia prezentáciou aktivít organizácie a ukázkami poskytovania predlekárskej prvej pomoci s využitím zdravotníckych pomôcok a špeciálnej resuscitačnej figuríny. Študenti z menovanej strednej školy (v počte 2) formou „hliadky“ zabezpečili na meracom mieste technickú výpomoc a propagáciu akcie.

V rámci ďalšej spolupráce s ŠČK je v pláne z ich strany na rok 2018 organizovať aktivity pre miestne spolky SČK v mestských častiach Košíc. Participácia RÚVZ Košice bude spočívať vo vyššie zmienenej preventívno-edukačnej činnosti, t. j. v poradenských, výchovno-vzdelávacích a informačno-propagačných aktivitách. Súčasťou uvedeného je využívanie informačno-propagačných materiálov (letákov, brožúr, plagátov) rôzneho tematického zamerania, určenia a edície. Ponuka aktivít bola na základe požiadavky zaslaná pre SČK e-mailom dňa 6.10.2017.

11. ročník celonárodnej kampane MOST a Svetový deň srdca – 29. september sme verejnosti pripomenuli aj prostredníctvom ďalších akcií:

- Dňa 13.9.2017 sme na Úrade Košického samosprávneho kraja, Nám. Maratónu mieru 1, v Košiciach, zorganizovali v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach, akciu mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia, s určením pre zamestnancov a stránky úradu. Poradenské služby (vyšetrenie hladiny celkového cholesterolu, glukózy, tlaku krvi, pulzu, % tuku v tele a ďalších antropometrických ukazovateľov) využilo 60 klientov;
- Obdobná poradensko-edukačná akcia sa uskutočnila v Deň srdca (29.9.2017) v OD Madaras v Spišskej Novej Vsi, opäť spoločne so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach. Mali sme zriadené jedno meracie miesto, s určením pre návštevníkov/zákazníkov a zamestnancov prevádzky (v čase 9:00 – 16:00 h). Poradenstva v otázkach zdravého spôsobu života (s vyšetrením tlaku krvi, pulzu, celkového cholesterolu, glukózy, % tuku v tele a ďalších parametrov), sa zúčastnilo celkovo 46 záujemcov;
- Na RÚVZ Košice v rámci „Dňa otvorených dverí“ v stabilnej Poradni zdravia na Rooseveltovej 8 (29.9.2017 v čase 7:30 – 12:00 h) sme záujemcom v počte 7 poskytli štandardné služby – vyšetrenie parametrov na stanovenie metabolického syndrómu (z biochemických ukazovateľov sa okrem celkového cholesterolu stanovovala aj hladina HDL, triglyceridov a glukózy z kapilárnej krvi).

Z informačno-propagačných aktivít k danému významnému termínu môžeme menovať nasledovné:

- zhotovenie dvoch tematických posterov v budovách RÚVZ Košice (na Rooseveltovej 8 a Ipeľskej 1 v Košiciach);
- uverejnenie informačného materiálu na webovom sídle RÚVZ Košice, v položke Aktuality, pod titulom „Kampaň MOST 2017 – Svetový deň srdca – 26. september“ (upútavky „Deň srdca“ spolu so sprievodným slovom, z edície RÚVZ Košice);
- zaslanie listu vo veci: „Informácia o aktivitách pri príležitosti Svetového dňa srdca (29. september) – ponuka služieb a žiadosť o spoluprácu v propagačnej oblasti“, ktorého obsahom bola propagácia významného termínu Svetového dňa srdca, kampane MOST, súvisiacej problematiky a plánovaných poradenských aktivít pre verejnosť (22.9.2017). List bol adresovaný miestnej samospráve, denným centráram seniorov a materských centráram v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice.

V spolupráci s **Ligou proti obezite, n. o.** a Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou Košice, sme sa zapojili **do 2. ročníka osvetového podujatia Slovenský deň obezity**. Organizovala ho Obezitologická sekcia Slovenskej diabetologickej spoločnosti v rámci **Európskeho dňa obezity – 21. máj** (vyhláseného Európskou asociáciou pre štúdium obezity, angl. skr. EASO).

2. ročník Slovenského dňa obezity s témou „**BMI národa**“ sa v Košiciach uskutočnil pod záštitou Kancelárie SZO v SR, MZ SR a primátora Košíc dňa **20.5.2017** v priestoroch Kulturparku na Kukučínovej 2. Hlavným cieľom informačnej kampane tohto podujatia bolo zvýšiť povedomie verejnosti o obezite, jej rizikách a prevencii zdravým spôsobom života.

Na podujatí sme participovali ponukou vybraných služieb mobilnej Poradne zdravia (t. j. meraním celkového cholesterolu, glukózy, krvného tlaku a iných parametrov, s následným poradenstvom na optimalizáciu zložiek spôsobu života). Služby poradne využilo 50 záujemcov.

Z ďalších významných termínov, ku ktorým sme vykázali činnosť, môžeme spomenúť:

Svetový deň potravy – 16. október, pri príležitosti ktorého sme na Súkromnej strednej odbornej škole, Postupimská 37, Košice, realizovali preventívnu edukačnú akciu (9.10.2017), pozostávajúcu z dvoch blokov, k téme „Zdravý životný štýl“. Prednášky s besedou sa zúčastnilo 45 študentov III. ročníka a nadväzujúcej ukážky práce mobilnej Poradne zdravia (s vyšetrením hladiny celkového cholesterolu a antropometrie) sa zúčastnilo 17 osôb (študenti a pedagógovia).

V Materskej škole na Oštepovej 1 v Košiciach sme vykonali v dvoch dňoch (25.9. a 26.9.2017) po dve interaktívne edukácie na tému „Zdravie, výživa a zdravý životný štýl“ (s využitím výučbovej prezentácie a zdravotno-výchovných omaľovaných z edície RÚVZ Košice), pre 4 – 6-ročné deti v celkovom počte 65.

K Svetovému dňu diabetu – 14. november (v roku 2017 s témou „Ženy a cukrovka: Naše právo na zdravú budúcnosť“) sme uskutočnili túto činnosť:

- oslovili sme stredné školy a internáty v spádovom území listom ohľadom informácie o svetovom dni a žiadosti o spoluprácu pri jeho propagovaní (s odoslaním 14.11.2017). Obsahom listu boli aj odkazy na štyri informačné materiály (3 z edície ÚVZ SR a 1 z edície RÚVZ Košice);
- na webovom sídle RÚVZ Košice (v položke Aktuality) bol verejnosti k dispozícii prezentačný materiál pod názvom „Svetový deň diabetu – 14. november“, z edície RÚVZ Košice;
- počas všetkých výjazdov mobilnej Poradne zdravia v mesiaci november 2017 sme v rámci poradenstva akcentovali problematiku prevencie diabetu;
- realizovali sme edukačné aktivity spojené s distribúciou informačných materiálov, s konaním v:
  - MŠ Turgenevova 38, Košice, na tému „Zdravá výživa“ pre 24 detí (6.11.2017);
  - ZŠ Staničná 13, Košice, k téme „Zdravý životný štýl s akcentom na zdravú výživu“ pre 78 žiakov VI. – VIII. ročníka (3 aktivity 23.10.2017);
  - Súkromná ZŠ Slobody 1, Košice, na tému „Zdravá výživa, zdravý životný štýl, životné prostredie“ pre 40 žiakov VII – IX. roč. (2 aktivity 1.12.2017);
  - ZŠ Krosnianska 4, Košice, na tému „Zdravý životný štýl“ pre 70 žiakov II. roč. (2 aktivity 11.12.2017);
  - ZŠ Košická Belá 235, okres Košice-okolie, na tému „Zdravý životný štýl“ pre 48 žiakov IV. – IX. roč. (2 aktivity 15.12.2017);
  - ESET, s. r. o. (Aupark), Protifašistických bojovníkov 11, Košice, na tému „Zdravý životný štýl“ (v rámci Dní zdravia) pre 16 zamestnancov spoločnosti (29.11.2017);
- inštalovaný bol monotematický poster vo vstupnom priestore budovy RÚVZ Košice na Rooseveltovej 8 (10.11.2017);
- distribuované boli informačné materiály k prevencii diabetu a propagačné materiály o základnej Poradni zdravia do ambulancií prvého kontaktu, diabetologických ambulancií a na interné ambulancie v Košiciach a okolí (spolu do 38 ambulancií v termíne od 14.11. do 25.11.2017);
- zostavili sme odpočet aktivít realizovaných pri príležitosti Svetového dňa diabetu 2017 za RÚVZ v Košickom kraji (na základe požiadavky ÚVZ SR), s odoslaním 18.12.2017.

Výchovno-vzdelávaciu činnosť uplatňujeme najmä vo vzťahu k deťom a mládeži s cieľom zvyšovať ich zdravotné uvedomenie zvlášť v problematike zdravého životného štýlu s akcentom na správnu výživu a podporu pohybovej aktivity, čo patrí k často preferovaným zdravotno-výchovným témam, pozri aj **body 9.1, 9.7**.

V rámci opätovného zintenzívnenia spolupráce s *materskými centrami* v košickom regióne sme ich počas roka 2017 oslovili písomnou cestou (zaslaním informačných listov a propagačných materiálov) pri viacerých príležitostiach, ako Svetový deň ústneho zdravia (20. marec), kampan' Vyzvi srdce k pohybu, Európsky deň ústneho zdravia (12. september), kampan' MOST a Svetový deň srdca (29. september) a v neposlednom rade listom k prevencii obezity s ponukou tematických zdravotno-výchovných aktivít (v apríli).

S mobilnou Poradňou zdravia sme v dňoch 22.11. a 5.12.2017 navštívili dve prevádzky Materského centra Haliganda v Košiciach, t. j. na Námestí košických mučeníkov 1 a na Čordákovej 50. U 10 žien a 2 mužov boli uskutočnené štandardné kompletné vyšetrenia vrátane poradenstva so zhodnotením rizika výskytu metabolického syndrómu.

Príkladom informačno-propagačnej činnosti a vzdelávania vo vzťahu k školám je aj organizovanie a praktická realizácia exkurzií na pôde RÚVZ Košice – Odboru podpory zdravia a PCOPZ (v základnej Poradni zdravia a Poradni na odvykanie od fajčenia). V hodnotenom období o takúto formu spolupráce prejavila záujem LF UPJŠ Košice. Súčasťou exkurzie bola edukácia (prednáška s diskusiou) k téme „*Poradenské centrum ochrany a podpory zdravia RÚVZ Košice*“ spojená s praktickými ukázkami vybraných služieb oboch poradní, s možnosťou absolvovať vybrané biochemické a somatometrické vyšetrenia. Účastníkmi boli študenti I. roč. Bc. štúdia odboru Ošetrovateľstvo, v počte 34 (22.11.2017).

Na základe spolupráce a dopytu po poradenských službách zo strany škôl, navštívili sme s mobilnou Poradňou zdravia 3 školy a poskytli sme zamestnancom vyšetrenia s poradenstvom v štandardnom rozsahu, resp. vyšetrenia vybraných parametrov. Išlo o tieto školy: Súkromná ZŠ Slobody 1, Košice, dňa 12.4.2017, s účasťou 10 pedagógov; ZŠ Ľ. Fullu, Maurerova 21, Košice, dňa 5.10.2017, s účasťou 24 pedagógov a rodičov; Súkromná stredná odborná škola Postupimská 37, Košice, dňa 9.10.2017, s účasťou 17 pedagógov a študentov.

Vyššie uvedenými aktivitami súčasne participujeme na plnení **úlohy č. 4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 – 2025** (skr. NAPPO) – priority **a) Podpora zdravého štartu do života**. Zameranie danej priority stavia na výchovnom vplyve poradenskej a konzultačnej činnosti v oblasti zdravého spôsobu života, prevencie obezity a ponuke služieb Poradne zdravia inštitúciám/zariadeniam, ako školy, materské/rodičovské centrá a pod. a kontaktným cieľovým skupinám (matky, rodičia, učitelia).

S mobilnou Poradňou zdravia sme intervenovali aj iné cieľové skupiny. Na základe dopytu sme v hodnotenom období dvakrát navštívili *Denné centrum seniorov pri MČ Košice-Západ*, Laborecká 2, Košice. Poradenstvo s vyšetrením sme poskytli celkovo 33 záujemcom (prevažovali ženy). U klientov boli uskutočnené štandardné kompletné vyšetrenia vrátane poradenstva so zhodnotením rizika výskytu metabolického syndrómu.

S požiadavkou o poradenské služby sa na nás obrátila *mestská časť Košice – Nad jazerom*. V rámci Dňa zdravia v Športovo rekreačnom areáli Galaktik (22.10.2017) sme ponúkli verejnosti vybrané služby Poradne zdravia (z biochemických parametrov bol meraný celkový cholesterol). Vyšetrených bolo 64 záujemcov.

Z hľadiska masmediálneho pôsobenia v oblasti prevencie chronických ochorení, zvýšenia kvality života a poradenskej činnosti, mali sme publikovaných 34 príspevkov (z toho 10 na webovej stránke RÚVZ Košice, v priečinku Aktuality, 24 na webových stránkach iných inštitúcií).

Pracovníci *odboru HDM* sa v roku 2017 podieľali na plnení tejto úlohy v rámci plnenia mimoriadnych úloh stanovených ÚVZ SR a to:

- monitoring obsahu kuchynskej soli v pokrmoch v zariadení školského stravovania pri materskej škole,
- monitoring hygienického stavu priestorov, určených na výučbu telesnej výchovy na základných školách, vrátane vonkajších telovýchovných plôch, z hľadiska dodržania požiadaviek príslušnej legislatívy. Monitoring prebiehal v čase od 18. 09. do 28. 09. 2017.

9.2.1 Vyzvi srdce k pohybu – Celonárodná medzinárodne koordinovaná kampaň na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie

Úloha sa plní bez časového obmedzenia, s organizovaním kampane raz za dva roky.

V roku 2017 sme sa zapojili do 7. ročníka celonárodnej kampane na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie „*Vyzvi srdce k pohybu*“. Gestorom kampane na národnej úrovni je RÚVZ v Banskej Bystrici. Kampaň sa ako intervenčný projekt realizuje v rámci SZO – CINDI programu SR. Záštitu nad ňou v tomto ročníku prevzali ÚVZ SR a Slovenská epidemiologická a vakcinologická spoločnosť. Cieľom predmetnej akcie je upriamiť pozornosť verejnosti na význam pohybu ako dôležitého faktora v podpore zdravia a prevencii civilizačných ochorení, a povzbudiť čo najviac ľudí, aby zaradili do svojho voľného času pohybovú aktivitu akéhokoľvek druhu. Jej súčasťou bola súťaž, ktorá trvala od 20.3. do 11.6.2017 (s určením pre osoby nad 18 rokov, s možnosťou zapojenia detských podporovateľov vo veku 7 – 18 rokov).

V spádovom území RÚVZ Košice (územné obvody okresov Košice-mesto a Košice-okolie) sa na organizačnom zabezpečení kampane podieľal Odbor podpory zdravia. Účasť zahŕňala propagačné a intervenčné aktivity realizované aj v spolupráci s inými regionálnymi inštitúciami. Propagácia a poradenstvo k súťaži, s distribúciou plagátov a prihlášok do súťaže, sa vykonávalo priebežne, najmä ako súčasť edukačných aktivít k zdravému spôsobu života a akcií mobilnej Poradne zdravia, s určením pre rôzne cieľové skupiny (z hľadiska veku, profesie, záujmu, ako aj pre širokú verejnosť). Účastníci súťaže mali možnosť absolvovať v Poradni zdravia vstupné a výstupné vyšetrenie (t. j. pred a po súťaži).

V rámci *informačno-propagačnej činnosti* sme v úvode kampane písomne oslovili a požiadali o spoluprácu v oblasti propagácie viaceré inštitúcie. Sprievodný list s metodickým usmernením a webovými odkazmi na propozície súťaže (dva plagáty) a účastnícky list (prihlášku) sme zaslali rôznym inštitúciami v regióne Košíc (15.3. a 17.3.2017). K osloveným patrili, napr. školy rôzneho stupňa (ZŠ, SŠ, VŠ), študentské domovy, miestna samospráva (Úrad Košického samosprávneho kraja; Magistrát mesta Košice; miestne úrady MČ v Košiciach a vybrané obecné a mestské úrady v okrese Košice-okolie) a ďalšie subjekty (Kulturpark v Košiciach; mestské kultúrne strediská v Medzeve a Moldave nad Bodvou; vybrané športové útvary v regióne Košíc; Jednota dôchodcov Slovenska; denné centrá seniorov; materské centrá; knižnice v Košiciach; KR PZ v Košiciach; KR HaZZ v Košiciach; Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., pobočka Košice; Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., pobočka Košice; Sociálna poisťovňa, pobočka Košice; Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice; Tepláreň Košice, a. s.; Tepelné hospodárstvo, s. r. o.; U.S. Steel Košice, s. r. o.; Východoslovenská energetika, a. s.; T-Systems Slovakia, s. r. o.; GETRAG FORD Transmissions Slovakia, s. r. o., Kechneč a i.

Informovanie verejnosti bolo zabezpečené aj cez webové sídlo RÚVZ Košice, príspevkom pod názvom „*Vyzvi srdce k pohybu 2017 – celonárodná súťaž*“, t. j. sprievodnou informáciou vlastnej produkcie a priloženými plagátmi s prihláškou z edície gestora kampane (v priečinku Hlavné menu – Aktuality).

Oznam o kampani bol daný do pozornosti aj zamestnancom RÚVZ Košice formou

nástennej propagácie na informačných tabuliach úradu, ako aj prostredníctvom e-mailovej distribučnej služby (14.3.2017).

Doručené vyplnené účastnícke listy na RÚVZ Košice za spádový región boli zaslané gestorovi úlohy – RÚVZ Banská Bystrica za účelom centrálneho vyhodnotenia aj žrebovania o ceny (27.6.2017). Na základe predbežnej analýzy účastníckych listov z celého Slovenska, z hľadiska účasti podľa krajov, v poradí 4. miesto patrí Košickému kraju (s 90 účastníkmi súťaže).

9.3 Podpora zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku

Úloha súvisí s Revidovaným akčným plánom Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2015-2020 (s prioritou zdravie) a so Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (s oblasťou zabezpečenia výchovy k zdraviu u obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád, zameranej na prevenciu ochorení, zvýšenie zdravotného povedomia a podporu zdravého životného štýlu).

Z aktivít k problematike marginalizovaných skupín, na ktorých sme v hodnotenom období participovali, môžeme menovať tieto:

- regionálny okrúhly stôl „Regionálna platforma k politikám integrácie Rómov a podpory rómskej mládeže“ v rámci projektu „Podpora aktívnej participácie a konzultačných procesov v oblasti implementácie a monitoringu rómskych integračných a rómskych mládežníckych politík na Slovensku“ (Mestský úrad Spišská Nová Ves, Štefánikovo nám. 1, 23.2.2017). Organizátor: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity MV SR;
- regionálny okrúhly stôl „Regionálna platforma k politikám integrácie Rómov a podpory rómskej mládeže“ v rámci projektu „Podpora aktívnej participácie a konzultačných procesov v oblasti implementácie a monitoringu rómskych integračných a rómskych mládežníckych politík na Slovensku“ (Congress hotel Centrum, Južná trieda 2/A, Košice, 21.4.2017). Organizátor: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity MV SR;
- odborný seminár – prednáška prof. PhDr. I. Čermáka, CSc. (z AV ČR) na tému „Vybrané zistenia z výskumu traumatizovaných adolescentných dievčat“ (LF UPJŠ, Tr. SNP 1, Košice, 19.5.2017). Organizátori: Ústav psychológie zdravia LF UPJŠ a výskumná sieť CoHeReNt za podpory APVV;
- prvé prípravné stretnutie ľudí so skúsenosťou chudoby 2017: projekt EMIN 2 a možnosti zapojenia Slovenska do aktivít projektu (TF v Košiciach KU v Ružomberku, Hlavná 89, Košice, 23.5.2017). Organizátor: Slovenská sieť proti chudobe;
- panelová diskusia „Životné podmienky ľudí z marginalizovaných rómskych komunít“ (Univerzitná knižnica, TU v Košiciach, B. Němcovej 7, Košice, 29.9.2017). Organizátor: EF Technickej univerzity v Košiciach;
- odborný seminár „Možnosti a prekážky prechodu z nepracujúcej chudoby do práce“ – prípravné stretnutie k 4. verejnému vypočutiu v NR SR Bratislava (hotel Sorea, Kráľovské údolie 6, Bratislava, 29.11.2017). Organizátori: O. Z. Slovenská sieť proti chudobe v spolupráci s Inštitútom zamestnanosti Bratislava. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E.: *Chudoba a zdravie*;
- 4. verejné vypočutie „Sociálna Európa – právo každého na dôstojný život“ (Národná rada SR – kinosála, Nám. A. Dubčeka 1, Bratislava, 30.11.2017). Organizátori: O. Z. Slovenská sieť proti chudobe v spolupráci s Inštitútom zamestnanosti Bratislava. Záštitu nad podujatím prevzala L. Ďuriš-Nicholsonová, podpredsedníčka NR SR. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Dostupnosť zdravého životného štýlu u obyvateľov SR ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením*;
- konferencia „Nová paradigma: transformatívna stratégia EÚ, ktorá investuje do sociálnych práv, znižuje chudobu a nerovnosť, umožňuje život v dôstojnosti“ (TF

v Košiciach KU v Ružomberku, Hlavná 89, Košice, 1.12.2017). Hlavní organizátori: O. Z. Slovenská sieť proti chudobe; KU v Ružomberku, TF v Košiciach;

- edukačná činnosť, v rámci ktorej sa spolupracuje so školami s vyššou koncentráciou žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, príkladom sú Špeciálna ZŠ, Inžinierska 24, Košice; ZŠ Hlavná 346, Nižná Myšľa; Špeciálna ZŠ, Vtáčkovce 2; Špeciálna ZŠ, Rovníková 11, Košice; ZŠ L. Podjavorinskej 1, Košice a v neposlednom rade Špeciálna ZŠ internátna, Abovská 244, Ždaňa, kde boli žiaci jednorazovo či opakovane intervenovaní ohľadom tém, ako zdravý spôsob života a hygiena životného prostredia, stomatohygiena, výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu, prevencia závislostí a i. Spolupráca sa rozvíja s detskými domovmi v územnej pôsobnosti, v zdravotno-edukačných aktivitách pre klientov/deti a mládež, zamestnancov zariadení ako aj profesionálnych rodičov;
- distribúcia dvoch informačno-propagačných materiálov pre komunitných pracovníkov na témy „Svrab“, „Pedikulóza“.

9.4 Národný akčný plán pre problémy s alkoholom v Slovenskej republike

V preventívnom pôsobení sa sústreďujeme najmä na nižšie vekové kategórie, resp. špecifické sociálne skupiny obyvateľstva – nachádzajúce sa vo zvýšenom riziku vzniku závislostí. Výchovno-vzdelávacie prístupy z tematického hľadiska zameriavame na predchádzanie problémom súvisiacim s alkoholom a inými návykovými látkami, na podporu abstinentského spôsobu života, resp. situačnej abstinencie vo vzťahu k alkoholu, na podporu zdravého životného štýlu.

V oblasti primárnej prevencie závislostí a prevencie užívania alkoholu aktuálne dominuje edukačno-poradenská a informačno-propagačná činnosť, pri ktorej spolupracujeme s regionálnou štátnou správou, samosprávou, školami a inými inštitúciami, organizáciami. Edukačnú činnosť orientujeme na *skupinové intervenčné metódy* (teoretický výklad spojený s besedou doplnený o aktivizačné prvky, ako práca v skupinách, panelová diskusia, premietnutie videofilmu, tvorba a distribúcia propagačno-náučných materiálov a i.).

Z *informačno-propagačnej činnosti* môžeme spomenúť účasť na *edukačnom programe BECEP* (využívajúci formu edukačnej kampane a výchovných opatrení). Realizuje sa na základe Národného plánu SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2011 – 2020. Aktivity v rámci programu BECEP sú zamerané na prevenciu rizika požitia alkoholu, omamných látok, liečiv počas vedenia vozidla, na používanie reflexných a ochranných prvkov, cyklistických prilb a na prevenciu dopravných úrazov prioritne u detí a mládeže.

Viac informácií v **bode 9.1 – A.I.3.**

9.5 Národné a regionálne aktivity v oblasti plnenia úloh Národného programu aktívneho starnutia

Na podporu stratégie aktívneho starnutia sme zdravotno-výchovnú činnosť (poradenskú spojenú s edukáciou) vo vzťahu k seniorom v denných centrách (ďalej len DC), resp. ostatných zariadeniach upriamili najmä na oblasť zdravého životného štýlu.

Napríklad na základe dopytu sme v roku 2017 s mobilnou Poradňou zdravia navštívili dvakrát *Denné centrum seniorov pri MČ Košice-Západ*, Laborecká 2, Košice. Poradenstvo so štandardným vyšetrením sme poskytli celkovo pre 33 záujemcov (prevažovali ženy).

Propagačnou formou sme podporili tri *informačné kampane*:

1. *„Týždeň mozgu – Brain Awareness Week“ (13. – 19. marec 2017)*, celosvetovo organizovanú od roku 1996, na Slovensku po desiatykrát. Iniciátormi na národnej úrovni boli Slovenská Alzheimerova spoločnosť, Centrum MEMORY, n. o. a Neuroimunologický ústav SAV. Záštitu nad kampanou prevzal ÚVZ SR. Jej hlavným zámerom bolo zvýšiť záujem verejnosti a najmä starších ľudí o zdravé starnutie, prevenciu mozgových ochorení

a o tréning pamäťových a kognitívnych schopností človeka. V rámci našej účasti sme akciu dali do povedomia verejnosti rôzneho veku viacerými druhmi aktivít:

- *seniorom* sme zorganizovali edukačné podujatia s ukázkami tréningu pamäti a testov ďalších kognitívnych schopností a vo vybraných prípadoch aj poradenské a pohybovo-tanečné aktivity v 7 zariadeniach/denných centrách, na témy:
  - „*Význam zdravého životného štýlu v prevencii mozgových demencií*“ (Poradňa zdravia a prednáška s besedou) 9.3.2017, v Dennom centre MČ Košice-Západ, Laborecká 2, Košice – pre 20 seniorov;
  - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou, tréning pamäti pohybom) 13.3.2017, v Dennom centre MČ Košice-KVP, Cottbuská 36 – pre 8 seniorov;
  - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou, tréning pamäti pohybom) 15.3.2017, v Dennom centre MČ Košice-Juh, Milosrdenstva 4 – pre 20 seniorov;
  - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou, tréning pamäti pohybom), 15.3.2017, v Dennom centre MČ Košice-Krásna, Opátska 18, Košice – pre 20 seniorov;
  - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou, tréning pamäti pohybom) 16.3.2017, v Dennom centre MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice – pre 11 seniorov;
  - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou, tréning pamäti pohybom) 17.3.2017, v Dennom centre MČ Košice-Šaca, Železiarenská 7, Košice – pre 16 seniorov;
  - „*Týždeň mozgu*“ (prednáška s besedou, tréning pamäti pohybom) 27.3.2017, v Dennom centre MČ Košice-Vyšné Opátske, Nižná Úvrať 25, Košice – pre 30 seniorov;
- *deťom a školákam* boli venované *edukačné aktivity* na 4 školách v Košiciach a okolí, na témy:
  - 1) „*Mozog náš každodenný*“ (2x výklad s besedou a kognitívne aktivity) 14.3.2017, v ZŠ s MŠ Budimír 11, okres Košice-okolie – pre 43 žiakov V. roč.;
  - 2) „*Mozog náš každodenný*“ (4x výklad s besedou a kognitívne aktivity) v dňoch 14.3.2017 a 17.3.2017, v ZŠ Belehradská 21, Košice – pre 82 žiakov IV. a IX. roč.;
  - 3) „*Mozog náš každodenný*“ (3x výklad s besedou a kognitívne aktivity) 15.3.2017, v Špeciálnej ZŠ Odborárska 2, Košice – pre 63 žiakov 2.stupňa;
  - 4) „*Mozog náš každodenný*“ (4x výklad s besedou a kognitívne aktivity) v dňoch 17.3.2017 a 23.3.2017, v ZŠ Krosnianska 4, Košice – pre 80 žiakov VI. – IX. roč.;
- *študentom* z 2 SŠ a 1 VŠ boli prezentované témy:
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu?*“ (1x prednáška s besedou a ukázkou činnosti Poradne zdravia) 15.3.2017, na RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice – pre 65 študentov I. roč. SZŠ Moyzesova 17, Košice a 2 pedagogičky;
  - „*Zdravý životný štýl a prevencia drogových závislostí (legálne a nelegálne drogy). Účinok psychoaktívnych látok na činnosť mozgu*“ (4x prednáška s besedou) 16.3.2017 – pre 90 študentov I. a II. roč. a 4 pedagógov Premonštrátskeho gymnázia, Kováčska 28, Košice;
  - „*Žijeme život prospievajúci mozgu?*“ (1x prednáška s besedou, vedomostné a kognitívne aktivity) 17.3.2017, na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika Košice, Šrobárova 2, Košice – pre 9 študentov I. roč. Bc. štúdia odb. VZ;
- *širokej verejnosti, resp. vybraným profesijným skupinám* boli propagované informácie a prezentované aktivity v médiách, napr.:
  - umiestnením titulu „*Medzinárodná kampaň Týždeň mozgu 13. – 19. marca 2017*“ na webovom sídle RÚVZ so sídlom v Košiciach, v položke Aktuality (t. j. odkaz s presmerovaním na stránku Slovenskej Alzheimerovej spoločnosti) od 3.3.2017;
  - fotozábermi „*Týždeň mozgu 2017*“ na webovej stránke ZŠ s MŠ Budimír 11, okres Košice-okolie, v časti Fotoalbum, s uverejnením od 15.3.2017;

- prostredníctvom nástenného vystavenia informačných materiálov v priestoroch vestibulu ústredného pracoviska RÚVZ Košice a oboch detašovaných pracovísk, s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;
- propagačno-poradenskou aktivitou „*Týždeň mozgu 2017*“ – spojenou s ponukou služieb Poradne zdravia v dňoch 15.3. a 16.3.2017, s určením pre verejnosť a cvičencov vo Fitness centre Forma club/Family Gym Cassovar, Žriedlová 11, Košice. V Poradni zdravia bolo intervenovaných 19 záujemcov.

Na akciách RÚVZ Košice pri príležitosti „*Týždňa mozgu 2017*“ sa zúčastnilo 582 účastníkov (268 žiakov ZŠ, 155 študentov SŠ, 9 študentov VŠ, 125 seniorov, 25 osôb v produktívnom veku) a ďalší, t. j. zamestnanci RÚVZ, verejnosť a i. (nezahrnutí do počtu).

Na základe požiadavky bola pred začatím kampane zaslaná prihláška aktivít do kampane *Týždeň mozgu 2017* za RÚVZ so sídlom v Košiciach (e-mailom 1.3.2017) pre ÚVZ SR a Slovenskú Alzheimerovu spoločnosť. Rovnakým adresátom bol zaslaný aj odpočet činnosti – súhrn aktivít v rámci menovanej kampane (formou vyplneného dotazníka) za RÚVZ so sídlom v Košiciach, s priloženým výberom fotiek (e-mailom 27.3.2017 – t. j. po ukončení nami naplánovaných aktivít).

O aktivity tohto zamerania je záujem, preto v informovaní verejnosti sa pokračuje i mimo kampane.

- ***Svetový deň Pohybom ku zdraviu – 10. máj***, k uvedenému termínu bola činnosť realizovaná v širšom časovom úseku, mala informačný, edukačný i poradenský charakter, bola venovaná rôznym vekovým kategóriám vrátane seniorov. Konkretizáciu aktivít uvádza **bod 9.1 (A.I.2)**.
- ***Mesiac úcty k starším – október*** bol, v zmysle plnenia NPAS na roky 2014 – 2020 a podľa usmernenia ÚVZ SR, venovaný téme „*Deň zdravia seniorov na vidieku*“, so zameraním na vekovú kategóriu 50+. Realizované boli poradensko-edukačné aktivity vo vybraných obciach v územnom obvode okresu Košice-okolie, v časovom období od 23.10.2017 do 14.11.2017. Spolu bolo vykonaných 8 aktivít na 8 miestach a intervenovaných bolo spolu 88 osôb vo veku 50 – 88 rokov. Spolupracujúcich inštitúcií bolo 10 (t. j. Všeobecná zdravotná poisťovňa – pobočka Košice, denné centrá/kluby dôchodcov pri miestnej samospráve, okresná organizácia Jednoty dôchodcov na Slovensku Košice-okolie, miestne organizácie JDS v Slanci a Poproči). Realizovanou činnosťou bola ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia (štandardné vyšetrenia s poradenstvom k zdravému spôsobu života). Štandardné vyšetrenia na rizikové faktory kardiovaskulárnych ochorení zahŕňali zisťovanie parametrov, ako celkový cholesterol, triacylglyceroly, HDL, glukóza; tlak krvi, pulz; BMI, WHR, percento telesného tuku, telesná výška, hmotnosť, obvod pása, bokov; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhľového a karboxyhemoglobínu vo výdychu; zistenie anamnézy cez dotazník k TZS; odborné poradenstvo spojené s distribúciou tlačených zdravotno-výchovných materiálov k danej tematike (letákov, skladačiek) od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR a RÚVZ Košice. Z hľadiska prehľadu, aktivity sa konali v okrese Košice-okolie v spolupráci s nasledovnými inštitúciami:
  2. *Obecný úrad Sokolany, Sokolany 193, Haniska – Denné centrum seniorov* (v Kultúrnom dome v Sokolanoch, 23.10.2017) – poradenské služby poskytnuté 6 klientom DC (3 muži, 3 ženy);
  3. *Obecný úrad Kostolany nad Hornádom, Košická ul. č. 34, Kostolany nad Hornádom – Denné centrum seniorov* (v Jedálni starej školy v Kostolanoch nad Hornádom, 30.10.2017) – poradenské služby poskytnuté 9 klientom DC (1 muž, 8 žien);

4. *Obecný úrad Sokol', Kostolianska ul. č. 159/10, Sokol' – Denné centrum seniorov* (v Obecnom úrade Sokol', 6.11.2017) – poradenské služby poskytnuté 2 klientom DC (2 muži);
5. *Obecný úrad Slanec, Hlavná 55/114, Slanec – Miestna organizácia JDS Slanec* (v Infocentre v Slanci, 7.11.2017) – poradenské služby poskytnuté 9 členom miestnej organizácie JDS (3 muži, 6 žien);
  - *Obecný úrad Družstevná pri Hornáde, Hlavná 38, Družstevná pri Hornáde – Denné centrum seniorov* (v Infocentre v Družstevnej pri Hornáde, 8.11.2017) – poradenské služby poskytnuté 7 klientom DC (3 muži, 4 ženy);
  - *Obecný úrad Poproč, Školská 2, Poproč – Miestna organizácia JDS Poproč* (v Komunitnom centre, Brezová ul. č. 20, Poproč, 10.11.2017) – poradenské služby poskytnuté 19 členom miestnej organizácie JDS (10 mužov, 9 žien);
  - *Mestský úrad v Medzeve, Štóska 6, Medzev – Denné centrum seniorov* (v Mestskom úrade, Štóska 6, Medzev, 13.11.2017) – poradenské služby poskytnuté 17 klientom DC (3 muži, 14 žien);
  - *Mestský úrad v Moldave nad Bodvou, Školská 2, Moldava nad Bodvou – Denné centrum seniorov* (v Klube dôchodcov, Hlavná 81, Moldava nad Bodvou, 14.11.2017) – poradenské služby poskytnuté 19 klientom DC (5 mužov, 14 žien).

Uvedeným aktivitám predchádzala informačno-propagačná činnosť – písomné oslovenie vybraných inštitúcií (denných centier seniorov a miestnych samospráv) v územnom obvode okresu Košice-okolie v oblasti propagácie informácie o významnom termíne „Mesiac úcty k starším (október)“ a ponuke služieb Poradne zdravia. List bol inštitúciám zaslaný elektronicky dňa 3.10.2017. Cieľovou skupinou boli seniori, členovia JDS a zamestnanci samosprávy (osoby vo veku 50+).

Po ukončení činnosti k danému termínu bol pre ÚVZ SR v zmysle požiadavky zaslaný list vo veci: „*Október – Mesiac úcty k starším 2017 – zaslanie odpočtu aktivít*“ (s odoslaním 20.11.2017). Súčasťou odpočtu bol okrem správy aj tabelárny výkaz poradenských vyšetrení.

S dvomi dennými centrami seniorov v Košiciach sa nadviazala intenzívna spolupráca v oblasti edukačno-poradenských aktivít zameraných na **Preveniu osteopénie a osteoporózy pohybom**. Pre klientov DC pri MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice (od roku 2015) a DC pri MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice (od mája 2016) sa realizujú opakované stretnutia (cca v týždňových intervaloch), ktorých náplňou je podpora pohybovej aktivity cez krátky cvičebný program na posilnenie pohybového systému (v tempe primeranom veku a zdravotnému stavu účastníkov). V hodnotenom období:

- v DC MČ Košice-Sever sa uskutočnilo 41 stretnutí/skupinových poradenstiev (v období od 9.1.2017 do 14.12.2017), s celkovým počtom 409 účastí, s priemernou účasťou cca 10 osôb/1 akciu;
- v DC MČ Košice-KVP sa uskutočnilo 44 stretnutí/skupinových poradenstiev (v období od 9.1.2017 do 13.12.2017), s celkovým počtom 330 účastí, s priemernou účasťou cca 8 osôb/1 akciu.

Z hľadiska vzdelávania, pre potreby zabezpečenia adekvátneho regionálneho pôsobenia, zúčastnili sme sa nasledovných odborných podujatí:

- X. regionálneho odborného dňa medicínsko-technických pracovníkov v Košiciach (GeS Club, Nám. L. Novomeského 13, Košice, 9.2.2017). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v zastúpení Regionálnej komory MTP Košice.

Aktívna účasť s príspevkom: Šmídeková, I., Schnitzerová, E., Kollárová, J.: *Osteoporóza – vybrané výsledky prieskumu o informovanosti*;

- konferencie X. Martinské dni verejného zdravotníctva (Hotel Victoria, V. Žingora 9820, Martin, 15.3. – 17.3.2017). Organizátor: UK v Bratislave, Jesseniova LF v Martine – Ústav verejného zdravotníctva. Partneri podujatia: Pfizer a Sanofi Pasteur. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Prieskum informovanosti o osteoporóze u osôb vo veku nad 50 rokov a účasť RÚVZ Košice na prevencii osteoporózy*;
- XVI. celoštátnej odbornej konferencie v Trenčíne (Veliteľstvo síl výcviku a podpory Posádkový klub Trenčín, Hviezdoslavova 16, Trenčín, 10.4. – 11.4.2017). Organizátor: Slovenská komora medicínsko-technických pracovníkov v spolupráci s Regionálnou komorou MTP Trenčín. Aktívna účasť s príspevkom: Šmídeková, I., Schnitzerová, E., Kollárová, J. *Informovanosť o osteoporóze – vybrané výsledky prieskumu*;
- workshopu „Pilates a osteoporóza” (O. Z. Klub zdravého pohybu Bratislava, Areál CEVASERVIS 310, s. r. o., Cementárska 15, Stupava, 10.6.2017). Organizátor: O. Z. Klub zdravého pohybu Bratislava;
- zasadnutia pracovnej skupiny „Podpora zdravia seniorov“ (s celoslovenskou pôsobnosťou), zriadenej ÚVZ SR (RÚVZ Poprad, Zdravotnícka 3, 28.11.2017). Organizátor: ÚVZ SR v spolupráci s RÚVZ Poprad (účasť v rámci členstva v pracovnej skupine).

9.6 Zdravotno-výchovné pôsobenie u detí predškolského veku – stomatohygiena

Pilotná časť projektovej úlohy (pod názvom „*Stomatohygiena u detí predškolského veku – zdravotno-výchovné pôsobenie a monitorovanie stavu orálneho zdravia*“), so začiatkom realizácie na regionálnej úrovni v roku 2008, sa stala komponentom celoslovensky riešeného projektu od roku 2009 do 2016. Obsahový rámec pilotnej časti nadväzoval na pôvodný celoslovenský projekt z roku 2005, bol však z hľadiska stratégie a metodického postupu doplnený a rozpracovaný na podmienky územných obvodov Košice-mesto a Košice-okolie. Hlavnými riešiteľmi a odbornými garantmi na regionálnej úrovni boli dve pracoviská: Odbor podpory zdravia pri RÚVZ so sídlom v Košiciach a Klinika stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie Lekárskej fakulty Univerzity P. J. Šafárika a Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach.

Spoluriešiteľmi boli vybrané materské školy (ďalej len MŠ) z Košíc a okolia (v celkovom počte 19, t. j. 9 mestských a 10 vidieckych, z toho 3 MŠ s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia), ďalej *príslušná samospráva* podľa miestne spadajúcich MŠ (11 samosprávnych orgánov – zriaďovateľov škôl) a *iné oslovené subjekty (partneri a donori)* v celkovom počte 14, menovite Union zdravotná poisťovňa, a. s.; Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s.; Interpharm Slovakia, a. s.; EuDent, s. s r. o.; MČ Košice – Staré Mesto; KK Dent, s. s r. o. Prešov; Listerine®; Zdravé zuby – franšízová predajňa spoločnosti Profimed International, s. s r. o. Košice; Anežka centrum, s. s r. o.; Magistrát mesta Košice; Mesto Medzev a od roku 2010 aj PROFIMED International, s. s r. o.; GC EUROPE N.V. Slovakia a stomatológ MUDr. Milan Tomka.

Pilotná časť regionálneho projektu zahŕňala edukačné pôsobenie, dotazníkový prieskum (realizované cez RÚVZ Košice) a monitorovanie stavu orálneho zdravia (zabezpečené stomatológmi spolupracujúcimi na úlohe). Podľa metodického plánu, hlavnou cieľovou skupinou boli deti vo veku 3 – 6 rokov, ďalšiu cieľovú skupinu tvorili rodičia a učiteľky MŠ. Vytvorené boli dve intervenčné skupiny škôl s odlišne načasovanou intervenčnou etapou vzhľadom ku vstupnej a výstupnej kontrole stavu chrupu. *Cieľom tejto klinickej časti projektu* bolo zhodnotiť súčasný stav v kazivosti chrupu detí a posúdiť efektívnosť intervenčno-edukačného pôsobenia (s odstupom dvoch rokov). *Cieľom dotazníkového prieskumu*, ktorého respondentmi boli rodičia detí a

učiteľky MŠ, bolo získať informácie o úrovni starostlivosti o chrup a skladbe stravy, z hľadiska jej relevantnosti pre ústne zdravie. Získané údaje sa využijú pre konkretizáciu prospektívneho zdravotno-edukačného pôsobenia.

V plnení úlohy regionálneho konceptu sa pokračuje (bez klinickej časti, ktorej výsledky boli publikované). Aktuálna činnosť plne reflektuje popis úlohy s celoslovenskou pôsobnosťou (t. j. znenie bodu 9.6 v programoch a projektoch).

Preventívne aktivity vzdelávacieho charakteru sú podľa požiadaviek určené rôznym cieľovým a vekovým skupinám, nielen – deťom a žiackej/študentskej populácii, učiteľkám a rodičom.

Z hľadiska metodického prístupu, zohľadňujúc vek cieľovej skupine, uplatňovaný je interaktívny a hravý spôsob (zahrňujúci výklad, besedu) s využitím rôznych výučbových pomôcok, ako magnetická tabuľa Flipchart s použitím symbolov a piktogramov (znázorňujúcich zdravé a pokazené zuby, ovocie, zeleninu, sladkosti), DVD, maľovanky, detské zubné pasty, kefky, modely chrupu, ústne zrkadielka, tablety na detekciu zubného povlaku a i.

V územnej pôsobnosti RÚVZ Košice, o osvetu v oblasti ústneho zdravia prejavujú záujem materské školy, základné školy (mnohé opakovane) a iné inštitúcie. V roku 2017 sme intervenovali v 36 MŠ (cca 1323 detí), v 26 ZŠ (cca 2256 žiakov) vrátane 1 osemročného gymnázia, v 1 školskom internáte (40 študentov SŠ) a v 1 VŠ (12 študentov).

Spolupráca so školami v danej oblasti je priebežne propagovaná cez príspevky na ich webových stránkach (najmä MŠ, ZŠ).

Pri príležitosti významného termínu **Svetový deň ústneho zdravia – 20. marec**, vyhláseného Svetovou organizáciou zubných lekárov, v roku 2017 pod heslom „*Rob správne rozhodnutia v starostlivosti o svoje ústa*“, boli realizované aktivity primárne pre deti a mládež. *Informačno-propagačné aktivity* zahŕňali:

- umiestnenie prezentačného materiálu na webovom sídle RÚVZ Košice (v časti Hlavné menu – Aktuality) pod titulom „*Svetový deň ústneho zdravia 20. marec: Všetko sa začína tu! Zdravé ústa. Zdravé telo.*“ (z edície Kancelárie SZO v SR a Slovenskej komory zubných lekárov), so sprievodným slovom a ponukou edukačných aktivít, s určením pre verejnosť;
- nástenné vystavenie rovnomenného materiálu (pozri odrážku vyššie) v priestoroch vestibulu ústredného pracoviska RÚVZ Košice a oboch detašovaných pracovísk, s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;
- zaslanie listu vo veci „*Informácia o Svetovom dni ústneho zdravia (20. marec) – žiadosť o spropagovanie témy a ponuka edukačných aktivít*“ (zo dňa 15.3.2017) – s určením pre všetky materské, základné, stredné školy, školské internáty a materské centrá v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice .

Edukačná činnosť zameraná na podporu ústneho zdravia a propagáciu termínu bola rozvrhnutá na dlhší časový úsek (od 14.2. do 28.4.2017), kvôli vyhovaniu záujmu a požiadavkám viacerých škôl v regióne Košíc. Aktivity sa konali v 22 školách a školských zariadeniach (1 osemročné gymnázium, 1 školský internát, 9 ZŠ a 11 MŠ) a v rámci nich bolo intervenovaných spolu 1446 osôb, z toho 40 študentov SŠ, 937 žiakov ZŠ a 469 detí MŠ. Súčasťou edukácie bola distribúcia informačno-propagačných materiálov k danej tematike (letákov, skladačiek, maľovaniek), od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR. Prehľad škôl a školských zariadeniach, kde sme uskutočnili aktivity, uvádza nasledujúca tabuľka.

P. č.	Zdravotno-výchovné aktivity k Svetovému dňu ústneho zdravia (20. marec) – prehľad navštívených škôl a školských zariadení
1.	MŠ Budapeštianska 1, Košice (4 aktivity, edukovaných 54 detí predškolského veku)
2.	MŠ Galaktická 9, Košice (2 aktivity, edukovaných 38 detí predškolského veku)
3.	MŠ Kalinová 9, Košice (2 aktivity, edukovaných 55 detí predškolského veku)
4.	MŠ Mládežnícka 2, Košice (2 aktivity, edukovaných 50 detí predškolského veku)
5.	MŠ Ovrúčská 14, Košice (2 aktivity, edukovaných 40 detí predškolského veku)
6.	MŠ Park mládeže 4, Košice (3 aktivity, edukovaných 70 detí predškolského veku)
7.	MŠ Nešporova 28, Košice (1 aktivita, edukovaných 34 detí predškolského veku)
8.	MŠ Tatranská 23, Košice (2 aktivity, edukovaných 44 detí predškolského veku)
9.	MŠ Turgenevova 38, Košice (1 aktivita, edukovaných 28 detí predškolského veku)
10.	MŠ Geča 12, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 28 detí predškolského veku)
11.	MŠ Repíkova 8, Šebastovce, okres Košice-okolie (2 aktivity, 28 detí predškolského veku)
12.	ZŠ s MŠ Školská 3, Poproč, okres Košice-okolie (8 aktivít, edukovaných 130 žiakov I. – IX. roč.)
13.	ZŠ Hroncova 23, Košice (9 aktivít, edukovaných 188 žiakov I. stupňa)
14.	ZŠ Krosnianska 4, Košice (3 aktivity, edukovaných 65 žiakov I. roč.)
15.	ZŠ Krosnianska 2, Košice (6 aktivít, edukovaných 152 žiakov I. roč.)
16.	ZŠ, Ruskov 32, okres Košice-okolie (2 aktivity, edukovaných 60 žiakov I. – IV. roč.)
17.	ZŠ Slobody 1, Košice (4 aktivity, edukovaných 76 žiakov I. – IV. roč.)
18.	Špeciálna ZŠ Odborárska 2, Košice (2 aktivity, edukovaných 44 žiakov I. – IV. roč.)
19.	Spojená škola sv. Košických mučeníkov, Čordákova 50, Košice (4 aktivity, edukovaných 80 žiakov V. – IX. roč.)
20.	Gymnázium M. R. Štefánika, L. Novomeského 4, Košice (3 aktivity, edukovaných 69 študentov primy a sekundy)
21.	Gymnázium a ZŠ S. Máraiho, Kuzmányho 6, Košice (4 aktivity, edukovaných 73 žiakov I. stupňa.)
22.	Školský internát, Jedlíkova 11, Košice (1 aktivita, edukovaných 40 študentov I. – IV. roč.)

V zmysle požiadavky bola správa o činnosti k Svetovému dňu ústneho zdravia zaslaná ÚVZ SR v apríli 2017.

K ďalšiemu významnému dňu **Európsky deň ústneho zdravia – 12. september**, vyhláseného Radou Európskych dentistov, sme opäť listom vo veci „*Informácia o významnom termíne venovanom problematike ústneho zdravia – ponuka edukácie a žiadosť o spoluprácu v propagačnej oblasti*“ (zo dňa 8.9.2017), kontaktovali materské a základné školy v Košiciach a okolí ako aj materské centrá v Košiciach. Záujem o edukáciu zo strany škôl bol veľký, preto sa aktivity realizovali v širšom časovom období, podobne ako pri vyššie zmienenom svetovom dni.

Aktivity sa konali v 31 školách a školských zariadeniach (11 ZŠ a 20 MŠ) a v rámci nich bolo intervenovaných spolu 2173 osôb, z toho 1319 žiakov ZŠ a 854 detí MŠ. Prehľad škôl a školských zariadeniach, kde sme uskutočnili aktivity, uvádza nasledujúca tabuľka.

P. č.	Zdravotno-výchovné aktivity k Európskemu dňu ústneho zdravia (12. september) – prehľad navštívených škôl a školských zariadení
1.	MŠ Cottbuská 34, Košice (2 aktivity, edukovaných 43 detí predškolského veku)
2.	MŠ Čordákova 17, Košice (2 aktivity, edukovaných 40 detí predškolského veku)
3.	MŠ Dénešova 53, Košice (3 aktivity, edukovaných 95 detí predškolského veku)
4.	MŠ Družicová 5 (2 aktivity, edukovaných 74 detí predškolského veku)
5.	MŠ Galaktická 9, Košice (1 aktivita, edukovaných 21 detí predškolského veku)
6.	MŠ Hečkova 13, Košice (3 aktivity, edukovaných 55 detí predškolského veku)
7.	MŠ Humenská 51, Košice (2 aktivity, edukovaných 48 detí predškolského veku)
8.	MŠ Juhoslovanská 4 (2 aktivity, edukovaných 74 detí predškolského veku)
9.	MŠ Kežmarská 46, Košice (2 aktivity, edukovaných 34 detí predškolského veku)
10.	Evanjelická MŠ Muškátova 7, Košice (4 aktivity, edukovaných 70 detí predškolského veku)
11.	Súkromná MŠ Ovrúčská 14, Košice (2 aktivity, edukovaných 41 detí predškolského veku)
12.	MŠ Kovalská 12/A, Košice-Poľov (1 aktivita, edukovaných 30 detí predškolského veku)
13.	MŠ Zádielska 4, Košice (1 aktivita, edukovaných 32 detí predškolského veku)
14.	MŠ Kostolná 8, Geča, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 29 detí predškolského veku)
15.	MŠ Jasov 62 (1 aktivita, edukovaných 19 detí predškolského veku)

16.	MŠ Kechnec 262, okres Košice-okolie (3 aktivity, edukovaných 38 detí predškolského veku)
17.	MŠ Košické Olšany 133, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 14 detí predškolského veku)
18.	MŠ Kostolná 280, Ruskov, okres Košice-okolie (2 aktivity, edukovaných 60 detí predškolského veku)
19.	MŠ Repíková 58, Šebastovce, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 12 detí predškolského veku)
20.	MŠ Kokšov-Bakša 178, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 25 detí predškolského veku)
21.	ZŠ Belehradská 21, Košice (3 aktivity, edukovaných 66 žiakov I. roč.)
22.	ZŠ sv. Cyrila a Metoda, Bernolákova 18, Košice (2 aktivity, edukovaných 70 žiakov I. roč.)
23.	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice (2 aktivity, edukovaných 18 žiakov I. roč.)
24.	Súkromná ZŠ Dneperská 1, Košice (10 aktivít, edukovaných 225 žiakov I. roč.)
25.	ZŠ Krosnianska 4, Košice (5 aktivity, edukovaných 153 žiakov I. roč.)
26.	ZŠ Nám. L. Novomeského 2, Košice (5 aktivít, edukovaných 303 žiakov I. – III. roč.)
27.	ZŠ Požiarnicka 3, Košice (2 aktivity, edukovaných 50 žiakov II. roč.)
28.	ZŠ Staničná 13, Košice (6 aktivít, edukovaných 254 žiakov I., II. a IV. roč.)
29.	ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Budimír 11, okres Košice-okolie (4 aktivity, edukovaných 54 detí predškolského veku a žiakov I. roč.)
30.	ZŠ s MŠ Školská 7, Čečejevce, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 26 žiakov I. – IV. roč.)
31.	ZŠ Školská ul. 301/16, Turňa nad Bodvou, okres Košice-okolie (4 aktivity, edukovaných 100 žiakov I. stupňa)

Z odborných podujatí sme sa zúčastnili školenia na tému „Prevencia je v našich rukách – najnovšie poznatky v oblasti ústnej hygieny detí a dorastu“ (ÚVZ SR, Trnavská cesta 52, Bratislava, 23.2.2017), s určením pre pracovníkov útvarov podpory zdravia/výchovy k zdraviu RÚVZ v SR. Organizátori: ÚVZ SR, Odbor podpory zdravia v spolupráci so Slovenskou komorou zubných lekárov a hlavnou odborníčkou MZ SR pre zubné lekárstvo prof. MUDr. N. Markovskou, CSc.

9.7 CINDI program SR

Pre sprostredkovanie aktuálnych zdravotno-výchovných informácií slúžia iniciatívy rozmanitého charakteru (vo vzťahu k inštitúciám, pri hromadných akciách dostupných verejnosti, v prístupe k jednotlivcom) ako aj prostriedky masmediálnej komunikácie (tlač, rozhlas, televízia, internet).

Plnenie cieľa na regionálnej úrovni predstavujú najmä intervenčné aktivity v zmysle individuálnej i populačnej stratégie vo vzťahu k úlohám č. **9.1** „Národný program podpory zdravia“, **9.2** „Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025“.

Medzi vybrané skupiny adresného pôsobenia, so zámerom vytvárania odborného potenciálu pre šírenie zdravotno-výchovných informácií, patrili pedagógovia, dobrovoľníci z radov matiek, seniorov, rómski aktivisti, ale i poslucháči vysokoškolského štúdia, odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach.

Prostredníctvom poradenstva vykonávaného na individuálnej i skupinovej úrovni, zameraného na znižovanie hypertenzie nefarmakologickou cestou, resp. ovplyvňovanie zložiek životného štýlu jedincov, podieľame sa na aktivitách základnej mobilnej Poradne zdravia a Poradne na odvykanie od fajčenia.

Rozsiahla je edukačná činnosť – rôzne zdravotno-výchovné aktivity, prioritne orientované na školskú mládež (uvedené napr. v **bode 9.1**). Z hľadiska prístupu, dominovali *skupinové intervenčné metódy* – prednášková činnosť doplnená o aktivizačné metódy, uskutočnená na aktuálne témy prevencie (zdravý životný štýl a výživa; stomatohygiena; prevencia závislostí od legálnych a nelegálnych drog; podpora duševného zdravia; environmentálna výchova; prvá pomoc a prevencia úrazov; výchova k zodpovednému partnerstvu a rodičovstvu; prevencia pohlavne prenosných nákaz a infekcie HIV/AIDS; prevencia vybraných infekčných ochorení – chrípky, vírusovej hepatitídy typu A; prevencia vybraných chronických neinfekčných ochorení atď.). Kvôli zvýšeniu účinnosti nášho vplyvu tvoríme a distribuuje propagáčno-náučný materiál najmä letáky a plagáty, využívame videoprojekciu, uplatňujeme rôzne formy skupinovej práce, spätnej väzby a pod.

Poradensko-konzultačnú činnosť v oblasti zdravotno-výchovnej metodiky, práce s informačno-propagačným materiálom (letáky, plagáty, brožúry) a v oblasti výpožičky videofilmov z našej filmotéky, poskytujeme na požiadanie, resp. podľa aktuálnosti.

Dlhoročne spolupracujeme s občianskymi iniciatívami, ktoré združujú ľudí v poproduktívnom veku, ako sú denné centrá (kluby dôchodcov). Podobne je tomu v prípade mladých rodičov s deťmi, ktorí sa zapájajú do činnosti v materských/rodinných centrách.

So všeobecne kladnou odozvou sa stretávajú naše intervencie pre pracovné kolektívy, napr. u zamestnancov samosprávy, škôl, súkromnoprávneho sektora, kde majú pomerne pravidelnú periodicitu.

Zámerom aktivít iniciovaných a organizovaných v rámci kalendára významných termínov je informovať verejnosť (laickú či odbornú) o aktuálnych, prioritných problémoch týkajúcich sa zdravia. Ich realizácia spočívala vo využití rôznych edukačno-intervenčných prístupov, masmediálneho priestoru a edičnej činnosti. Napríklad významný termín – **Svetový deň vrodenných vývinových chýb – 3. marec** sme verejnosti pripomenuli prostredníctvom informačného letáka pod názvom „3. marec – Svetový deň vrodenných vývinových chýb: Čo by ste mali vedieť o vrodenných vývinových chybách“, z edície RÚVZ Košice, uverejneného na webovom sídle RÚVZ Košice (v položke Aktuality).

Svetový deň zdravia – 7. apríl, s témou pre rok 2017 „*Depresia – hovorme o nej*“, sme dali do povedomia rôznym cieľovým skupinám cez informačno-propagačné aktivity. Činnosť bola zabezpečená formou propagácie svetového dňa pre verejnosť:

1. uverejnením informačného materiálu „*Depresia – hovorme o nej*“ (letáka z edície ÚVZ SR), so sprievodným slovom k svetovému dňu, na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Hlavné menu – Aktuality);
2. zostavením troch tematických panelov k téme „*Depresia – hovorme o nej*“ (nástenným vystavením informačných materiálov), umiestnených vo vstupných priestoroch všetkých troch budov RÚVZ Košice (v budove ústredného pracoviska na Ipeľskej 1 a v oboch detašovaných pracoviskách na Rooseveltovej 8 a Sennom trhu 4 v Košiciach), s určením pre zamestnancov úradu a verejnosť;
3. oslovujúcim informačným e-mailom pre rôzne subjekty v územných obvodoch okresov Košice-mesto a Košice-okolie ohľadom žiadosti o spoluprácu pri propagácii témy Svetového dňa zdravia (7. apríl), so zaslaním 15.3.2017. K adresátom patrili, napr. školy rôzneho stupňa (ZŠ, SŠ, VŠ), študentské domovy, miestna/regionálna samospráva a iné subjekty (napr. vybrané kultúrne strediská, športové útvary; Jednota dôchodcov Slovenska; denné centrá seniorov; materské centrá; knižnice v Košiciach a ďalšie vybrané inštitúcie verejného a súkromného sektora);
4. poradenskou činnosťou v rámci základnej Poradne zdravia boli klientom sprostredkované informácie k téme dňa.

Svetový deň duševného zdravia – 10. október sme spropagovali cez webové sídlo RÚVZ Košice sprievodným slovom a prezentačným materiálom „*Psychické poruchy v SR 2016 (podľa NCZI 2016)*“, z edície ÚVZ SR (s uverejnením od 5.10.2017). Zároveň sme vo vstupnej časti budovy RÚVZ Košice na Rooseveltovej 8 pripravili tematický panel k významnému dňu.

Popis činnosti k ďalším významným termínom sa nachádza v bodoch **9.1, 9.2, 9.5**.

Pre potreby odborného-metodického usmernenia, konali sa zasadnutia pracovných skupín s celoslovenskou pôsobnosťou, zriadených ÚVZ SR. Za RÚVZ Košice sme členmi troch pracovných skupín: 1. Duševné zdravie a prevencia drogových závislostí (so zasadnutím v Trenčíne 22.3.2017 a Poprade 27.11.2017); 2. Prevencia fajčenia (so zasadnutím v Poprade 28.11.2017); 3. Podpora zdravia seniorov (so zasadnutím v Poprade 28.11.2017). Hlavným organizátorom stretnutí bol ÚVZ SR, Odbor podpory zdravia.

Tvorbe nového programu *Test zdravého srdca* pre Poradňu zdravia sa týkali viaceré pracovné stretnutia, organizátorom ktorých bol RÚVZ Spišská Nová Ves v spolupráci s ÚVZ SR (24.3.2017, 11.5.2017, 9.8.2017, 13.9.2017, 7.11.2017), s účasťou zástupcov vybraných RÚVZ v SR. Ďalším podujatím v poradí bola pracovná porada pre užívateľov programu "*Test zdravé srdce*" (pre RÚVZ z Banskobystrického, Košického a Prešovského kraja), ktorá sa konala na RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, Cesta k nemocnici 1, Banská Bystrica, 8.11.2017. Organizátormi boli RÚVZ Banská Bystrica v spolupráci s ÚVZ SR.

V rámci vnútro-úradného vzdelávania, aktívne sme prispeli do programu odborných seminárov pre pracovníkov s VŠ vzdelaním a pre MTP pracovníkov, organizovaných na RÚVZ so sídlom v Košiciach. Tituly prezentovaných príspevkov, tematicky korešponujú so zameraním programu CINDI a sú uvedené v **bodoch 9.1 – A.I.3; 9.5.**

9.8 Akčný plán realizácie Národnej protidrogovej stratégie SR na obdobie rokov 2017 – 2020

V súlade s predmetným akčným plánom – v oblasti zníženia dopytu po drogách a priority zameranej na preventívne programy, naša účasť spočíva v priebežnom zabezpečení a realizácii aktivít formou výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti zdravého životného štýlu, v oblasti prevencie závislostí od legálnych a nelegálnych návykových látok (alkohol, tabak, iné drogy) a v problematike nelátkových závislostí. Prehľad realizovaných preventívnych aktivít uvádza **bod 9.1 – A.I.3.**

9.9 Národný akčný plán pre podporu pohybovej aktivity na roky 2017 – 2020 (skr. NAPPPA)

Predmetný akčný plán vychádza zo Stratégie pohybovej aktivity SZO pre Európsky región na roky 2016 – 2025, z Globálneho akčného plánu SZO pre prevenciu a kontrolu neprenosných ochorení 2013 – 2020, Aktualizovaného NPPZ v SR, Koncepcie štátnej politiky v oblasti športu – Slovenského športu 2020 ako aj z iných dokumentov, týkajúcich sa podpory pohybovej aktivity. Hlavným zámerom NAPPPA na roky 2017 – 2020 je zlepšenie úrovne verejného zdravia podporou pohybovej aktivity a znižovanie ovplyvniteľných rizikových faktorov súvisiacich s nedostatočnou pohybovou aktivitou.

V prípravnej etape plnenia úloh, vyplývajúcich z NAPPPA, brali sme účasť na metodickom seminári pre pracovníkov odboru Výchova k zdraviu/ Podpora zdravia k plneniu úloh NAPPPA na roky 2017 – 2020 (RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi, A. Mickiewicza 6, Spišská Nová Ves, 27.6. – 28.6.2017). Organizátormi podujatia boli ÚVZ SR, RÚVZ Spišská Nová Ves s podporou MZ SR.

V pláne je realizácia dvoch multisektorových úloh NAPPPA:

- 5.1.1 „*Sledovanie vybraných ukazovateľov zdravia u stredoškolákov, testovanie telesnej zdatnosti a držania tela: Hodnotenie úrovne pohybovej aktivity, stravovacích návykov a životného štýlu v súvislosti s nameranými ukazovateľmi: Edukácia so zameraním na podporu vhodnej pohybovej aktivity a zlepšenie životosprávy*“;
- 5.1.3 „*Testovanie telesnej zdatnosti, hodnotenie držania tela a meranie antropometrických ukazovateľov u žiakov základných škôl: Hodnotenie úrovne pohybovej aktivity, stravovacích návykov a životného štýlu v súvislosti s nameranými ukazovateľmi: Edukácia so zameraním na podporu vhodnej pohybovej aktivity a zlepšenie životosprávy*“.

Gestormi oboch úloh sú MZ SR, ÚVZ SR a riešiteľmi RÚVZ v SR. Plnenie na národnej úrovni začne v školskom roku 2017/2018. Cieľovou skupinou sú študenti I. ročníka (pre vstupný prieskum) a III. ročníka (pre výstupný prieskum v šk. roku 2019/20) stredných škôl (gymnázií, stredných odborných škôl s maturitou a bez maturity) – súbor 60 študentov na každý RÚVZ v SR. V školskom roku 2018/2019 budú ďalšou cieľovou skupinou žiaci 8. roč. základných škôl – súbor 60 žiakov na každý RÚVZ v SR. Najbližšie,

zber vstupných dát na vybraných SŠ bude prebiehať v 2. polroku školského roka 2017/2018 (v jarných mesiacoch) v triedach I. ročníka. Následne sa na zapojených školách bude realizovať edukačná časť úlohy – prednášky/besedy na tému „*Benefits optimálnej pohybovej aktivity*“.

V súvislosti s metodikou úlohy, zaslali sme na ÚVZ SR požadovaný zoznam vybraných stredných škôl pre účely hlavného prieskumu (e-mailami 23.6. a 11.7.2017). Následne, opäť na základe požiadavky gestora/ÚVZ SR, bola zaslaná spätná väzba/stanovisko k obsahu vyššie uvedeného metodického seminára a plnenia úlohy (e-mailom 3.8.2017).